

Katarzyna Głąbicka-Auleytner

INSTYTUCJONALNO-PRAWNE ROZWIĄZYWANIE GLOBALNYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

UNIwersytet
RADOMSKI

Katarzyna Głębicka-Auleytner

INSTYTUCJONALNO-PRAWNE ROZWIĄZYWANIE GLOBALNYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Monografia

Nr 327

Recenzenci:

prof. dr hab. Małgorzata Baron-Wiaterek, Politechnika Śląska
dr hab. Michał Kubiak, prof. UG

Opracowanie wydawnicze

Monika Fetraś

Projekt okładki

Robert Bondarowicz

Copyright © by Katarzyna Głębicka-Auleytner

Copyright © by Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego
(Wydawnictwo 2024)

26-600 Radom, ul. Malczewskiego 29

www.uniwersytetradom.pl, e-mail:wydawnictwo@uthrad.pl

ISSN 1642-5278

ISBN 978-83-68172-02-7

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości bądź fragmentów niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodami: kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie na nośnikach: filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich do niniejszej publikacji.

Autor dołożył wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie bierze jednak żadnej odpowiedzialności za ich wykorzystanie ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw autorskich lub patentowych. Autor nie ponosi również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wyd. 1

Spis treści

Wprowadzenie	7
Rozdział 1. Istota globalizacji we współczesnym świecie.....	9
Rozdział 2. Organizacja Narodów Zjednoczonych jako podmiot globalnej polityki społecznej.....	15
2.1. Struktura instytucjonalna ONZ	17
2.1.1. Zgromadzenie Ogólne.....	17
2.1.2. Rada Bezpieczeństwa.....	30
2.1.3. Rada Gospodarcza i Społeczna ONZ.....	36
2.1.4. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości	46
2.1.5. Sekretariat ONZ	48
2.1.6. Rada Powiernicza.....	53
2.1.7. Rada Praw Człowieka	53
Rozdział 3. Globalne prawa i standardy socjalne	55
3.1. Międzynarodowe systemy ochrony praw człowieka	56
3.2. Globalne wartości socjalne	69
3.3. Globalna Strategia zrównoważonego rozwoju – AGENDA 2030.....	71
Zakończenie	102
Bibliografia	103
ANEKS – Dokumenty ONZ	105
<i>Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej.....</i>	<i>105</i>
<i>Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet</i>	<i>122</i>
<i>Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.....</i>	<i>137</i>
<i>Konwencja O prawach dziecka Przyjęta przez zgromadzenie ogólne narodów zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.....</i>	<i>154</i>

<i>Protokół fakultatywny do konwencji o prawach dziecka</i> <i>W sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne</i>	181
<i>Protokół fakultatywny do konwencji o prawach dziecka</i> <i>W sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji</i> <i>i dziecięcej pornografii</i>	190

Contents

Introduction	7
Chapter 1. The Essence of Globalization in the Modern World	9
Chapter 2. The United Nations as a Subject of Global Social Policy	15
2.1. The institutional set-up of the UN.....	17
2.1.1. The General Assembly.....	17
2.1.2. Security Council.....	30
2.1.3. UN Economic and Social Council	36
2.1.4. The International Court of Justice.....	46
2.1.5. The UN Secretariat	48
2.1.6. Board of Trustees	53
2.1.7. Human Rights Council.....	53
Chapter 3. Global Social Rights and Standards.....	55
3.1. International systems of human rights protection	56
3.2. Global social values	69
3.3. Global Strategy for Sustainable Development - AGENDA 2030.....	71
Conclusion.....	102
Bibliography	103
APPENDIX – Selected UN Conventions	105
<i>International Convention on Liquidation</i> <i>all forms of racial discrimination</i>	105
<i>Convention on the Elimination of All Forms</i> <i>discrimination against women.....</i>	122
<i>Convention against Torture</i> <i>and other cruel, inhuman or degrading</i> <i>treatment or punishment.....</i>	137
<i>Convention on the Rights of the Child Adopted</i> <i>by the general assembly of the united nations</i> <i>on November 20, 1989.....</i>	154

<i>Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child On the involvement of children in armed conflicts.....</i>	181
<i>Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child On child trafficking and child prostitution and child pornography.....</i>	190

Wprowadzenie

Globalizacja polityki społecznej oraz socjalizacja polityki globalnej wiąże się z kilkoma, ważnymi procesami: zapaścią „zimnej wojny” oraz komunizmu, zagrożeniami, wynikającymi ze światowych migracji oraz z rosnącą troską o stan środowiska naturalnego. Wszystkie te procesy zapoczątkowały ogólnosiwiatową dyskusję o najlepszych sposobach kreowania nowego ładu rynkowego w znaczeniu obrony modelu państwa opiekuńczego bogatej Północy i Zachodu oraz stopniowego eksportu kapitalizmu „dobrobytu” do państw Południa i Wschodu. To zadanie wymagało powolnej zamiany polityki zagranicznej i dyplomacji, opartych na wojsku i systemach bezpieczeństwa, na politykę uwzględniającą handel i sprawy ekonomiczne, a następnie sprawy socjalne i ochronę środowiska¹.

Karta Narodów Zjednoczonych została podpisana w San Francisco 26 czerwca 1945 r. na zakończenie Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie powołania Organizacji Międzynarodowej i weszła w życie 24 października 1945 r. Jej celem i zasadami jest utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, rozwijanie przyjaznych stosunków między narodami opartych na równych prawach i samostanowieniu oraz osiągnięcie międzynarodowej współpracy w rozwiązywaniu problemów gospodarczych, społecznych, kulturowych lub humanitarnych bez względu na rasę, płeć, język lub religię.

Określenie „globalizacja”, używane w niniejszym opracowaniu, jest dla opisywania narastającego procesu współzależności i ruchu ludzi oraz wędrówki idei, integrujących większe zbiorowości. Mówi ono nam o zmniejszającej się ważności granic pomiędzy narodami oraz o umacnianiu się ludzkiej tożsamości ponad wszelkimi podziałami. Potencjalne zagrożenie, jakie niesie globalizacja, wiąże się ze zdolnością łączenia wszystkiego, co jest zgodne z dominującymi wartościami i interesami. Oznacza to potencjalną możliwość włączania jednych i marginalizowania innych, którzy nie reprezentują tych wartości i interesów.

¹ N. Yeates, (red., 2014) – *Understanding Global Social Policy*, Policy Press; P. Kennett (red., 2014) – *A Handbook of Comparative Social Policy*, Elgar Publishing, Incorporated, Edward; Ch. Deeming, P. Smyth (2018) – *Reframing Global Social Policy*, Bristol (UK).

Zagrożeniem dla globalizacji jest międzynarodowy terroryzm, wyrastający po części z różnic społecznych pomiędzy bogatymi a biednymi państwami, a po części z interesów niektórych odłamów islamu głoszących potrzebę zastąpienia dotychczasowych systemów religijnych.

COVID-19 z powodu granic sanitarnych między państwami również w 2020 r. przyczynił się z jednej strony do zahamowania procesów globalizacji, a z drugiej ukazał, że nie istnieją już globalne granice między ludźmi.

Globalne problemy społeczne są nieodłącznym aspektem ludzkiego życia, ale wraz z początkiem XXI wieku zaczynają dotyczyć całej ludzkości naszej planety. Kwestie narastających konfliktów zbrojnych, migracji, zmian klimatycznych, nierówności społecznych i łamania praw człowieka dotyczą wszystkich mieszkańców Ziemi.

Z tych względów warto znać podstawowe instytucje ponadnarodowe, które zostały powołane, żeby w ujęciu globalnym, uniwersalnym pomagać wszystkim, którzy doznają jakiegokolwiek krzywdy i odczuwają brak zaspakajania podstawowych potrzeb bytowych, które wynikają z godności osoby ludzkiej. Z drugiej strony aby szanować i przestrzegać traktowanie każdego człowieka z godnością wszyscy ludzie na Ziemi mają zagwarantowane jednakowe prawa uchwalane przez organizacje Narodów Zjednoczonych, które powinny być nienaruszalne. Zostały one w niniejszej publikacji zebrane, a przykładowe z nich zamieszczone w aneksie.

Przygotowana monografia powinna stanowić podstawowy katalog wiedzy i informacji dla wszystkich zainteresowanych, w tym studentów różnych kierunków studiów (w szczególności politologii, prawa, bezpieczeństwa, administracji), którym nieobojętny jest los naszej Planety i ludzi ją zamieszkujących.

Rozdział 1

Istota globalizacji we współczesnym świecie

Globalizacja jest doktryną dążącą do zapewnienia jedności politycznej świata postrzeganego jako jedna wielka wspólnota ludzka. Oznacza ona również uwzględnianie problemów w skali globalnej.

Cechą globalizacji jest wzrost podatności społeczeństw, gospodarek i państw narodowych na oddziaływania ze strony środowiska międzynarodowego; formą umiędzynarodowienia życia społecznego.

Globalizacja jest procesem, który polega na zagęszczaniu się różnorodnych związków i współzależności – ekonomicznych, politycznych, kulturowych, w skali ogólnoswiatowej i intensyfikacji przepływów w obrocie kapitałowym, towarowym, ludzkim, informacyjnym itd².

We współczesnym świecie występuje dwoiste postrzeganie tego terminu, ze względu na pozytywne, jak i negatywne aspekty tego zjawiska. Dwoistość globalizacji wyraża się tendencjami i procesami wzajemnie się wykluczającymi, przeciwstawnymi, sprzecznymi wobec siebie, które w tym samym momencie łączą i dzielą, integrują i dezintegrują. Globalizacja eksponuje głęboką linię podziału między tymi, którzy posiadają odpowiednie kwalifikacje i doskonale sobie radzą na światowych rynkach, a tymi, którzy nie posiadają odpowiednich umiejętności i postrzegają ekspansję światowego rynku jako zagrożenie dla ich bezpieczeństwa socjalnego oraz głęboko zakorzenionych norm.

W związku z powyższym w literaturze przedmiotu można spotkać z jednej strony definicje pozytywnie opisujące to zjawisko, jak i szereg definicji o pejoratywnym znaczeniu.

Definicje pozytywne „globalizacji” określają ją jako³:

- główny motor postępu technologicznego i rozwoju gospodarczego,
- katalizator awansu cywilizacyjnego w skali narodów i całego świata,
- gwarant otwartych rynków oraz swobodnego przepływu informacji, idei, ludzi,
- wszechogarniający zwiastun jednej, zintegrowanej, ogólnoludzkiej wspólnoty.

² Słownik wyrazów obcych, PWN, Warszawa 1980, s. 254.

³ Ibidem.

Natomiast definicje pejoratywne „globalizacji” postrzegają ją jako⁴:

- smok pożerający miejsca pracy i nadzieje na sprawiedliwy podział tego, co wytwarza ludzkość,
- ciemna, ślepa i bezduszna siła podmywająca suwerenność tradycyjnych organizmów państwowych,
- wehikuł makdonaldyzacji i bezmyślnej unifikacji lokalnych kultur,
- zagrożenie dla narodowych tożsamości,
- wyrafinowane narzędzie amerykańskiego panowania nad światem.

Nie można oszacować jednoznacznie (dobrych lub złych) konsekwencji globalizacji. Pociąga ona za sobą z jednej strony negatywne skutki (jak np. postępującą polaryzację na globalne elity i globalną podklasę, powoduje społeczną frustrację, narastanie poczucia krzywdy i niesprawiedliwości, coraz większe niezadowolenie, bunt, protest, niestabilność oraz zagrożenie dla pokoju społecznego, międzynarodowej stabilności i bezpieczeństwa), a z drugiej strony można wymienić i dać niepodważalne argumenty na jej pozytywne znaczenie dla życia społecznego. Aspekty pozytywne globalizacji odnoszą się między innymi do następujących zjawisk i procesów:

- wspiera procesy integracyjne, scala świat,
- różnorodność globalizującego się świata uświadamia, że jest on wielokulturowy, wieloreligijny, wielorasowy,
- wpływa na silne tendencje integracyjne,
- regionalizacja i globalizacja wzajemnie się wspierają,
- ujednolicanie norm, standardów,
- napędza postęp technologiczny,
- dynamizuje wzrost gospodarczy,
- przyspiesza rozwój na wielu obszarach świata,
- szybszy i intensywniejszy rozwój gospodarczy,
- globalizacja stwarza zapotrzebowanie na coraz lepsze, jakościowo sprawniejsze i skuteczniej funkcjonujące państwo,
- wzrost liczby państw o demokratycznym ustroju,
- liberalizacja przepływu czynników produkcji,
- postępująca specjalizacja,
- wzmożona konkurencja,
- transfer nowoczesnych technologii, sposobów zarządzania i organizacji pracy,

⁴ M. Pietraś (red.), *Oblicza procesów globalizacji*, UMCS, Lublin 2002, s. 29.

- otwarcie na świat,
- mieszanie się języków i kultur,
- wyodrębnienie ekskluzywnego społeczeństwa (20% ogółu mieszkańców Ziemi).

Aspekty negatywne globalizacji postrzegane są przez pryzmat następujących czynników:

- stymuluje tendencje odśrodkowe, dezintegracyjne (np. parcelacja świata na mniejsze fragmenty poprzez wzrost liczby państw narodowych),
- odrodzenie nacjonalizmów, fundamentalizmów,
- korzyści dla nielicznych,
- potrzeba poszukiwania i ochrony przez dane społeczeństwo i jednostki własnych korzeni, własnej tożsamości i autonomii,
- doprowadza do różnicowania się, postępującej różnorodności,
- pogłębia dysproporcje rozwojowe i nierówności społeczne, marginalizuje niektóre kraje i duże grupy społeczne,
- generuje nowe podziały,
- jest czynnikiem konfliktogennym,
- polaryzacja technologiczna, dochodowa i socjalna,
- marginalizowana większość mieszkańców Ziemi,
- asymetria społeczno-ekonomiczna,
- redukuje funkcje, kompetencje i pole działania poszczególnych rządów (potrzeba uzgodnień działań międzynarodowych),
- demokratyczny deficyt (mniejsza rola obywatela, a uwzględnianie aspektów międzynarodowych),
- coraz tańsza siła robocza,
- tańsze artykuły pochodzące z krajów uboższych,
- wzrost importu nad eksportem,
- odpływ kapitału inwestycyjnego za granicę,
- imigracja zarobkowa z biednego Południa na Północ,
- stagnacja płac robotników,
- wzrost bezrobocia,
- wielkie ruchy migracyjne,
- wzrost postaw ksenofobicznych,
- 80% społeczeństwa Ziemi marginalizowana,
- nasilające się różnice w poziomie rozwoju gospodarczego i standardach życia w układzie geograficzno-kontynentalnym.

Jak z powyższego wynika globalizacja jest procesem złożonym, niejednoznacznym i wielowarstwowym. Niesie z jednej strony pewne korzyści dla funkcjonowania społeczeństwa, a z drugiej strony stanowi zagrożenie dla środowiska naturalnego i świata pracy.

Tabela 1. Zjawiska pozytywne i negatywne procesu globalizacji

Zjawiska pozytywne	Zjawiska negatywne
1. Wzrost długości życia obywateli świata o 16 lat 2. Spadek umieralności niemowląt o 50% 3. Spadek liczby analfabetów o 2/3 4. Wzrost poziomu życia, w tym wyżywienia z 2500 kcal do 2750 5. Wzrost dostępu do wody pitnej z 40% do 72% 6. Wzrost PKB o 1% rocznie 7. Wzrost aktywności zawodowej kobiet o 6% 8. Redukcja zanieczyszczenia środowiska o 2/5 9. Wzrost państw demokratycznych	1. Widmo społeczeństwa rozczłonkowanego, rozwarstwowanego i podzielonego na biednych i bogatych 2. Nierównomiernie rozmieszczony wzrost dochodów 3. Zagrożenie instytucji rodziny (coraz więcej samotnych rodziców) 4. Osłabienie więzi społecznych (efekt urbanizacji) 5. Rozwój gospodarczy nie kompatybilny ze wzrostem społecznym 6. Spadek przeciętnych dochodów 7. Liczne kryzysy gospodarcze i finansowe 8. „Globalizacyjna pułapka”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Góralczyk B., *W jakim świecie będziemy żyli według raportu UNESCO*, Warszawa 2000 oraz F. Mayor, *Przyszłość świata*, Warszawa 2001.

Tak więc w wyniku procesu globalizacji obserwuje się szereg trendów negatywnych takich jak⁵:

- wzmocnienie roli wielkich korporacji, wobec których są bezsilne mniejsze rodzime przedsiębiorstwa w danym kraju,
- osłabienie roli państwa na rzecz instytucji ponadnarodowych,
- obchodzenie lub obniżanie podatków, a tym samym zmniejszenie wpływów do budżetu państwa i ograniczenie wydatków socjalnych.

To z kolei oznacza pogarszanie się poziomu życia i powolny kryzys państwa opiekuńczego. Z procesami globalizacji związany jest wzrost bezrobocia, czego przyczyną jest wycofywanie się wielkich korporacji do krajów o niższych kosztach siły roboczej, a pracownicy zachodnioeuropejscy chcąc

⁵ Szerzej na ten temat: Lorentowicz U., *Model państwa opiekuńczego oraz społecznej gospodarki rynkowej a konkurencyjność gospodarki*, [w:] *Gospodarka Rynekowa* nr 10/1995 oraz T. Kowalik, *Czy sprawiedliwość społeczna kosztuje?* [w:] *Ekonomista* nr 3/1997 oraz *Globalizacja a kryzys państwa socjalnego* [w:] *Przegląd Ekonomiczny* nr 221/1999, Szymański W., *Globalizacja- wyzwania i zagrożenia*, Warszawa 2001.

utrzymać swoje miejsca pracy będą musieli godzić się na niższe wynagrodzenia i mniejsze osłony socjalne. Po drugie firmy działające na terenie UE muszą ograniczać zatrudnienie celem konkurencyjności globalnych gospodarek. Ponadto obserwuje się proces uniformizacji, czyli globalizacji potrzeb ludności o wysokim poziomie życia, których cechuje wyższy niż przeciętnie w danym kraju poziom wykształcenia, wysoki poziom konsumpcji, identyczny sposób spędzania czasu wolnego i dóbr kultury. Taka tendencja w strukturze potrzeb części społeczeństwa przyczynia się do pogłębiania dysproporcji w zaspokajaniu potrzeb⁶.

Tabela 2. Sytuacja społeczna w 10 najbogatszych i 10 najbiedniejszych państwach świata w 2024 r. – wybrane wskaźniki

I.p.	Państwa	PKB per capita w tys. USD	Długość życia	Lata nauki społeczeństwa	Pożądane lata nauki
1.	Szwajcaria	69 433	84,3	13,9	16,6
2.	Norwegia	69 190	83,4	13,1	18,6
3.	Islandia	54 688	82,8	13,8	19,1
4.	Hong-Kong	62 486	84,3	12,3	17,8
5.	Dania	62 019	81,9	13,0	18,8
6.	Szwecja	56 996	83,5	12,7	19,0
7.	Niemcy	55 340	81,0	14,3	17,3
8.	Irlandia	87 468	82,7	11,7	19,1
9.	Singapore	88 761	84,1	11,9	16,9
10.	Australia	49 257	83,6	12,7	21,1
11.	Polska	35 151	77,0	13,2	15,9
12.	Sierra Leone	1 613	60,4	3,5	9,0
13.	Burkina Faso	2 037	59,8	2,3	8,1
14.	Jemen	1 106	63,7	2,8	7,9
15.	Burundi	712	62,0	3,3	10,0
16.	Mali	2 044	59,4	1,6	7,0
17.	Czad	1 389	53,0	2,3	8,2
18.	Niger	1 283	62,1	1,3	7,2
19.	Republika Środkowej Afryki	869	54,5	4,0	7,3
20.	Południowy Sudan	691	55,6	5,7	5,6
21.	Somalia	1 072	56,1	1,9	7,6

Źródło: Human Development Report 2023/24, UNDP 2024, dostępny na stronie: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document>

⁶ Na podstawie: Kubicka J., *Poziom życia ludności wybranych krajów w procesie integracji europejskiej- studium porównawcze*, maszynopis pracy doktorskiej, Katowice 2001, s. 11.

Powyższa tabela nr 2 wskazuje na kluczowe kontrasty socjalne, jakie są widoczne wśród państw należących do ONZ. Wśród pierwszej piętnastki w latach 2011-2024 nastąpiło przegrupowanie. Znacząco awansowała Szwajcaria, Niemcy i Islandia. W czołowej 10-tce pojawił się Hong Kong i Singapur.

Ostatnią 10-tkę państw w rankingu UNDP zajmują bez wyjątku kraje afrykańskie, gdzie przeciętna długość życia wynosi tyle, ile w krajach bogatych przed II wojną światową. Dystans, jaki dzieli te kraje od państw bogatych to ok. 80-100 lat. Zróżnicowanie między bogatymi a biednymi państwami są argumentem na rzecz międzynarodowej współpracy i solidarności i w pełni uzasadniają Milenijne cele rozwoju zapisane w Agendzie 2030.

Tabela 3. Sytuacja społeczna wg 4 grup państw w 2024 r.

lp.	Grupa państw	PKB per capita w tys. USD	Długość życia	Lata nauki społeczeństwa	Pożądane lata nauki
1.	Państwa o bardzo wysokim rozwoju	44,9	79,3	14,3	16,6
2.	Państwa o wyso- kim rozwoju	15,5	75,2	8,6	14,5
3.	Państwa o śred- nim rozwoju	6,4	68,0	6,7	12,3
4.	Państwa o niskim rozwoju	3,2	61,6	4,7	9,3

Źródło: Human Development Report 2023/24, UNDP 2024, dostępny na stronie: <https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document>

Rozdział 2

Organizacja Narodów Zjednoczonych jako podmiot globalnej polityki społecznej

Karta Narodów Zjednoczonych podpisana została 26.06.1945 roku w San Francisco i tym samym dała początek ONZ – organizacji zastępującej przedwojenną Ligę Narodów i opartej na zasadzie suwerennej równości państw.

ONZ siłą rzeczy angażuje się w proces globalizacji rozumiany jako: *ogół procesów prowadzących do coraz większej współzależności i integracji państw, społeczeństw, gospodarek i kultur, czego efektem jest tworzenie się "jednego świata", światowego społeczeństwa; zanikanie kategorii państwa narodowego; kurczenie się przestrzeni społecznej i wzrost tempa interakcji poprzez wykorzystanie technologii informacyjnych oraz wzrost znaczenia organizacji ponad- i międzynarodowych, w szczególności ponadnarodowych korporacji. Globalizacja jako realny proces przez część naukowców jest postrzegana sceptycznie. Jest ona również widziana jako zjawisko powodujące wzrost nowych, nieprzewidywalnych form ryzyka oraz wzrost nierówności społecznych w skali globu, czy też w skali poszczególnych społeczeństw. Skutki tych procesów nie są do końca rozpoznane, mogą prowadzić zarówno do większej homogenizacji kultury, jak i do zwiększenia różnorodności kulturowej*⁷.

ONZ promuje rozwój społeczny, pomaga głodującym, chorym, analfabedom, przeciwstawia się wszelkiej dyskryminacji. Podstawą działania jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z grudnia 1948r., w której występuje wiele uniwersalnych wartości, angażujących ludzi do działań na rzecz sprawiedliwości w wymiarze globalnym.

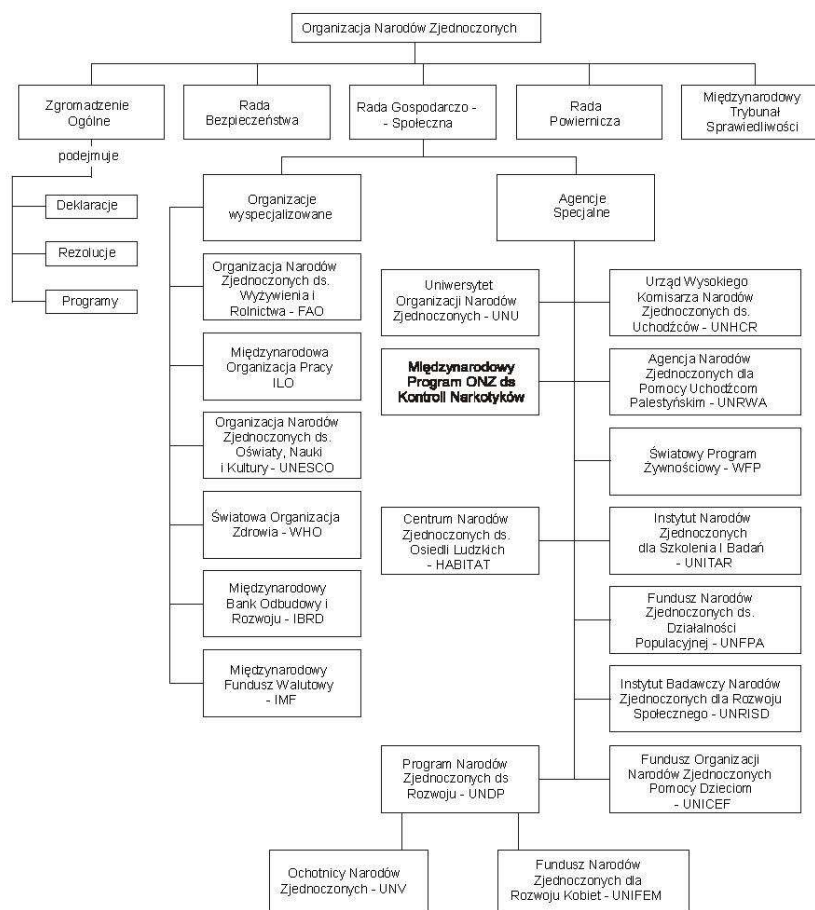
Zgromadzenie Ogólne przyjmuje w sprawach globalnej polityki społecznej deklaracje, rezolucje i konwencje. Do przykładowych należą: Deklaracja o Postępie Społecznym i Rozwoju (1969 r.), Międzynarodowa Konwencja o Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej (1969 r.), Konwencja o Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (1979 r.), Konwencja o Prawach Dziecka (1989 r.). Poszczególne Programy ONZ oraz jej organizacje wyspecjalizowane patrolują Światowym Szczytom. UNICEF organizował taki Szczyt

⁷ Definicja za: wikipedia.org [dostęp: 15.08.2020].

w sprawach dzieci (1990 r.), UNDP – Światowy Szczyt w sprawach rozwoju społecznego (1995 r.).

Szczególnym przykładem dla polityki społecznej są Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych przyjęte jako Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ w 1993 r. Zasady te to:

1. Budzenie świadomości;
2. Opieka medyczna;
3. Rehabilitacja;
4. Służby wspierające.

Schemat 1. Polityka społeczna w ONZ

Źródło: J. Auleytner, *Polityka społeczna, czyli ujarzmianie chaosu socjalnego*, wyd. WSP TWP, Warszawa 2002, s. 189

Do ONZ należy 193 państw (2024 r.) o niezwykle zróżnicowanych modelach polityki społecznej, a także nie posiadające żadnej koncepcji rozwiązania własnych problemów socjalnych. Ponadto status państwa- obserwatora posiada Watykan i Palestyna.

2.1. Struktura instytucjonalna ONZ

2.1.1. Zgromadzenie Ogólne -General Assembly

Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych jest jednym z głównych organów ONZ, jak stwierdza Karta Narodów Zjednoczonych (art. 7). Każdy członek ONZ ma prawo zasiadać i być reprezentowanym w Zgromadzeniu Ogólnym (art. 9). Karta Narodów Zjednoczonych precyzuje ponadto, w jaki sposób organ ten funkcjonuje w celu wypełniania swoich obowiązków i przyznaje Zgromadzeniu Ogólnemu ogólną kompetencję do interweniowania we wszystkich sprawach związanych z Organizacją (art. 10).

Zgromadzenie Ogólne ma prawo dyskutować na przykład nad każdą sprawą związaną z utrzymaniem pokoju, bezpieczeństwa i współpracy międzynarodowej. Co więcej, każde państwo członkowskie – a nawet państwa niebędące członkami, takie jak Stali Obserwatorzy, Organizacje Międzyrządowe i Organizacje Pozarządowe – może zwrócić się do Zgromadzenia o przedyskutowanie konkretnego tematu/faktu/sprawy szczególnie interesującej danego członka. Należy jednak pamiętać, że notatki i zalecenia Zgromadzenia Ogólnego nie mają mocy wiążącej, aby zmusić członków do zrobienia (lub zaniechania) czegokolwiek. Władza przymusu Organizacji jest bowiem przyznana – tylko w niektórych przypadkach i w pewnych okolicznościach – Radzie Bezpieczeństwa.

Zgromadzenie Ogólne może formułować zalecenia (art. 12) zarówno dla państw członkowskich, jak i dla Rady Bezpieczeństwa. To on jest uprawniony do podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zaradzenia danej sytuacji.

Inne obowiązki Zgromadzenia dotyczą zatwierdzania rocznego budżetu Organizacji i przyjmowania nowych państw członkowskich. W takim przypadku Zgromadzenie – po uprzednim zatwierdzeniu przez Radę Bezpieczeństwa – musi zatwierdzić większością dwóch trzecich głosów wniosek nowego potencjalnego państwa członkowskiego, aby mogło ono zostać oficjalnym członkiem.

Karta precyzuje, że członkostwo jest zastrzeżone dla cyt.:

*"państwa miłujące pokój, które przyjmują wszystkie zobowiązania wynikające z Karty oraz są skłonne i zdolne je przestrzegać"*⁸. (art. 4)

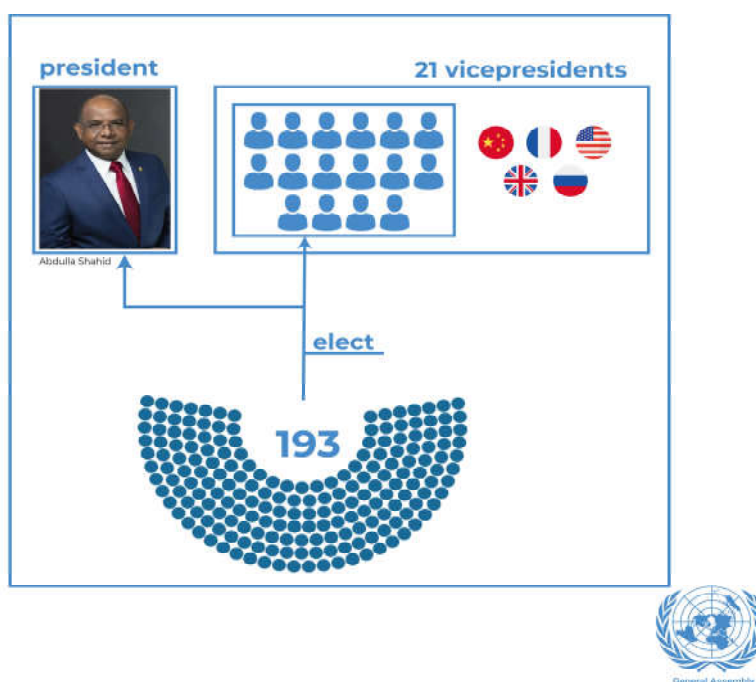
⁸ Karta Narodów Zjednoczonych podpisana 26 czerwca 1945 r. w San Francisco, Dz.U. z 1947 r. nr 23, poz. 90, art. 4.

Sposób, w jaki działa Zgromadzenie Ogólne ONZ, respektuje pewne podstawowe zasady równości, dzięki czemu każdy kraj może liczyć na jeden głos, bez względu na wielkość geograficzną czy gospodarczą (jest to tzw. zasada "jedno państwo – jeden głos").

Schemat 2. Struktura Zgromadzenia Ogólnego

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 1. Skład Zgromadzenia Ogólnego

Źródło: General Assembly, <https://www.unga.org>

Abdulla Shahid był przewodniczącym 76 sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w latach 2021-2022, obecnie na okres 78 sesji 2023-2024 przewodniczącym jest Dennis Francis.

Organy pomocnicze Zgromadzenia Ogólnego to:

1. Komisja ds. Rozbrojenia;
2. Rada Praw Człowieka;
3. Komisja Prawa Międzynarodowego;
4. Wspólna Jednostka Inspekcyjna;
5. Komisje stałe i zwoływane ad hoc.

Zgromadzenie Ogólne zarządza następującymi funduszami i programami:

1. UNDP – Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju⁹ powstał w wyniku połączenia Rozszerzonego Programu Pomocy Technicznej Organizacji Narodów Zjednoczonych, utworzonego w 1949 r., oraz Specjalnego Funduszu Narodów Zjednoczonych, utworzonego w 1958 r. Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), jaki znamy obecnie, został założony w 1966 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Mandatem UNDP jest położenie kresu ubóstwu, budowanie demokratycznych rządów, rządów prawa i instytucji sprzyjających włączeniu społecznemu. Opowiada się za zmianami i łączy kraje z wiedzą, doświadczeniem i zasobami, aby pomóc ludziom budować lepsze życie.

Jako wiodąca agencja ONZ ds. rozwoju międzynarodowego, UNDP działa w 170 krajach i terytoriach w celu wyeliminowania ubóstwa i zmniejszenia nierówności. Pomaga krajom rozwijać politykę, umiejętności przywódcze, partnerstwa i zdolności instytucjonalne w celu osiągnięcia Celów Zrównoważonego Rozwoju. Zadania UNDP koncentrują się na sześciu podstawowych obszarach rozwoju, znanych jako sztandarowe rozwiązania: ubóstwo i nierówności, zarządzanie, odporność, środowisko, energia i równość płci.

Rada Wykonawcza UNDP funkcjonuje również jako Rada Wykonawcza UNCDF. Rada Wykonawcza – oficjalnie Rada Wykonawcza UNDP/UNFPA/UNOPS – składa się z 36 państw członkowskich z ugrupowań regionalnych, które działają rotacyjnie i spotykają się trzy razy w roku. Około dwóch trzecich Rady Wykonawczej stanowią kraje uczestniczące w programie, a pozostała jedna trzecia – państwa-darczyńcy. Rada Wykonawcza podlega Radzie Gospodarczej i Społecznej, a ostatecznie Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych.

⁹ <https://www/undp.org>.

Administrator UNDP jest również Dyrektorem Zarządzającym UNCDF. Sekretarzowi wykonawczemu powierzono administrowanie większością operacji UNCDF.

2. UNCDF – Fundusz Rozwoju Kapitałowego ONZ (UNCDF)

Fundusz Rozwoju Kapitałowego ONZ¹⁰ został utworzony w 1966 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ

Jest to autonomiczna, dobrowolnie finansowana organizacja ONZ, powiązana z Programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju.

Celem jest niesienie pomocy krajom rozwijającym się w rozwoju ich gospodarek poprzez uzupełnianie istniejących źródeł pomocy kapitałowej za pomocą dotacji, pożyczek i gwarancji, przede wszystkim dla najsłabiej rozwiniętych krajów rozwijających się¹¹.

3. UNV – United Nations Volunteers programme¹² – Program Wolontariusze Organizacji Narodów Zjednoczonych jest organizacją Organizacji Narodów Zjednoczonych, która otwiera możliwości wolontariatu i mobilizuje wolontariuszy w 150 krajach. Międzynarodowi wolontariusze ONZ promują pokój i rozwój w społecznościach na całym świecie, jednocześnie podtrzymując ideały i aspiracje Organizacji Narodów Zjednoczonych. Pochodzą ze 160 krajów, reprezentują wiele kultur i środowisk oraz wnoszą szeroką gamę perspektyw i podejść.

4. UNEP – UN Environment Programme – Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska Światowy autorytet w dziedzinie środowiska z programami skupiającymi się na klimacie, przyrodzie, zanieczyszczeniu, zrównoważonym rozwoju.

Misją UNEP jest inspirowanie, informowanie i umożliwianie narodom i narodom poprawy jakości życia bez uszczerbku dla przyszłych pokoleń.

Od ponad 50 lat UNEP współpracuje z rządami, społeczeństwem obywatelskim, sektorem prywatnym i podmiotami ONZ, aby sprostać najpilniejszym wyzwaniom środowiskowym ludzkości – od odbudowy warstwy ozonowej po ochronę mórz na świecie i promowanie zielonej, inkluzywnej gospodarki.

¹⁰ <https://uncdf.org>.

¹¹ UN General Assembly Resolution 2186, 13 December 1966.

¹² www.unv.org.

Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (UNEP) jest motorem zmian transformacyjnych, badając podstawowe przyczyny potrójnego kryzysu planetarnego: zmiany klimatu, utraty przyrody i różnorodności biologicznej oraz zanieczyszczenia.

Prace UNEP koncentrują się na pomaganiu krajom w przechodzeniu na gospodarkę niskoemisyjną i zasobooszczędne, wzmacnianiu zarządzania i prawa środowiskowego, ochronie ekosystemów oraz dostarczaniu danych opartych na dowodach na potrzeby podejmowania decyzji politycznych. Poprzez najnowocześniejszą naukę, koordynację i rzecznictwo, UNEP wspiera swoje 193 państwa członkowskie w osiągnięciu Celów Zrównoważonego Rozwoju i życia w harmonii z naturą.

5. UNFPA – Fundusz Ludnościowy Narodów Zjednoczonych

UNFPA jest agencją ONZ ds. zdrowia i praw seksualnych i reprodukcyjnych. Działa na rzecz położenia kresu przetokom położniczym, śmierci matek, przemocy ze względu na płeć i innym wyzwaniom w zakresie pomocy humanitarnej i niestabilności¹³.

UNFPA jest agencją ONZ ds. zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego. Naszą misją jest stworzenie świata, w którym każda ciąża jest pożądana, każdy poród jest bezpieczny, a potencjał każdego młodego człowieka jest spełniony. Promujemy równość płci i umożliwiamy kobietom, dziewczętom i młodym ludziom przejęcie kontroli nad swoim ciałem i przyszłością. Współpracujemy z partnerami w ponad 150 krajach, aby zapewnić dostęp do szerokiej gamy usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego. Naszym celem jest wyeliminowanie do 2030 r. niezaspokojonej potrzeby planowania rodziny, możliwej do uniknięcia śmierci matek oraz przemocy ze względu na płeć i szkodliwych praktyk, w tym małżeństw dzieci i okaleczania żeńskich narządów płciowych.

Motto UNFPA: cyt.: „Zapewnienie praw i wyborów dla wszystkich”.

6. UN-HABITAT – UN-Habitat jest agencją ONZ ds. osiedli ludzkich, promującą transformacyjne zmiany w miastach i społecznościach. Program Narodów Zjednoczonych ds. Osiedli Ludzkich (UN-Habitat) jest upoważniony przez Zgromadzenie Ogólne ONZ do promowania miast zrównoważonych społecznie i środowiskowo. UN-Habitat jest centralnym punktem dla wszystkich spraw związanych z urbanizacją i osadnictwem ludzkim w ramach systemu ONZ.

¹³ www.unfpa.org.

UN-Habitat współpracuje z partnerami w celu budowania inkluzywnych, bezpiecznych, odpornych i zrównoważonych miast i społeczności. UN-Habitat promuje urbanizację jako pozytywną siłę transformacyjną dla ludzi i społeczności, zmniejszając nierówności, dyskryminację i ubóstwo.

UN-Habitat działa w ponad 90 krajach, aby promować transformacyjne zmiany w miastach i osiedlach ludzkich poprzez wiedzę, doradztwo polityczne, pomoc techniczną i wspólne działania.

Plan strategiczny UN-Habitat na lata 2020-2023 przyjmuje bardziej strategiczne i zintegrowane podejście do rozwiązywania wyzwań i możliwości miast i innych osiedli ludzkich XXI wieku. Misja UN-Habitat obejmuje cztery główne role organizacji, które można podsumować jako: myśl, rób, dziel się i partneruj.

7. UNICEF (Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci) – utworzony by zapewnić ochronę najbardziej dotkniętym, ofiarom wojen, katastrof, głodu a także dyskryminacji i przemocy. Niesie pomoc dzieciom w najbardziej potrzebujących krajach świata. Reaguje w krytycznych sytuacjach broniąc praw dzieci. Udziela pomocy finansowej przy realizacji programów zwiększenia opieki lekarskiej nad chorymi dziećmi, poprawy wyżywienia, zapewnienia podstawowej edukacji itd.

8. WFP (Światowy Program Żywieniowy) udziela pomocy żywnościowej najbiedniejszym państwom, zajmuje się realizacją projektów mających na celu zwiększenie produkcji żywności oraz pomocy ofiarom klęsk żywiołowych.

Badania i kształcenie podlega pod Zgromadzenie Ogólne ONZ. Pod Zgromadzenie Ogólne podlegają cztery główne instytucje: UNIDIR, UNITAR, UNSSC, UNU.

UNIDIR – United Nations Institute for Disarmament Research, Instytut Narodów Zjednoczonych ds. Badań nad Rozbrojeniem jest autonomiczną instytucją w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych, która prowadzi niezależne badania nad kwestiami rozbrojenia i bezpieczeństwa międzynarodowego. Obejmuje takie tematy jak cyberbezpieczeństwo, energia jądrowa. Programy są realizowane w następujących obszarach:

1. Broń masowego rażenia;
2. Bezpieczeństwo i technologia;
3. Broń konwencjonalna i amunicja;
4. Płeć i rozbrojenie;
5. Bezpieczeństwo przestrzeni;

Natomiast realizowane projekty dotyczą:

1. Zarządzanie wyjściami z konfliktów zbrojnych.
2. Strefa wolna od broni masowego rażenia na Bliskim Wschodzie.

1. UNITAR – (United Nations Institute for Training and Research) Instytut Narodów Zjednoczonych ds. Szkoleń i Badań dostarcza innowacyjne rozwiązania edukacyjne dla osób, organizacji i instytucji, aby usprawnić podejmowanie decyzji na całym świecie. Misją jest cyt.: *„Rozwój indywidualnych, instytucjonalnych i organizacyjnych możliwości krajów i innych interesariuszy Organizacji Narodów Zjednoczonych poprzez wysokiej jakości rozwiązania edukacyjne oraz powiązane produkty i usługi oparte na wiedzy w celu usprawnienia procesu decyzyjnego i wspierania działań na poziomie krajowym w celu przezwyciężenia globalnych wyzwań”*¹⁴.

2. UNSSC – United Nations System Staff College Kolegium Pracowników Systemu Narodów Zjednoczonych¹⁵ jest instytucją edukacyjną systemu ONZ, która oferuje kursy, usługi dostosowane do potrzeb klienta oraz globalne centrum edukacyjne dla pracowników i partnerów ONZ. W ONZ wierzymy w moc uczenia się, która może tworzyć lepszy świat. Tworzymy pierwszorzędne doświadczenia edukacyjne oparte na fundamentalnych wartościach multilateralizmu i godności dla wszystkich zapisanych w Karcie Narodów Zjednoczonych. Dlatego system ONZ i partnerzy polegają na nas, aby poszerzyć swoją wiedzę i umiejętności.

3. UNU United Nations University to globalna sieć ośrodków edukacyjnych, programów i instytucji, które generują rozwiązania dla globalnych wyzwań. Uniwersytet Narodów Zjednoczonych obejmuje 13 instytutów zlokalizowanych w 12 krajach na całym świecie. Globalny system UNU jest koordynowany przez Centralę UNU w Tokio.

Siedziba UNU – Centrum UNU – Tokio

Centrum UNU – Tokio (Japonia) służy jako centrala programowa, planistyczna i administracyjna Uniwersytetu. W jego skład wchodzi: Biuro Rektora, Administracja i Finanse, Kampusowe Centrum Obliczeniowe oraz Biuro Komunikacji.

¹⁴ www.unitar.org.

¹⁵ www.unssc.org.

Centrum UNU – Putrajaya (Malezja) wspiera system uniwersytecki ONZ jako jednostka administracyjna, kadrowa i finansowa.

Prorektorat UNU w Europie

Prorektorat UNU W EUROPIE (UNU-VIE, Bonn, Niemcy) wspiera światowy rozwój instytucjonalny Uniwersytetu ONZ, ułatwia współpracę między UNU a Organizacją Narodów Zjednoczonych (a w szczególności z agencjami ONZ w Bonn) oraz dzieli się wiedzą i doświadczeniem poprzez rozwój wspólnych działań i projektów.

Instytuty UNU

UNU-BIOLAC

Program Biotechnologiczny UNU dla Ameryki Łacińskiej i Karaibów (UNU-BIOLAC, Caracas, Wenezuela) wspiera szkolenia i badania na styku nauki, technologii i społeczeństwa, pokazując, w jaki sposób nowoczesna biotechnologia może wspierać rozwój społeczny i gospodarczy.

Celem programu jest przygotowanie i kwalifikacja specjalistów w dziedzinie biotechnologii poprzez ukierunkowane szkolenia i rozwój zdolności. Działania są organizowane w całym regionie Ameryki Łacińskiej i Karaibów we współpracy z międzynarodową siecią wysoko wykwalifikowanych naukowców i badaczy, którzy są ekspertami w dziedzinie biotechnologii.

UNU-CPR

Centrum Badań Politycznych UNU (UNU-CPR, Nowy Jork, NY, USA) łączy doskonałość badawczą z głęboką znajomością systemu wielostronnego w celu generowania innowacyjnych rozwiązań dla obecnych i przyszłych wyzwań globalnej polityki publicznej.

W latach 2014–2017 UNU-CPR z siedzibą w Centrum UNU w Tokio, w 2018 r. przeniosła się do Nowego Jorku i połączyła się z dawnym biurem UNU przy Organizacji Narodów Zjednoczonych.

UNU-CRIS

Instytut Porównawczych Studiów nad Integracją Regionalną UNU (UNU-CRIS, Brugia, Belgia) generuje istotną dla polityki wiedzę na temat nowych form zarządzania i współpracy na poziomie regionalnym i globalnym oraz na temat wzorców zbiorowego działania i podejmowania decyzji.

UNU-CRIS koncentruje się na kwestiach będących przedmiotem bezpośredniego zainteresowania Organizacji Narodów Zjednoczonych, takich jak Agenda Rozwoju 2030 oraz wyzwania wynikające z nowych i ewoluujących

zmian w zakresie pokoju, bezpieczeństwa, gospodarki i środowiska w regionie i na świecie, a także opracowuje rozwiązania oparte na badaniach nad nowymi wzorcami działań zbiorowych i zarządzania regionalnego.

UNU-EGOV

Jednostka Operacyjna UNU ds. Zarządzania Elektronicznego Sterowanego Polityką (UNU-EGOV, Guimarães, Portugalia) wspiera system Organizacji Narodów Zjednoczonych i państwa członkowskie ONZ w przekształcaniu mechanizmów zarządzania i budowaniu skutecznych zdolności w zakresie zarządzania poprzez strategiczne zastosowania technologii cyfrowych. Celem jest przyczynienie się do inkluzywnego rozwoju społecznego i gospodarczego, zrównowazenia środowiskowego i pokoju. UNU-EGOV jest prowadzony przez Uniwersytet Minho (Guimarães, Portugalia).

UNU-EHS

UNU Institute for Environment and Human Security (UNU-EHS, Bonn, Niemcy) jest akademickim ramieniem Organizacji Narodów Zjednoczonych i działa jako globalny think tank. Misją Instytutu Środowiska i Bezpieczeństwa Człowieka (UNU-EHS) jest prowadzenie nowatorskich badań nad zagrożeniami i adaptacją związaną z zagrożeniami środowiskowymi i globalnymi zmianami. Badania instytutu promują polityki i programy mające na celu zmniejszenie tych zagrożeń, przy jednoczesnym uwzględnieniu wzajemnych zależności między czynnikami środowiskowymi i społecznymi.

UNU-FLORES

Instytut Zintegrowanego Zarządzania Przepływami Materiałowymi i Zasobami UNU (UNU-FLORES, Drezno, Niemcy) ma na celu rozwój powiązania zasobów dla wszystkich zasobów środowiska (wody, gleby, odpadów, energii i innych zasobów geologicznych), które są przedmiotem zainteresowania Organizacji Narodów Zjednoczonych i jej państw członkowskich – w szczególności w gospodarkach rozwijających się i wschodzących, a także w dziedzinie nauki, edukacji, zarządzania, technologii, i instytucjonalnych.

UNU-IAS

UNU Institute for the Advanced Study of Sustainability (UNU-IAS, Tokio, Japonia) jest instytutem badawczo-dydaktycznym zajmującym się realizacją zrównoważonej przyszłości dla ludzi i naszej planety.

UNU-IAS służy społeczności międzynarodowej, tworząc opartą na dowodach wiedzę i rozwiązania w celu informowania o kształtowaniu polityki i rozwiązywaniu priorytetowych kwestii dla systemu ONZ.

UNU-IIGH

Międzynarodowy **Instytut Zdrowia Globalnego UNU** (UNU-IIGH, Kuala Lumpur, Malezja) jest wyznaczonym przez ONZ ośrodkiem analitycznym zajmującym się zdrowiem na świecie, służącym jako centrum tłumaczenia polityki dla państw członkowskich, agencji i programów ONZ.

Instytut opracowuje analizy istotne dla polityki, stosując perspektywę płci w celu informowania o opracowywaniu, wdrażaniu i ocenie programów w dziedzinie zdrowia. UNU-IIGH wspiera również rozwój zdolności lokalnych decydentów i interesariuszy do skutecznego angażowania się w globalne wyzwania zdrowotne w ramach Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.

UNU-INRA

Instytut Zasobów Naturalnych UNU w Afryce (UNU-INRA, Akra, Ghana) koncentruje się na czterech głównych obszarach: prowadzeniu badań nad kwestiami zarządzania zasobami naturalnymi w Afryce, wspieraniu rozwoju potencjału kluczowych interesariuszy (uniwersytetów, instytucji badawczych i osób prywatnych) na całym kontynencie, oferowaniu porad związanych z polityką różnym interesariuszom (w tym rządów afrykańskim) oraz dzieleniu się i przekazywaniu wiedzy.

Instytut działa w swojej głównej siedzibie w Akrze w Ghanie i realizuje niektóre działania programowe poprzez sieć jednostek operacyjnych w pięciu krajach afrykańskich.

UNU-INWEH

UNU Institute for Water, Environment and Health (UNU-INWEH, Hamilton, ON, Kanada) koncentruje się na wodzie dla rozwoju, współpracując przede wszystkim z krajami Globalnego Południa i zajmując się kwestiami wodnymi o znaczeniu globalnym. Woda jest punktem wyjścia dla wszystkich działań UNU-INWEH, w tym środowiska i zdrowia. Instytut zajmuje się przede wszystkim wyzwaniami związanymi z zasobami wodnymi na kontynencie.

UNU-INWEH pracuje nad wypełnieniem luki między bogactwem dowodów i badań, które istnieją na temat zasobów wodnych, a praktycznymi potrzebami przywódców politycznych i decydentów w krajach o niskich i średnich dochodach.

UNU Macau

Instytut UNU w Makau (UNU Macau, Makau SAR, Chiny) działa na styku technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) i rozwoju międzynarodowego. Instytut prowadzi badania istotne dla polityki i opracowuje rozwiązania, które rozwiązują kluczowe kwestie wyrażone w Agendzie ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 poprzez innowacje o dużym wpływie i technologie pionierskie.

Poprzez swoje badania UNU Macau zachęca do działań i polityk opartych na danych i dowodach, aby osiągnąć Cele Zrównoważonego Rozwoju.

UNU-MERIT

Instytut Badań Ekonomicznych i Społecznych nad Innowacjami i Technologią w Maastricht (UNU-MERIT, Maastricht, Holandia) jest instytutem badawczym i szkoleniowym, który ściśle współpracuje z Uniwersytetem w Maastricht. UNU-MERIT ma na celu rozwój polityki społecznej i badań nad innowacjami, zapewnianie edukacji i mobilizację wiedzy w celu uwolnienia pełnego potencjału innowacji w celu osiągnięcia zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Program badawczy UNU-MERIT "Kompleksowe innowacje na rzecz zrównoważonego rozwoju" koncentruje się na wzajemnie powiązanych zagrożeniach i szansach związanych z innowacjami, ponieważ odnoszą się one do zmiany klimatu, transformacji cyfrowej, ubóstwa i nierówności, migracji i populacji oraz przyszłości pracy.

UNU-WIDER

Światowy **Instytut Badań nad Ekonomią Rozwoju UNU** (UNU-WIDER, Helsinki, Finlandia) zapewnia analizy ekonomiczne i doradztwo polityczne w celu promowania zrównoważonego i sprawiedliwego rozwoju dla wszystkich.

Instytut rozpoczął działalność ponad 30 lat temu w Helsinkach w Finlandii jako pierwszy ośrodek badawczy Uniwersytetu Narodów Zjednoczonych. Dziś jest to unikalne połączenie think tanku, instytutu badawczego i agencji ONZ – świadczące szereg usług, od doradztwa politycznego dla rządów, a także swobodnie dostępne oryginalne badania.

W latach 2019–2023 badania UNU-WIDER koncentrują się na powiązanych ze sobą wyzwaniach rozwojowych związanych z transformacją gospodarek, państw i społeczeństw w celu wsparcia realizacji Agendy ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i Celów Zrównoważonego

Rozwoju (SDGs). Trzy kluczowe zagadnienia uwzględniane w całym programie badawczym to: niestabilność i ryzyko, upodmiotowienie, wiedza i potencjał.

Inne podmioty podległe pod Zgromadzenie Ogólne to:

ITC – Międzynarodowego Centrum Handlu (ITC). Działamy na rzecz globalnego dobrobytu, łącząc małe firmy w krajach rozwijających się z rynkami międzynarodowymi. Świat stoi przed monumentalnymi wyzwaniami gospodarczymi, a najsłabsi są poturbowani przez niestabilność społeczną i gospodarczą. W ITC pracujemy nad tym, aby zmienić to na dobre poprzez handel.

ITC oferuje małym firmom, decydentom i organizacjom wspierającym biznes w krajach rozwijających się szereg praktycznych szkoleń związanych z handlem, usługi doradcze i bogactwo danych z zakresu analityki biznesowej. Pomagamy mikroprzedsiębiorstwom oraz małym i średnim przedsiębiorstwom stać się bardziej konkurencyjnymi i przyczyniamy się do tworzenia lepszych warunków regulacyjnych dla handlu. Wzmacnia pozycję kobiet, młodzieży i uchodźców poprzez tworzenie miejsc pracy. Dzięki swoim programom, projektom, usługom i danym pomaga napędzać łączność cyfrową i globalną transformację¹⁶.

UNCTAD – United Nations Conference on Trade and Development to globalna organizacja, która promuje handel, rozwój i globalne zarządzanie. Globalizacja, w tym fenomenalny rozwój handlu, pomogła milionom ludzi wyjść z ubóstwa. Nie skorzystało z tego jednak zbyt wiele osób, dlatego UNCTAD wspiera kraje rozwijające się w bardziej sprawiedliwym i skutecznym dostępie do korzyści płynących ze zglobalizowanej gospodarki. Pomaga im też przygotować się do radzenia sobie z potencjalnymi wadami większej integracji gospodarczej. W tym celu zapewnia analizę, ułatwia budowanie konsensusu i oferuje pomoc techniczną. Pomaga im to wykorzystywać handel, inwestycje, finanse i technologię jako narzędzia zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Działając na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym, pomaga krajom:

1. Zapoznać się z opcjami rozwiązywania problemów związanych z rozwojem na poziomie makro.
2. Osiągnięcie korzystnej integracji z międzynarodowym systemem handlu.
3. Dywersyfikacja gospodarek, aby zmniejszyć ich zależność od towarów.

¹⁶ www.intracen.org.

4. Ograniczyć ekspozycję na zmienność finansową i zadłużenie.
5. Przyciągnąć inwestycje i uczynić je bardziej przyjaznymi dla rozwoju.
6. Zwiększyć dostęp do technologii cyfrowych.
7. Promowanie przedsiębiorczości i innowacji.
8. Pomóc lokalnym firmom awansować w łańcuchach wartości.
9. Przyspieszyć przepływ towarów przez granice.
10. Ochronić konsumentów przed nadużyciami.
11. Ograniczyć przepisy, które dławią konkurencję.
12. Przystosowanie się do zmiany klimatu i efektywniejsze wykorzystanie zasobów naturalnych.

Wraz z innymi departamentami i agencjami ONZ mierzy postępy za pomocą Celów Zrównoważonego Rozwoju, określonych w Agendzie 2030.

Wspiera również wdrażanie finansowania rozwoju, zgodnie z mandatem społeczności międzynarodowej zawartym w Agendzie z Addis Abeby z 2015 r., wraz z czterema innymi głównymi interesariuszami instytucjonalnymi: Bankiem Światowym, Międzynarodowym Funduszem Walutowym, Światową Organizacją Handlu i Programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju.

UNCTAD współpracuje głównie z rządami, aby skutecznie radzić sobie ze skalą i złożonością realizacji celów zrównoważonego rozwoju, ale uważa, że niezbędne są partnerstwa i ściślejsza współpraca z sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim¹⁷.

UNHCR (Biuro Wysokiego Komisarza ONZ do Spraw Uchodźców) – udziela pomocy materialnej, zapewnia ochronę lub wsparcie uchodźcom na całym świecie i poszukuje trwałych rozwiązań ich problemów, monitoruje sytuację reintegracyjną uchodźców, którzy powrócili do kraju. Głównym zadaniem tej agencji NZ jest prowadzenie i koordynacja wysiłków międzynarodowych na rzecz ochrony uchodźców i rozwiązywanie problemów uchodźców na świecie. Według danych UNHCR z 2021 r., agencja dociera z pomocą do 82,4 milionów osób przymusowo przesiedlonych na świecie (w tym m.in. uchodźców, osób wewnątrznie przesiedlonych, repatriantów i bezpaństwowców).

Siedziba główna UNHCR znajduje się w Genewie, natomiast organizacja jest aktywna w około 132 krajach na całym świecie. Według stanu na 31 grudnia 2020 r., UNHCR zatrudnia 17 878 osób, z czego niemal 91% pracuje w biurach w terenie, w tym na Bliskim Wschodzie, Azji i Afryce, gdzie znajduje się największa liczba ludności przesiedlonej przymusowo.

¹⁷ www.unctad.org.

UNHCR zatrudnia specjalistów z wielu dziedzin, w tym ds. ochrony prawnej, edukacji, zdrowia, logistyki, bezpieczeństwa, administracji, zarządzania projektami czy doradców ds. praw kobiet.

UNOPS – United Nations Office for Project Services **Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Obsługi Projektów** to organizacja ONZ, która wspiera projekty pokojowe i bezpieczeństwa, humanitarne i rozwojowe na całym świecie. UNOPS świadczy usługi w zakresie infrastruktury, zaopatrzenia i zarządzania projektami na rzecz bardziej zrównoważonego świata cyt.:

„Mocno zakorzenieni w wartościach ONZ, dbamy o to, aby nasi partnerzy maksymalizowali pozytywny wpływ swoich projektów na rzecz pokoju i bezpieczeństwa, pomocy humanitarnej i rozwoju. Równość, inkluzywność, zrównoważony rozwój i odporność stanowią podstawę naszej pracy”.

UNRWA – Agenda Narodów Zjednoczonych do spraw Pomocy Uchodźcom Palestyńskim na Bliskim Wschodzie ma na celu świadczenie pomocy socjalnej uchodźcom palestyńskim na Bliskim Wschodzie. Działa w Autonomii Palestyńskiej oraz kilku państwach arabskich – Jordanii, Syrii, Libanie i Egipcie.

UN-WOMEN – jest organizacją ONZ realizującą programy, polityki i standardy, które stoją na straży praw człowieka kobiet i zapewniają, że każda kobieta i każda dziewczyna w pełni wykorzystuje swój potencjał¹⁸.

UN Women działa na dwóch frontach. Wspiera międzynarodowe negocjacje polityczne mające na celu sformułowanie uzgodnionych na szczepku globalnym standardów równości płci. Pomaga również państwom członkowskim ONZ we wdrażaniu tych standardów, zapewniając wiedzę fachową i wsparcie finansowe. UN Women pomaga również innym częściom systemu ONZ w ich wysiłkach na rzecz promowania równości płci w szerokim spektrum kwestii związanych z prawami człowieka i rozwojem społecznym.

2.1.2. Rada Bezpieczeństwa

Rada Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych jest głównym organem wykonawczym systemu ONZ. Jest to jedyny organ uprawniony do zezwalania – w pewnych okolicznościach – na stosowanie środków ograniczających wobec obywateli i państw członkowskich, a nawet środków przymusu, takich jak embarga i interwencje wojskowe. Funkcje i uprawnienia

¹⁸ www.unwomen.org.

Rady zostały określone w art. 24 Karty, który przyznaje Radzie Bezpieczeństwa cyt. "główną odpowiedzialność za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, działając w imieniu wszystkich państw członkowskich"¹⁹.

Rada Bezpieczeństwa jedynym organem uprawnionym do "stwierdzania istnienia jakiegokolwiek zagrożenia pokoju, naruszenia pokoju lub aktu agresji" oraz do wydawania zaleceń lub uciekania się do działań niemilitarnych i wojskowych w celu "utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa"²⁰.

W celu wypełnienia tej ostatniej roli Rada Bezpieczeństwa jest wspomagana przez Komitet Sztabu Wojskowego, utworzony przez szefów sztabów stałych członków Rady Bezpieczeństwa lub ich przedstawicieli.

Jej skład zawęża się do kilku państw członkowskich, z których część otrzymuje stałe miejsce (tzw. P-5), a część wybierana jest przez Zgromadzenie Ogólne ONZ na 2-letnią kadencję. Skład ten odzwierciedla wynik II wojny światowej, dając 5 stałych miejsc – i prawo weta – 5 głównym mocarstwom wygrywającym wojnę: Stanom Zjednoczonym, Federacji Rosyjskiej (ZSRR do 1992 r.), Francji, Wielkiej Brytanii i Chińskiej Republice Ludowej (Republice Chińskiej do 1971 r.).

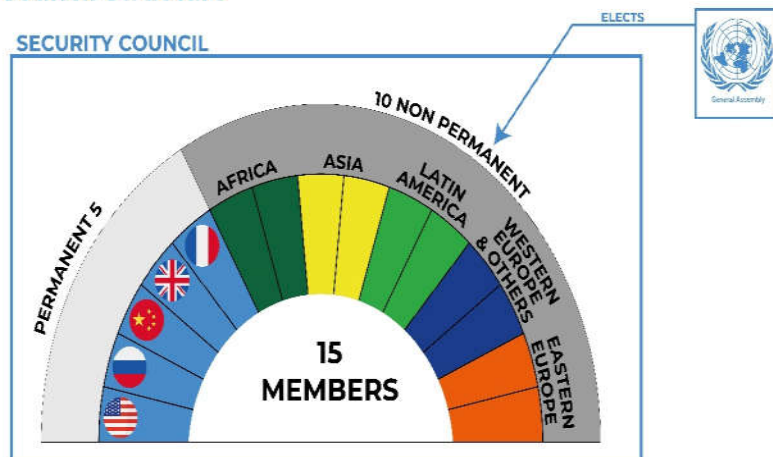
Artykuł 23 Karty, zmienionej w 1965 r., stanowi obecnie cyt: "*Rada Bezpieczeństwa składa się z piętnastu członków Organizacji Narodów Zjednoczonych. Republika Chińska, Francja, Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz Stany Zjednoczone Ameryki są stałymi członkami Rady Bezpieczeństwa. Zgromadzenie Ogólne wybierze dziesięciu innych członków Organizacji Narodów Zjednoczonych na niestałych członków Rady Bezpieczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem w pierwszym rzędzie wkładu członków Organizacji Narodów Zjednoczonych w utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz innych celów Organizacji, a także sprawiedliwego podziału geograficznego*"²¹.

¹⁹ Art. 24 Karty Narodów Zjednoczonych, op. cit.

²⁰ Rozdział VII Karty Narodów Zjednoczonych.

²¹ Art. 23 Karty Narodów Zjednoczonych, op. cit.

Security Council Structure

Schemat 3. Struktura Rady Bezpieczeństwa

Źródło: <https://peacekeeping.un.org/en/role-of-security-council>

Niestali członkowie Rady Bezpieczeństwa wybierani są na dwuletnią kadencję. Przy wyborze tych członków kierują się dwoma kryteriami: wkładem państw członkowskich w ONZ na rzecz utrzymania pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego oraz zrównoważonym rozmieszczeniem geograficznym. Każdy członek Rady Bezpieczeństwa ma jednego przedstawiciela.

Każde państwo członkowskie ONZ ma prawo uczestniczyć w każdym posiedzeniu Rady Bezpieczeństwa – zwłaszcza jeśli jest bezpośrednio włączone do porządku obrad Rady – ale bez prawa do wyrażania prawa głosu. Sekretarz Generalny może również zasiadać w Radzie (nadal bez prawa głosu). „Każda decyzja Rady Bezpieczeństwa w sprawach [nieproceduralnych] jest podejmowana większością głosów dziewięciu członków, włączając w to głosy stałych członków”²².

Stali członkowie mogliby rzeczywiście korzystać z tego dorozumianego prawa weta w celu blokowania wszelkich niepożądanych decyzji nieproceduralnych (nie można powoływać się na prawo weta ani korzystać z niego w sprawach proceduralnych).

Od 1946 do 2022 roku prawo weta zostało użyte 259 razy.

Dla rozważanej skali czasowej został on wykorzystany w następujący sposób: Głównym obowiązkiem Rady Bezpieczeństwa ONZ – jak wielokrotnie

²² Art.27 Karty, op. cit.

podkreślano – jest utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego. Karta przewiduje różne narzędzia w celu zapewnienia jak najbardziej pokojowego rozwiązania sporów międzynarodowych. W rozdziale VI zostało zapisane cyt: „*strony każdego sporu, którego trwanie może zagrozić utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, poszukują przede wszystkim rozwiązania w drodze rokowań, dochodzenia, mediacji, pojednania, arbitrażu, ugody sądowej, uciekając się do organizacji lub układów regionalnych lub innych środków pokojowych według własnego wyboru. Rada Bezpieczeństwa, gdy uzna to za konieczne, wezwie strony do rozstrzygnięcia sporu w ten sposób*”²³. Na tym etapie Rada Bezpieczeństwa ONZ jest uprawniona do przeprowadzenia dochodzenia w celu oceny niebezpieczeństwa sprawy. Niezależnie od tego, czy zostanie wykryte zagrożenie dla bezpieczeństwa międzynarodowego, Rada Bezpieczeństwa interweniuje za pomocą narzędzi przewidzianych w Karcie, pamiętając, że zawsze należy preferować rozwiązanie pokojowe. Jeżeli takie rozwiązanie nie może zostać osiągnięte, zgodnie z artykułami 40, 41 i 42 Rada Bezpieczeństwa jest uprawniona do rozważenia konkretnych i skutecznych środków – prawnie wiążących dla wszystkich państw członkowskich – w celu uniknięcia eskalacji wydarzeń i zapobieżenia użyciu siły, na co nie zezwala sama Karta²⁴.

Środki te są następujące:

- „wezwanie zainteresowanych stron do zastosowania się do takich środków tymczasowych, jakie uzna za konieczne lub pożądane. Takie środki tymczasowe pozostają bez uszczerbku dla praw, roszczeń lub pozycji zainteresowanych stron. Rada Bezpieczeństwa będzie należała do uwzględniać niezastosowanie się do takich środków tymczasowych”²⁵;
- „decydować, jakie środki nie pociągające za sobą użycia siły zbrojnej mają być użyte w celu wprowadzenia w życie jego decyzji, i może wezwać członków Organizacji Narodów Zjednoczonych do zastosowania takich środków. Mogą one obejmować całkowite lub częściowe zerwanie stosunków gospodarczych oraz kolejowych, morskich, lotniczych, pocztowych, telegraficznych, radiowych i innych środków komunikacji, a także zerwanie stosunków dyplomatycznych”²⁶;

²³ Art. 33 Karty, op. cit.

²⁴ Art. 2, ust 4. Karty, op. cit.

²⁵ Art. 40.

²⁶ Art. 41.

Gdyby Rada Bezpieczeństwa uznała, że środki przewidziane w artykule 41 byłyby niewystarczające lub okazały się niewystarczające, może podjąć takie działania sił powietrznych, morskich lub lądowych, jakie okażą się konieczne dla utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Działanie takie może obejmować demonstracje, blokady i inne operacje sił powietrznych, morskich lub lądowych członków Organizacji Narodów Zjednoczonych²⁷.

W zakresie decydowania o środkach wojskowych Komitet Sztabu Wojskowego, w którym zasiadają szefowie sztabów stałych członków Rady Bezpieczeństwa lub ich przedstawiciele, wspomaga Komitet Sztabu Sił Zbrojnych. Funkcjonowanie i skład Rady z czasem spotkały się z ostrą krytyką. Główna z nich dotyczy jej stałych członków: wąskiej grupy uprzywilejowanych członków – wyłonionych domyślnie w ostatnich etapach wojny w 1945 r. – odzwierciedlających konsekwencje II wojny światowej, która nie reprezentuje już dziś głównych światowych mocarstw. Wykluczenie, z oczywistych powodów politycznych, takich krajów jak Japonia i Niemcy (odpowiednio 2. i 3. co do wielkości płatnicy ONZ) oraz innych, takich jak Brazylia i Indie, generuje coraz większe zapotrzebowanie na reformę tego organu. Zasadnicza przeszkoda polega na tym, że każda reforma Rady Bezpieczeństwa ONZ musi być zatwierdzona przez same P3 5, które oczywiście nie chcą dzielić się z innymi krajami przywilejem, który Karta przyznaje im od 1945 roku. Kolejna krytyka dotyczy prawa weta: z biegiem czasu, zwłaszcza w okresie zimnej wojny, Rada Bezpieczeństwa została sparaliżowana polityczną i ideologiczną konfrontacją między dwoma supermocarstwami – USA i ZSRR – podważając wiarygodność samej Rady i ingerując w istotę tego organu: utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego²⁸. Najnowszy przykład to agresja Rosji na Ukrainę.

Organy pomocnicze Rady Bezpieczeństwa to:

1. Komitet ds. Zwalczania Terroryzmu (Counter-Terrorism Committee)

Posiedzenie Komitetu ds. Zwalczania Terroryzmu²⁹ koncentruje się na wzmacnianiu odporności społeczności. Nowa seria CTED Trends Alert zwraca uwagę na wyzwania i zawiera zalecenia dotyczące walki z terroryzmem. W rezolucji 1373 (2001) Rada Bezpieczeństwa zwraca się do państw o składanie CTC sprawozdań na temat kroków, jakie podjęły w celu wdrożenia

²⁷ Art. 42.

²⁸ Link do filmu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który pozwala bardziej szczegółowo zrozumieć, czym jest Rada Bezpieczeństwa: <https://youtu.be/G3ASTUma8-Y>.

²⁹ <https://www.un.org/securitycouncil/ctc/>.

tej rezolucji. Na tej podstawie Komitet nawiązał dialog z każdym państwem członkowskim ONZ, aby pomóc im w zwiększeniu ich krajowych zdolności w zakresie zwalczania terroryzmu oraz w wspieraniu współpracy międzynarodowej między systemem ONZ, państwami i innymi organami międzyrządowymi.

Raporty te stanowią to, co wielu ekspertów uważa za największy na świecie zbiór informacji na temat zdolności antyterrorystycznych każdego ze 192 państw członkowskich ONZ.

2. Międzynarodowy Mechanizm Rezydualny dla Trybunałów Karnych

The International Residual Mechanism for Criminal Tribunals ("Mechanism") jest upoważniony do wykonywania szeregu podstawowych funkcji pełnionych wcześniej przez Międzynarodowy Trybunał Karny dla Ruandy ("ICTR") i Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii ("MTKJ"). Wykonując te podstawowe funkcje, mechanizm zachowuje spuściznę tych dwóch pionierskich międzynarodowych trybunałów *karnych ad hoc* i dąży do odzwierciedlenia najlepszych praktyk w dziedzinie międzynarodowego wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.

Rada Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych utworzyła mechanizm w dniu 22 grudnia 2010 r. jako "małą, tymczasową i skuteczną strukturę". Mechanizm zaczął funkcjonować 1 lipca 2012 r. w Aruszu w Zjednoczonej Republice Tanzanii oraz w dniu 1 lipca 2013 r. w Hadze (Niderlandy). Oddział w Aruszu odziedziczył funkcje po ICTR, a oddział w Hadze po MTKJ.

W pierwszych latach istnienia mechanizmu funkcjonował on równolegle z ICTR i MTKJ. Po zamknięciu ICTR (w dniu 31 grudnia 2015 r.) i MTKJ (w dniu 31 grudnia 2017 r.) mechanizm nadal funkcjonował jako samodzielna instytucja.

3. Komitet Sztabu Wojskowego

Komitet Sztabu Wojskowego jest organem pomocniczym Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych, którego rola jest określona w Karcie Narodów Zjednoczonych. Komitet Sztabu Wojskowego, z racji tego, że jest wojskowym przedstawicielem Rady Bezpieczeństwa, ma wyjątkową pozycję do promowania trójstronnego procesu konsultacji poprzez swoje spotkania i działania związane z utrzymywaniem pokoju. Zgodnie z art. 47 Komitet może zaprosić do udziału w swoich posiedzeniach każde niestałe państwo członkowskie.

Powiązania między Komitetem a tymi biurami Sekretariatu, które mają bezpośredni wpływ na wojskowe aspekty operacji pokojowych, choć nie są sformalizowane, pozostają istotne i wymagają koordynacji oraz stałego wzajemnego wsparcia. Biura te obejmują między innymi Departament Spraw Politycznych i Budowania Pokoju oraz Departament Operacji Pokojowych.

4. Operacje pokojowe i misje polityczne – część sił zbrojnych państw oddanych do dyspozycji ONZ w celu przeprowadzenia konkretnych operacji pokojowych. Siły te powoływane są w trybie doraźnym przez Zgromadzenie Ogólne lub Radę Bezpieczeństwa ONZ, zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych. W założeniach ONZ, siły pokojowe stanowią – dla państw w nich uczestniczących – nieprzymusowy instrument kontroli konfliktów zbrojnych.

5. Komitety ds. sankcji ad hoc – Adresatami uregulowań ONZ (rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ) są państwa – członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Informacje na temat reżimów sankcyjnych ONZ, opartych na rezolucjach wydanych na podstawie rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych, dotyczących zagrożeń dla międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa spowodowanych atakami terrorystycznymi, znajdują się na stronach: 1) Reżim sankcji oparty na Rezolucji 1267 (1999), zgodnie z którą Komitet ds. Sankcji wobec ISIL (Da'esh) i Al-Kaidy prowadzi listę osób i podmiotów mających związki z ISIL (Da'esh) i Al Kaidą – ISIL (Da'esh) & Al-Qaida Sanctions List. <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/1267>, 2) Reżim sankcji oparty na Rezolucji 1988 (2011), na podstawie której Komitet ds. Sankcji wobec Talibów (tzw. Komitet 1988) prowadzi listę osób, grup.

6. Komisje stałe i organy ad hoc.

2.1.3. Rada Gospodarcza i Społeczna ONZ

Rada Gospodarcza i Społeczna jest najważniejszym podmiotem globalnej polityki społecznej. Pozornie niewidoczna, prowadzi politykę kadrową, decydując o obsadzie kluczowych stanowisk w agencjach, programach i funduszach ONZ.

Rada Gospodarcza i Społeczna (ECOSOC) jest jednym z głównych organów ONZ, składającym się z 54 państw członkowskich wybieranych przez Zgromadzenie Ogólne na 3-letnią kadencję.

Każdy wybrany członek może liczyć na jednego przedstawiciela i jeden głos. Decyzje podejmowane są zwykłą większością głosów (50% + 1 obecnych i głosujących członków).

**Zdjęcie 1. Sala posiedzeń Rady Gospodarczo-Społecznej
w siedzibie ONZ w Nowym Jorku**
Źródło: <https://www.ecosoc.un.org>

Artykuł 62 Karty Narodów Zjednoczonych stanowi cyt.: „Rada Gospodarcza i Społeczna może sporządzać lub inicjować badania i sprawozdania dotyczące międzynarodowych spraw gospodarczych, społecznych, kulturalnych, oświatowych, zdrowotnych i pokrewnych oraz udzielać zaleceń w tych sprawach Zgromadzeniu Ogólnemu i zainteresowanym organizacjom wyspecjalizowanym. Może formułować zalecenia w celu wspierania poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich. Może ona przygotowywać projekty konwencji w celu przedłożenia ich Zgromadzeniu Ogólnemu w sprawach należących do jego kompetencji. Może ona zwoływać, zgodnie z zasadami określonymi przez Organizację Narodów Zjednoczonych, konferencje międzynarodowe w sprawach należących do jej kompetencji”³⁰.

³⁰ Art. 62 Karty. op. cit.

Schemat 4. Osiem Komisji tematycznych w ECOSOC

Źródło: Opracowanie własne

Zadaniem Rady Gospodarczej i Społecznej jest rozwijanie międzynarodowej współpracy w dziedzinie gospodarki, kultury, oświaty, zdrowia i problematyki społecznej. Rada zajmuje się przestrzeganiem praw człowieka i podstawowych wolności przez omawianie aktualnych problemów w tych dziedzinach i uchwalanie odpowiednich zaleceń pod adresem Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Rada inicjuje i prowadzi badania, opracowuje konwencje międzynarodowe i przedstawia je do aprobaty Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

Ważnym zadaniem Rady Gospodarczej i Społecznej jest **koordynacja** działalności wyspecjalizowanych organizacji przez zawieranie z nimi porozumień o współpracy, na podstawie których organizacje te przedstawiają Radzie sprawozdania ze swojej działalności. Rada dąży do koordynacji działań niepaństwowych organizacji międzynarodowych, przyznaje im statusy konsultacyjne. Działa poprzez 8: **komisje funkcjonalnych** (np. Ludności, Rozwoju Społecznego, Praw Człowieka, Statusu Kobiet, Narkotyków), **komitety** (np. Organizacji Pozarządowych, Planowania Rozwoju, Osiedli Ludzkich) i **regionalne komisje** gospodarcze, które integrują współpracę w danym regionie.

W szczególności Rada zajmuje się:

- wspieraniem wyższych standardów życia, pełnego zatrudnienia oraz programami postępu ekonomicznego i społecznego,
- znajdowanie rozwiązań międzynarodowych problemów ekonomicznych, społecznych i zdrowotnych.

W ramach Rady Społeczno-Gospodarczej funkcjonują następujące Funkcjonalne Komisje:

- Prewencja kryminalna i wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych;
- Narkotyki i leki;
- Ludność i rozwój;
- Nauka i technologia na rzecz rozwoju;
- Rozwój społeczny;
- Statystyka;
- Status kobiet;
- Forum Narodów Zjednoczonych ds. Lasów.

Dodatkowo funkcjonuje 5 Regionalnych Komisji dla pięciu regionów świata:

- ECA – Komisja Gospodarcza ds. Afryki;
- ECE – Europejska Komisja Gospodarcza;
- ECLAC – Komisja Gospodarcza ds. Ameryki Łacińskiej i Karaibów;
- ESCAP – Komisja Gospodarcza i Społeczna ds. Azji i Pacyfiku;
- ESCWA – Komisja Gospodarcza i Społeczna ds. Azji Zachodniej.

Pozostałe organy ECOSOC to:

- Komitet Polityki Rozwoju;
- Komitet Ekspertów ds. Administracji Publicznej;
- Komitet ds. Organizacji Pozarządowych;
- Stałe Forum ds. Ludności Tubylczej;
- UNAIDS – Wspólny Program Narodów Zjednoczonych ds. HIV/AIDS;
- UNGEON – Wspólna Grupa Narodów Ekspertów ds. Nazw Geograficznych;
- UNGGIM – Komitet Ekspertów ds. Globalnego Zarządzania Informacją Geoprzestrzenną;

- Dodatkowo dwa instytuty naukowo-badawcze realizują globalne badania:
 - UNICRI – Międzyregionalny Instytut Badań nad Przystępnością i Wymiarem Sprawiedliwości ONZ;
 - UNRISD – Instytut Badań nad Rozwojem Społecznym Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Agencje wyspecjalizowane podległe ECOSOC

FAO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa) dąży do poprawy warunków wyżywienia i życia ludności, popiera rozwój rolnictwa i międzynarodową wymianę produktów rolnych. Od 1961 roku rozwija kampanię walki z głodem, której celem jest zwiększenie produkcji żywności przez zastosowanie nowoczesnych metod w rolnictwie.

ICAO – Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO) jest agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych, która pomaga 193 krajom współpracować i dzielić się swoim niebem z obopólną korzyścią. Od momentu powstania w 1944 r. wsparcie i koordynacja ICAO pomogły krajom dyplomatycznie i technicznie zrealizować wyjątkowo szybką i niezawodną sieć globalnej mobilności powietrznej, łączącą rodziny, kultury i przedsiębiorstwa na całym świecie oraz promującą zrównoważony wzrost i dobrobyt społeczno-gospodarczy wszędzie tam, gdzie latają samoloty.

Wkraczając w nową erę cyfryzacji oraz niesamowitych innowacji w zakresie lotów i napędów, transport lotniczy bardziej niż kiedykolwiek polega na eksperckim wsparciu ICAO oraz wskazówkach technicznych i dyplomatycznych, aby pomóc w nakreśleniu nowej i ekscytującej przyszłości lotów międzynarodowych. ICAO wprowadza innowacje, aby odpowiedzieć na to wezwanie i rozszerza swoje partnerstwo między ONZ i zainteresowanymi stronami technicznymi, aby zapewnić strategiczną globalną wizję i skuteczne, zrównoważone rozwiązania. www.icao.int.

IFAD – Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Rolnictwa

IFAD to międzynarodowa instytucja finansowa, która inwestuje w rolnictwo, środowisko i odporność w krajach rozwijających się. Trzy czwarte najbiedniejszych ludzi na świecie mieszka na obszarach wiejskich w krajach rozwijających się. Większość z nich utrzymuje się z rolnictwa³¹.

³¹ www.ifad.org.

Zmiana klimatu, rosnąca liczba ludności na świecie oraz niestabilne ceny żywności i energii mogą do 2030 r. zepchnąć miliony osób znajdujących się w trudnej sytuacji w skrajne ubóstwo i głód.

W Międzynarodowym Funduszu Rozwoju Rolnictwa (IFAD) inwestujemy w ludność wiejską, umożliwiając jej zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego, poprawę wyżywienia ich rodzin i zwiększenie dochodów. Pomagamy Budują odporność, rozwijają swoje biznesy i przejmują kontrolę nad własnym rozwojem.

IFAD jest międzynarodową instytucją finansową i wyspecjalizowaną agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych z siedzibą w Rzymie, centrum ONZ ds. żywności i rolnictwa. Od 1978 r. przekazaliśmy 23,2 mld USD w formie dotacji i niskoprocentowanych pożyczek.

ILO – Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) zajmuje się promowaniem sprawiedliwości społecznej oraz uznanych na arenie międzynarodowej praw człowieka i praw pracowniczych, realizując swoją misję założycielską, zgodnie z którą sprawiedliwość społeczna jest niezbędna dla powszechnego i trwałego pokoju.

Jedyna trójstronna agencja ONZ, od 1919 r. MOP zrzesza rządy, pracodawców i pracowników 187 państw członkowskich w celu ustalania standardów pracy, opracowywania polityk i opracowywania programów promujących godną pracę dla wszystkich kobiet i mężczyzn.

IMF – Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) działa na rzecz osiągnięcia zrównoważonego wzrostu i dobrobytu dla wszystkich 190 krajów członkowskich. Czyni to poprzez wspieranie polityki gospodarczej promującej stabilność finansową i współpracę walutową, które są niezbędne do zwiększenia wydajności, tworzenia miejsc pracy i dobrobytu gospodarczego. MFW jest zarządzany przez państwa członkowskie i przed nimi odpowiedzialny.

MFW ma trzy kluczowe misje: wspieranie międzynarodowej współpracy walutowej, zachęcanie do ekspansji handlu i wzrostu gospodarczego oraz zniechęcanie do polityki, która zaszkodziłaby dobrobytowi. Aby wypełnić te misje, kraje członkowskie MFW współpracują ze sobą i z innymi organizacjami międzynarodowymi.

IMO – Międzynarodowa Organizacja Morska – jest wyspecjalizowaną agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych odpowiedzialną za bezpieczeństwo i ochronę żeglugi oraz zapobieganie Międzynarodowa Organizacja Morska

jest wyspecjalizowaną agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych, która jest odpowiedzialna za środki mające na celu poprawę bezpieczeństwa i ochrony żeglugi międzynarodowej oraz zapobieganie zanieczyszczeniom ze statków. Zajmuje się również kwestiami prawnymi, w tym kwestiami odpowiedzialności i odszkodowań oraz ułatwianiem międzynarodowego ruchu morskiego. Została ustanowiona na mocy konwencji przyjętej pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie 6 marca 1948 r. i zebrała się po raz pierwszy w styczniu 1959 r.

ITU – Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny (ITU) jest wyspecjalizowaną agencją ONZ ds. technologii informacyjno-komunikacyjnych – ICTs.

Początek formularza

UNESCO – (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) – Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury) wykorzystuje edukację, naukę, kulturę, komunikację i informację, aby wspierać wzajemne zrozumienie i szacunek dla naszej planety. Pracujemy nad wzmocnieniem intelektualnym i moralnym, której podstawowym celem jest wspieranie współpracy międzynarodowej w dziedzinie kultury, sztuki i nauki, a także wzbudzanie szacunku dla praw człowieka, bez względu na kolor skóry, status społeczny i religię.

Dziełem UNESCO są m.in. Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty^[2], Konwencja o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego^[3], Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz Konwencja ramsarska o ochronie obszarów wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego.

Siedziba UNESCO mieści się w Paryżu.

Program działalności UNESCO obejmuje dwa zasadnicze działy:

- działania na rzecz rozwoju nauki i kultury,
- udzielanie pomocy materialnej, technicznej i kadrowej w organizowaniu oświaty.

UNIDO – Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego

UNIDO jest wyspecjalizowaną agencją w systemie Narodów Zjednoczonych z siedzibą w Wiedniu. Celem Organizacji jest promocja i przyspieszenie

rozwoju przemysłowego. Głód i ubóstwo, zmiana klimatu i degradacja środowiska to kluczowe wyzwania, przed którymi stoimy dzisiaj³².

Globalne bezrobocie wynosi około 208 milionów, a kolejne dwa miliardy ludzi pracuje w szarej strefie na stanowiskach charakteryzujących się brakiem podstawowej ochrony.

Kobiety i młodzież radzą sobie znacznie gorzej. Najmocniej ucierpieli najbiedniejsi.

UNIDO jest wielostronnym graczem, który przewodzi debacie na temat rozwiązywania tych wyzwań poprzez zrównoważony rozwój przemysłowy.

UNIDO kieruje polityką przemysłową, współpracą techniczną i działaniami promującymi inwestycje, które prowadzą do rozwoju przemysłowego i transformacji gospodarczej oraz do nowych, godnych miejsc pracy.

UNIDO wspiera rozwój i wdrażanie nowych technologii oraz stosowanie nowych sposobów myślenia. Jest platformą innowacji, transferu wiedzy i technologii, współpracy sektora biznesowego i promocji inwestycji.

Dyrektor Generalny Gerd Müller wyznaczył trzy główne priorytety działania:

1. Wspieranie zrównoważonych łańcuchów dostaw, tak aby producenci z krajów rozwijających się otrzymywali uczciwe warunki i chronili ograniczone zasoby.
2. Ograniczenie załamania klimatu poprzez wykorzystanie energii odnawialnej i efektywności energetycznej w celu zmniejszenia przemysłowych emisji gazów cieplarnianych.
1. Wyeliminowanie głodu poprzez ograniczenie strat pożywnych i rozwój łańcuchów wartości w agrobiznesie.

Wszystkie trzy obejmują działania, które przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy.

Priorytety te obejmują następujące tematy: transfer technologii i wiedzy, cyfryzacja, promocja inwestycji, szkolenia i umiejętności, gospodarka o obiegu zamkniętym oraz wzmocnienie pozycji ekonomicznej kobiet.

UNWTO – UN Tourism jest agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych odpowiedzialną za promocję odpowiedzialnej, zrównoważonej i powszechnie dostępnej turystyki. *Światowa Organizacja Turystyki (UN Tourism) jest agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych odpowiedzialną za promocję odpowiedzialnej, zrównoważonej i powszechnie dostępnej turystyki.*

³² www.unido.org.

Jako wiodąca międzynarodowa organizacja w dziedzinie turystyki, UN Tourism promuje turystykę jako siłę napędową wzrostu gospodarczego, rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu i zrównoważenia środowiskowego oraz oferuje przywództwo i wsparcie dla sektora w rozwijaniu wiedzy i polityki turystycznej na całym świecie.

UPU – Założony w 1874 roku **Światowy Związek Pocztowy (UPU)**, z siedzibą w stolicy Szwajcarii, Bernie, jest drugą najstarszą organizacją międzynarodową na świecie.

Zrzeszając 192 kraje członkowskie, UPU jest głównym forum współpracy między podmiotami sektora pocztowego. Pomaga zapewnić prawdziwie uniwersalną sieć nowoczesnych produktów i usług.

W ten sposób organizacja pełni rolę doradczą, mediacyjną i łącznikową, a w razie potrzeby zapewnia pomoc techniczną. Określa zasady międzynarodowej wymiany korespondencji i zawiera zalecenia mające na celu stymulowanie wzrostu wolumenu przesyłek pocztowych, paczek i usług finansowych oraz poprawę jakości usług dla klientów.

WHO – **Światowa Organizacja Zdrowia** dąży do zapewnienia wszystkim ludziom możliwie najwyższego poziomu zdrowia. Współpracuje z rządami przy opracowywaniu i realizacji narodowych planów ochrony zdrowia, pomaga w transferze technologii, promuje standardy i rozpowszechnia informacje w dziedzinie ochrony zdrowia. Zwalcza epidemie chorób zakaźnych, gruźlicy, malarii, cholery, dżumy przez masowe szczepienia, walczy z HIV/AIDS i organizuje masowe szczepienia.

WIPO – **Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO)** jest globalnym forum usług, polityki, informacji i współpracy w zakresie własności intelektualnej. Jesteśmy samofinansującą się agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych, zrzeszającą 193 państwa członkowskie.

Naszą misją jest przewodzenie rozwojowi zrównoważonego i skutecznego międzynarodowego systemu własności intelektualnej, który umożliwia innowacyjność i kreatywność z korzyścią dla wszystkich. Nasz mandat, organy zarządzające i procedury są określone w Konwencji WIPO, która ustanowiła WIPO w 1967 roku³³.

³³ www.wipo.int.

WMO – Światowa Organizacja Meteorologiczna WMO

Wyspecjalizowana agencja Organizacji Narodów Zjednoczonych, której mandat obejmuje pogodę, klimat i zasoby wodne³⁴. Naukowy głos ONZ w sprawie stanu i zachowania naszej atmosfery i klimatu. Ta globalna strona internetowa prezentuje OFICJALNE obserwacje pogodowe, prognozy pogody i informacje klimatyczne dla wybranych miast dostarczane przez Narodowe Służby Meteorologiczne i Hydrologiczne (NMHS) na całym świecie. NMHS prowadzą oficjalne obserwacje pogody w swoich krajach. Linki do oficjalnych stron internetowych serwisów pogodowych oraz rady / organizacji turystycznych są również dostępne, gdy tylko są dostępne. W tej wersji ikony pogody są wyświetlane obok prognoz słownych, aby ułatwić kontrolę wzrokową.

WORLD BANK GROUP – Grupa Banku Światowego, zrzeszająca 189 krajów członkowskich, zatrudniająca pracowników z ponad 170 krajów i posiadająca biura w ponad 130 lokalizacjach, jest wyjątkowym globalnym partnerstwem: pięć instytucji pracujących nad zrównoważonymi rozwiązaniami, które zmniejszają ubóstwo i budują wspólny dobrobyt w krajach rozwijających się. Możemy położyć kres skrajnemu ubóstwu and create more inclusive societies by developing human capital. This requires investing in people through nutrition, health care, quality education, jobs and skills. Three priorities guide our work with countries to end poverty and boost prosperity for the poorest people. Helping create sustainable economic growth, investing in people and building resilience to shocks and threats that can roll back decades of progress: People. Poverty and Prosperity.³⁵

1. IBRD – Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju

IBRD jest globalnym bankiem rozwoju, który udziela pożyczek, gwarancji, produktów zarządzania ryzykiem i usług doradczych krajom o średnich dochodach i posiadającym zdolność kredytową krajom o niskich dochodach. Współpracuje z Grupą Banku Światowego i innymi partnerami w celu zmniejszenia ubóstwa i budowania wspólnego dobrobytu w sposób zrównoważony.

³⁴ www.wpo.int.

³⁵ www.worldbank.org.

2. Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD)

Jest międzynarodową instytucją finansową, założoną w 1944 roku z siedzibą w Waszyngtonie., Stany Zjednoczone; jest ramieniem udzielającym pożyczek Grupie Banku Światowego. IBOR oferuje pożyczki krajom rozwijającym się o średnich dochodach. Jest to pierwsza z pięciu instytucji wchodzących w skład Grupy Banku Światowego. Początkową misją IBRD w 1944 r. było finansowanie odbudowy narodów europejskich zniszczonych przez II wojnę światową. IBRD i jego ramię udzielające pożyczek preferencyjnych, Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (IDA), są wspólnie znane jako Bank Światowy, ponieważ mają to samo kierownictwo i personel.

3. IDA – Instytut Analiz Obronnych

Strona domowa strony internetowej Instytutu Analiz Obronnych (IDA) opisuje IDA i zawiera zdjęcia oraz linki do najnowszych badań, publikacji i infografiki IDA-at-a-glance.

4. IFC – Międzynarodowa Korporacja Finansowa (IFC)

IFC zapewnia inwestycje, doradztwo i zarządzanie aktywami, aby wspierać rozwój sektora prywatnego w ponad 100 krajach³⁶.

2.1.4. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości

Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (MTS) jest głównym organem sądowym ONZ. Artykuł 93 Karty Narodów Zjednoczonych stanowi:

"Wszyscy członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych są ipso facto stronami Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Państwo, które nie jest członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, może stać się stroną Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości na warunkach, które w każdym przypadku określi Zgromadzenie Ogólne na zalecenie Rady Bezpieczeństwa".

MTS pełni funkcję jurysdykcyjną arbitrażu: państwo członkowskie może poddać się wyrokowi Trybunału wtedy i tylko wtedy, gdy wyraźnie wyraziło swoją bezwarunkową wolę kontynuowania procesu (tzw. podstawa zgody).

³⁶ www.ifc.org.

**Zdjęcie 2. Sala obrad Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości
w Hadze (Holandia)**

Źródło: www.unic.un.org

Siedziba MTS znajduje się w Hadze (Niderlandy), a Trybunał składa się z zespołu sędziowskiego mianowanego zarówno przez Zgromadzenie Ogólne, jak i Radę Bezpieczeństwa. Gdy MTS opublikuje swoje decyzje, państwa członkowskie, które zaakceptują wyrok, są zobowiązane do jego wykonania. W przypadku, gdy państwo członkowskie wyraża sprzeciw, a tym samym nie zastosuje się do decyzji, Trybunał może odwołać się do Rady Bezpieczeństwa, która może zdecydować, czy podjąć wszelkie niezbędne środki w celu wykonania wyroku.

Poza pełnieniem funkcji jurysdykcyjnej MTS może zostać wezwany do wydania opinii doradczej w każdej kwestii prawnej zarówno przez Zgromadzenie Ogólne, jak i Radę Bezpieczeństwa³⁷.

W ciągu ostatnich 25 lat, po zakończeniu zimnej wojny, międzynarodowe wyroki dotyczyły głównie „rażących naruszeń prawa międzynarodowego”, takich jak ludobójstwa i zbrodnie przeciwko ludzkości.

Wspólnota międzynarodowa i Rada Bezpieczeństwa podjęły później decyzję o ustanowieniu różnych trybunałów i sądów, których szczególnym

³⁷ art. 96 UNC.

celem jest osądzanie rażących naruszeń prawa humanitarnego i praw człowieka:

- Międzynarodowy Trybunał do Spraw Ścigania Osób Odpowiedzialnych za poważne naruszenia międzynarodowego prawa humanitarnego popełnione na terytorium Byłej Jugosławii od 1991 r. (MTKJ);
- Międzynarodowy Trybunał Karny dla Rwandy (ICTR);
- Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK).

W kwietniu 2016 r. Associazione Diplomatici uzyskało status organizacji pozarządowej o specjalnym statusie konsultacyjnym w ECOSOC. We wrześniu 2016 r. wzięła udział w spotkaniu wysokiego szczebla ONZ w sprawie uchodźców i migrantów, które odbyło się w siedzibie ONZ w Nowym Jorku³⁸.

2.1.5. Sekretariat ONZ

Artykuł 100 Karty Narodów Zjednoczonych stanowi:

„Wykonując swoje obowiązki, Sekretarz Generalny i personel nie zwracają się o instrukcje ani ich nie przyjmują od żadnego rządu ani od żadnej innej władzy spoza Organizacji. Powstrzymują się oni od wszelkich działań, które mogłyby narazić na szwank ich pozycję jako urzędników międzynarodowych odpowiedzialnych jedynie przed Organizacją. Każdy członek Organizacji Narodów Zjednoczonych zobowiązuje się szanować wyłącznie międzynarodowy charakter obowiązków Sekretarza Generalnego i personelu oraz nie próbować wywierać na nich wpływu w wykonywaniu ich obowiązków”³⁹.

W Sekretariacie ONZ jest zatrudnionych ponad 40 tys. urzędników ze wszystkich państw członkowskich UE. Sekretariat posiada swoje biura w Nowym Jorku, Genewie, Wiedniu, Bangkoku i Nairobi.

Sekretariat jest kierowany przez Sekretarza Generalnego ONZ i składa się z kilku biur i departamentów, utworzonych w celu zarządzania systemem administracyjnym ONZ. Sekretarz Generalny (SG) jest głównym przedstawicielem i działa zarówno jako szef administracyjny, jak i mediator dyplomatyczny między głównymi organami ONZ (Zgromadzenie Ogólne ONZ, Rada Bezpieczeństwa, ECOSOC itp.). Jednym z obowiązków SG jest przedstawianie Zgromadzeniu Ogólnemu rocznego sprawozdania z działalności prowadzonej przez ONZ oraz – w razie potrzeby – zwracanie uwagi Rady Bezpieczeństwa na każdą

³⁸ www.diplomatici.it.

³⁹ Art.100 Karta NZ, op. cit.

sprawę, która mogłaby zagrozić pokojowi i bezpieczeństwu międzynarodowemu. Zarówno Sekretarz Generalny, jak i jego personel muszą działać niezależnie od państw członkowskich zgodnie z zacytowanym powyżej art. 100 Karty Narodów Zjednoczonych.

Sekretarz Generalny mianuje swój personel, zgodnie z zasadami i procedurami zatwierdzonymi przez Zgromadzenie Ogólne ONZ. Sekretarz Generalny jest wybierany przez Zgromadzenie – i wspierany przez Radę Bezpieczeństwa – na odnawialną 4-letnią kadencję. Ujednolicona praktyka ONZ uniemożliwia mianowanie Sekretarza Generalnego, którego obywatelstwo jest jednym z 5 stałych członków Rady Bezpieczeństwa.

Biuro ONZ w Bangkoku działa na region Azji i Pacyfiku.

Schemat 5. Schemat organizacyjny Sekretariatu ONZ

Źródło: Opracowanie własne

Departamenty i biura w Sekretariacie są następujące:
 EOSG – Biuro Wykonawcze Sekretarza Generalnego;
 DCO – Biuro Koordynacji Rozwoju;
 DESA – Departament Spraw Ekonomicznych i Społecznych;
 DGACM – Departament Zarządzania Walnym Zgromadzeniem i Konferencjami;

DGC – Departament Komunikacji Globalnej;
DMSPC – Departament Zarządzania Strategią, Polityką i Zgodnością;
DOS – Departament Wsparcia Operacyjnego;
DPO- Departament Operacji Pokojowych;
DPPA – Departament Spraw Politycznych i Budowania Pokoju;
DSS – Departament Bezpieczeństwa i Ochrony;
OCHA – Biuro ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej;

W roku 1991 na mocy rezolucji Zgromadzenia Ogólnego dotyczącej wzmocnienia reakcji agend ONZ w sytuacjach kryzysowych i w obliczu klęsk żywiołowych powołany został Koordynator do spraw Pomocy w Sytuacjach Kryzysowych (Emergency Relief Coordinator). Stoi on na czele OCHA (United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs) Biura Narodów Zjednoczonych ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej. Działalność OCHA polega głównie na niesieniu pomocy cierpiącym w wyniku klęsk naturalnych oraz działalności wywołanej przez człowieka np. ofiarom konfliktów zbrojnych. Ponadto do obowiązków OCHA należy monitorowanie sytuacji na świecie, dostarczanie pomocy technicznej i finansowej. Koordynator przewodniczy również IASC (Inter-Agency Standing Committee) czyli Stałemu Komitetowi Międzyinstytucjonalnemu. Komitet ten współpracuje z podmiotami udzielającymi pomocy humanitarnej, do których należą agencje, fundusze czy organizacje pozarządowe jak np. Międzynarodowy Czerwony Krzyż.

OCT – Urząd ds. Zwalczenia Terroryzmu;
ODA – Biuro ds. Rozbrojenia;
OHCHR – Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka;
OIDS – Biuro Służb Nadzoru Wewnętrznego;
OLA – Biuro Prawne;
OOSA – Biuro ds. Przestrzeni Kosmicznej;
OSAA – Biuro Specjalnego Doradcy ds. Afryki;
SRGS/CAAC – Biuro Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ ds. Dzieci i Konfliktów Zbrojnych;
SRSG/SVC – Biuro Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ds. Przemocy Seksualnej w Konfliktach;
SRSG/VAC – Biuro Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ds. Przemocy wobec Dzieci;
UNDRR – Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Zmniejszania Ryzyka Klęsk Żywiołowych;

UNODC – Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości
UNOG – Biuro Narodów Zjednoczonych w Genewie;
UN-OHRLLS – Biuro Wysokiego Przedstawiciela ds. krajów najsłabiej rozwiniętych, śródlądowych krajów rozwijających się i małych rozwijających się państw wyspiarskich;
UNON – Biuro Narodów Zjednoczonych w Nairobi;
UNOP – Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Partnerstw;
UNOV – Biuro Narodów Zjednoczonych w Wiedniu;
UN YOUTH – Biuro Młodzieży Organizacji Narodów Zjednoczonych.

SEKRETARZ GENERALNY ONZ W dniu 6 października 2016 r., po zaskakującym oświadczeniu przewodniczącego Rady Bezpieczeństwa – ambasadora Witalija Iwanowicza Czurkina (Rosja) – i formalnym głosowaniu, Rada zaproponowała Zgromadzeniu Ogólnemu mianowanie António Manuela de Oliveiry Guterresa (Portugalia) nowym sekretarzem generalnym. Rada Bezpieczeństwa głosowała przez aklamację, bez weta ze strony żadnego z członków, w tym byłego premiera Portugalii w latach 1995-2002 i sekretarza Międzynarodówki Socjalistycznej w latach 1999-2005, Guterres został mianowany Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców w 2005 r. i ponownie wybrany w 2010 r. Jego mandat jako Wysokiego Komisarza ONZ zakończył się 31 grudnia 2015 r. wraz z umieszczeniem Filippo Grandiego w wykazie. 6 października 2020 roku Antonio Guterres został zatwierdzony na stanowisku sekretarza generalnego na kolejne cztery lata⁴⁰.

Chronologiczna lista byłych sekretarzy generalnych:

1. Gladwyn Jebb United Kingdom 1945-1946;
2. Trygve Lie Norway 1946-1952;
3. Dag Hammarskjöld Sweden 1953-1961;
4. U Thant Burma 1961-1981;
5. Kurt Waldheim Austria 1972-1981;
6. Javier Pérez de Cuéllar Peru 1982-1991;
7. Boutros Boutro-Ghali Egypt 1992-1996;
8. Kofi Annan Ghana 1997-2006;
9. Ban Ki-Moon Republic of Korea 2007-2016;
10. Antonio Guterres Portugal 2017-...

⁴⁰ Aby dowiedzieć się więcej o tym, jaka jest rola Sekretarza Generalnego, możesz obejrzeć ten film Organizacji Narodów Zjednoczonych: https://youtu.be/_nXp83ur-II.

Biuro Organizacji Narodów Zjednoczonych w Wiedniu (UNOV, ang. *United Nations Office at Vienna*, fr. *Office des Nations Unies à Vienne*, niem. *Büro der Vereinten Nationen in Wien*) – jednostka organizacyjna Organizacji Narodów Zjednoczonych, której zasadniczym zadaniem jest zarządzanie Vienna International Centre, kompleksem budynków ONZ w Wiedniu, a także zapewnianie obsługi administracyjnych i technicznej wszystkim innym jednostkom ONZ, których siedziby główne lub przedstawicielstwa znajdują się w Wiedniu. Dodatkowo UNOV koordynuje aktywność ONZ w dziedzinie pokojowego wykorzystania przestrzeni kosmicznej. Zajmuje się tym Biuro ds. Przestrzeni Kosmicznej (OOSA), będące autonomiczną częścią UNOV.

Struktura UNOV jest częściowo połączona ze strukturą administracyjną Biura NZ ds. Narkotyków i Przystępczości (UNODC). Obie jednostki mają wspólnego szefa, który nosi jednocześnie tytuły dyrektora generalnego UNOV oraz dyrektora wykonawczego UNODC. Od 2010 stanowiska te zajmuje rosyjski dyplomata Jurij Fiedotow.

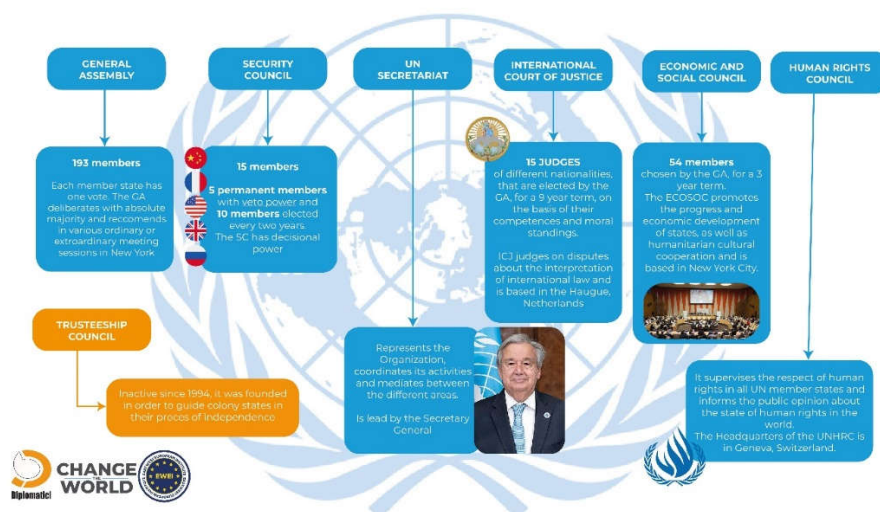
Zdjęcie 3. Siedziba ONZ w Wiedniu

Źródło: www.unov.org

2.1.6. Rada Powiernicza

Ustanawiając Międzynarodowy System Powiernictwa Statut ustanowił Radę Powierniczą jako jeden z głównych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych i powierzył jej zadanie nadzorowania administracji terytoriów powierniczych, włączonych do Systemu Powierniczego. Głównymi celami Systemu było promowanie awansu mieszkańców Terytoriów Powierniczych i ich stopniowego rozwoju w kierunku samorządności lub niepodległości⁴¹.

Rada Powiernicza zawiesiła swoją działalność 1 listopada 1994 roku, miesiąc po uzyskaniu niepodległości przez Palau, ostatnie terytorium powiernicze ONZ. Rezolucją przyjętą w dniu 25 maja 1994 r. Rada zmieniła swój regulamin wewnętrzny, znosząc obowiązek corocznych posiedzeń i zgodziła się na zbieranie się w zależności od okoliczności – swoją decyzją lub decyzją jej przewodniczącego lub na wniosek większości swoich członków, Zgromadzenia Ogólnego lub Rady Bezpieczeństwa.

Schemat 6. Struktura głównych organów ONZ

2.1.7. Rada Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych – Human Rights Council

Rada Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych jest organem Organizacji Narodów Zjednoczonych, którego misją jest promowanie i ochrona praw człowieka na całym świecie. Rada składa się z 47 członków wybieranych na rozłożone w czasie trzyletnie kadencje w oparciu o grupy

⁴¹ www.unic.un.org.

regionalne. Siedziba Rady mieści się w Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie w Szwajcarii. Została założona 15 marca 2006 r.

Jej prezydentem jest Omar Zniber.

Misją Rady Praw Człowieka jest:

- Przyznaje priorytet zajęciu się najpilniejszymi naruszeniami praw człowieka, zarówno ostrymi, jak i chronicznymi, zwłaszcza tymi, które zagrażają życiu;
- Koncentruje uwagę na tych, którzy są zagrożeni i bezbronni na wielu frontach;
- Równą wagę przywiązuje do realizacji praw obywatelskich, kulturalnych, gospodarczych, politycznych i społecznych, w tym prawa do rozwoju;
- Mierzy wpływ swojej pracy na podstawie wymiernych korzyści, jakie dzięki niej osiągają jednostki na całym świecie⁴².

W sferze pokoju i bezpieczeństwa, organizacja kładzie nacisk na zapobieganie sporom i konfliktom, a nie reagowanie już po ich wybuchu. Działania prewencyjne realizowane są przy pomocy misji i operacji pokojowych, skierowanych na rozwiązywanie konfliktów regionalnych oraz pomoc w budowaniu trwałych warunków pokoju wewnętrznego. Organizacja Narodów Zjednoczonych udziela również pomocy humanitarnej osobom poszkodowanym w wyniku zmian politycznych czy klęsk żywiołowych. Zajmuje się problematyką uchodźstwa, działalnością edukacyjną, szkoleniową i informacyjną.

Istotną rolę w pracach Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz kształtowania systemu praw człowieka, odegrały również liczne organizacje pozarządowe, takie jak np. Amnesty International czy Human Rights Watch będące nie tylko wiarygodnymi źródłami informacji, ale i aktywnymi inicjatorami dalszych, znaczących zmian.

Biuro Wysokiego Komisarza reaguje na kryzysy w tej dziedzinie, wspiera obrońców praw człowieka i stara się przybliżyć ludziom te prawa. Dzięki prowadzeniu takich działań, jak występowanie w obronie praw człowieka, monitorowanie ich przestrzegania oraz powadzenie szkoleń na ich temat, Biuro wnosi swój wkład w reformowanie legislacji i polityki, tak aby zwiększyć odpowiedzialność za naruszenia praw człowieka i promować ideę tych praw⁴³.

⁴² 20 Years Working for Your Human Rights <http://at20.ohchr.org/>.

⁴³ https://www.unic.un.org.pl/prawa_czlowieka_20la.

Rozdział 3

Globalne prawa i standardy socjalne

Celem ONZ jest działalność na rzecz zagwarantowania i przestrzegania w praktyce równych praw dla wszystkich ludzi, bez względu na płeć, rasę, religię, poglądy polityczne, przynależność państw oraz na rzecz zapewnienia jednakowych standardów (socjalnych) dla wszystkich ludzi. Dla kreowania globalnej przestrzeni socjalnej istotne znaczenie mają standardy socjalne ustanawiane przez ONZ i jej agendy wyspecjalizowane⁴⁴.

Prawa socjalne zaczęły być utożsamiane z polityką społeczną na przełomie XX/XXI wieku, kiedy wyodrębniła się dziedzina ustawodawstwa socjalnego związanego z regulacjami warunków pracy (prawa pracownicze i warunki pracy), asekuracji ryzyk życiowych (obszar zabezpieczenia społecznego i ochrony socjalnej), pomoc społeczna, uprawnienia do świadczeń leczniczych, do edukacji, czy też promocji zatrudnienia. Prawo socjalne od zawsze należało do dorobku polskiej nauki o polityce społecznej⁴⁵.

Określenie prawo socjalne odnosi się i ma zastosowanie w stosunku do odpowiedniego zakresu regulacji prawnych Unii Europejskiej określająca pozycję socjalną obywatela, tak jak to ujmuje polska nauka polityki społecznej⁴⁶.

Prawa socjalne przysługują każdemu człowiekowi niezależnie od płci, wieku, wykształcenia i wynikają z samego faktu, iż jest się człowiekiem. W prawodawstwie międzynarodowym podkreśla się, że prawa człowieka są:

1. Powszechne, czyli przysługują wszystkim bez wyjątku;
2. Przyrodzone – co oznacza, że przysługują każdemu od momentu narodzin;
3. Niezbywalane – nie można się ich zrzec;
4. Nienaruszalne – nikt nie może zostać ich pozbawiony.

⁴⁴ Szerzej na ten temat czytaj [w:] W. Anioł, *Europejski fin de siècle. Przeobrażenia struktur międzynarodowych*, Warszawa 1996, s. 120.

⁴⁵ W. Muszalski, *Prawo socjalne*, wyd. PWN, Warszawa 2010, s. 11.

⁴⁶ Ibidem, s. 12.

Prawa człowieka dzieli się na 3 grupy:

- I. Prawo do życia, wolności, własności, bezpieczeństwa;
- II. Prawa gospodarcze, społeczne, kulturalne, prawo do rozwoju fizycznego i duchowego;
- III. Prawa przysługujące zbiorowościom społecznym, narodom np. prawo do demokracji.

Podstawowe prawa człowieka dotyczą prawa do życia, wolności od tortur, do wolności od niewoli, poddaństwa, pracy przymusowej, do własności i bezpieczeństwa, do prywatności, do wolności wyznania, myśli, sumienia, do słusznego procesu, do zrzeszania się.

Można je podzielić na prawa gospodarcze, społeczne i kulturalne.

Po II wojnie św. istotne znaczenie dla kreowania globalnej przestrzeni socjalnej miało uchwalenie przez ONZ Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka w 1948r Zapisane, w dokumentach tych, prawa socjalne dotyczyły min. prawa do pracy, nauki, ochrony zdrowia, zabezpieczenia socjalnego, zakazu dyskryminacji. Chodziło o urzeczywistnienie w życiu codziennym godności osoby ludzkiej, w tym godnych warunków pracy i życia, zasady równości min. dostępu do edukacji, służby zdrowia, rynku pracy, wolności słowa, wyznania, swobody poruszania się, bezpieczeństwa, posiadania własności.

Konwencje w ramach ONZ Konwencje są dokumentami rozwijającymi prawa zapisane w innych dokumentach ONZ. Wchodzą w życie po ratyfikowaniu ich przez określoną liczbę państw i, podobnie jak pakt, obowiązują jedynie w tych państwach, które je ratyfikowały.

Obecnie obowiązujące w ramach ONZ uregulowania prawne dotyczące praw i wolności człowieka zostały oparte na wymienionych niżej dokumentach. Większa część z nich, wraz z później przyjętymi protokołami dodatkowymi, to traktaty międzynarodowe, co oznacza, że tworzą one prawa i obowiązki dla państw-sygnatariuszy. Prawami człowieka zajmują się też niektóre wyspecjalizowane agendy zewnętrzne ONZ, takie jak Międzynarodowa Organizacja Pracy i UNESCO, tworzące dodatkowy system ochrony praw człowieka.

3.1. Międzynarodowe systemy ochrony praw człowieka

Rola i znaczenie międzynarodowych systemów ochrony praw człowieka, stojących na straży jego praw i wolności, polegają na: tworzeniu standardów praw przez wypracowanie traktatów międzynarodowych w dziedzinie wolności i ochrony praw człowieka na świecie; tworzeniu międzynarodowych systemów ochrony praw służących do zewnętrznej kontroli wewnątrzpaństwowych systemów praw człowieka; ustanowieniu instytucji międzynarodowych chroniących

prawa człowieka przez umożliwienie dochodzenia w sprawie o naruszenia praw, gdy instytucje krajowe nie działają prawidłowo. Międzynarodowe instytucje interweniują, gdy wszystkie krajowe możliwości zostały wyczerpane. Obowiązek składania okresowych raportów przez państwa pozwala tym instytucjom na ocenę realizacji przestrzegania określonych kategorii praw człowieka w tych krajach. Główną rolę w tym systemie odgrywa możliwość wniesienia skargi indywidualnej, zgłaszanej bezpośrednio przez osobę pokrzywdzoną.

Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjmuje w sprawach makropolityki społecznej deklaracje, rezolucje i konwencje. Do przykładowych należą: Deklaracja o Postępie Społecznym i Rozwoju (1969), Międzynarodowa Konwencja o Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej (1969), Konwencja o Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (1979), Konwencja o Prawach Dziecka (1989). Mają one wpływ na proces kreowania globalnej przestrzeni socjalnej.

Karta Narodów Zjednoczonych

Karta Narodów Zjednoczonych (San Francisco, 26 czerwca 1945 r.). Jest to najważniejszy dokument prawny i podstawa działania ONZ. Jako jeden z jego głównych celów wymienia się „przywrócenie wiary w podstawowe prawa człowieka, w godność i wartość osoby ludzkiej, w równe prawa mężczyzn i kobiet, jak również narodów dużych i małych”. Sygnatariusze Karty wyrażają przekonanie, że prawa człowieka powinny być realizowane bez względu na rasę, płeć, religię czy język. Czuwanie nad przestrzeganiem praw człowieka zostało powierzone Radzie Gospodarczej i Społecznej ONZ.

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka ONZ została uchwalona 10 grudnia 1948r. w Paryżu na III Sesji Ogólnego Zgromadzenia ONZ. Deklaracja ta zawiera katalog praw człowieka związanych z jego wolnością i godnością bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru skóry, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu. Nie ma ona jednak charakteru wiążącego dla państw członkowskich. Jej poszczególne postanowienia były następnie włączane do innych dokumentów prawnomiędzynarodowych i w ten sposób uzyskiwały moc wiążącą.

Dokument ten stworzył ideowe podstawy systemu światowego ochrony praw człowieka. Jest pierwszym uznanym na arenie międzynarodowej katalogiem podstawowych praw i wolności. Deklaracja przyjęta jako rezolucja

nie ma mocy zobowiązującej, wzywa tylko do poszanowania zawartych w niej praw.

Katalog praw był szerszy niż ten, który gwarantowano w większości ówczesnych systemów prawa wewnętrznego w poszczególnych krajach; wpłynął na rozwój prawodawstwa krajowego w krajach europejskich, kształtował pod tym względem konstytucje nowo powstających wpłynął na rozwój prawodawstwa krajowego w krajach europejskich, kształtował pod tym względem konstytucje nowo powstających krajów Trzeciego Świata, jak też inspirował większość kolejnych uregulowań prawnych dotyczących praw człowieka. Deklaracja mówi o „równych i niezbywalnych prawach członków wspólnoty ludzkiej jako podstawie wolności, sprawiedliwości i pokoju światowego.” W dokumencie zawarte są przede wszystkim prawa i wolności indywidualne oraz polityczne, wymienione są też prawa społeczno-gospodarcze. Rozwinięciem niektórych wątków tego dokumentu było przyjęcie przez ONZ w następnych latach: Deklaracji praw dziecka z 1959 r.; Deklaracji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 1967 r.; Konwencji o prawach dziecka z 1989 r.; Deklaracji o eliminacji przemocy wobec kobiet z 1993 r.

Prawa gwarantowane tym paktem, czyli prawa i wolności publiczne oraz wolności indywidualne, powinny być zapewnione przez państwo, które ratyfikowało dokument. Prawa z dziedziny socjalnej zapisane w tej Deklaracji dotyczą następującej problematyki:

- prawo do swobodnego poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania w granicach swojego państwa,
- prawo ubiegania się o azyl i korzystanie z niego w razie prześladowania,
- prawo-po osiągnięciu pełnoletności- do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny,
- prawo do ochrony, ze strony społeczeństwa i państwa, rodziny-jako naturalnej i podstawowej komórki społeczeństwa,
- prawo do ubezpieczeń społecznych,
- prawo urzeczywistniania swych praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych,
- prawo do pracy, do swobodnego wyboru pracy, do odpowiednich i zadowalających warunków pracy oraz ochrony przed bezrobociem,
- prawo do równej płacy za równą pracę,
- prawo do odpowiedniego wynagrodzenia zapewniającego pracującym i ich rodzinom egzystencję odpowiadającą godności ludzkiej i uzupełnianego w razie potrzeby innymi środkami pomocy społecznej,

- prawo do tworzenia związków zawodowych,
- prawo do urlopu i wypoczynku, w tym do okresowych płatnych urlopów,
- prawo do stopy życiowej zapewniającej zdrowie i dobrobyt pracowników i ich rodzin, włączając w to: wyżywienie, odzież, mieszkanie, opiekę lekarską i konieczne świadczenia socjalne, prawo do ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, choroby, niezdolności do pracy, wdowieństwa, starości lub utraty środków do życia w inny sposób od niego niezależny,
- prawo matek i dzieci do specjalnej opieki i pomocy,
- równość praw i ochrony społecznej dzieci małżeńskich i pozamałżeńskich,
- prawo do nauki, w tym bezpłatnej przynajmniej na poziomie podstawowym,
- prawo do swobodnego uczestniczenia w życiu kulturalnym społeczeństwa, do korzystania ze sztuki, do uczestniczenia w postępie nauki i korzystania z jego dobrodziejstw,
- prawo do ochrony moralnych i materialnych korzyści wynikających z działalności naukowej, literackiej lub artystycznej.

Pakty Praw Człowieka

Pakty Praw Człowieka, przyjęte i podpisane w Nowym Jorku 16 grudnia 1966 r., ustanawiają dla wszystkich prawa ekonomiczne, społeczne, kulturalne, cywilne i polityczne. Nakładają na państwa zobowiązanie do popierania powszechnego poszanowania i przestrzegania praw i swobód człowieka. Z obszaru polityki społecznej w Paktach uznano następujące prawa:

- prawo do pracy,
- prawo do sprawiedliwych i nieszkodliwych warunków pracy, w tym min.: słusne płace i równe wynagrodzenie, równe prawa dla kobiet i mężczyzn, przyzwoite utrzymanie dla pracowników i ich rodzin, bezpieczne i zdrowe warunki pracy, odpoczynek, czas wolny i płatne urlopy okresowe, rozsądne ograniczenie godzin pracy,
- prawo tworzenia związków zawodowych,
- prawo do strajku,
- prawo do zabezpieczenia społecznego, w tym do ubezpieczenia społecznego,
- prawo do opieki i pomocy rodzinie, w tym zapewnienia szczególnej opieki matkom w odpowiednim okresie przed i po urodzeniu dziecka,
- prawo do opieki i pomocy dzieciom i młodocianym,

- prawo do odpowiedniego poziomu życia pracowników i ich rodzin, włączając w to: odpowiednie wyżywienie, ubranie, mieszkanie i stałą poprawę warunków życia,
- prawo do wolności od głodu,
- prawo do zdrowia fizycznego i umysłowego poprzez min. poprawę higieny społecznej i przemysłowej, zapobiegania, leczenia i kontroli chorób epidemicznych, endemicznych, zawodowych i innych,
- zapewnienie wszelkiej pomocy i opieki lekarskiej na wypadek choroby,
- prawo do nauki, uznając wykształcenie podstawowe jako obowiązkowe i bezpłatne dla wszystkich,
- prawo do udziału w życiu kulturalnym i korzystania z dobrodziejstw postępu naukowego.

Prawa zawarte w tym Pakcie nie muszą być zagwarantowane przez ratyfikujące je państwo natychmiast, mogą być realizowane progresywnie, stopniowo, w miarę posiadanych środków. Państwo zobowiązuje się do prowadzenia określonej polityki zmierzającej do realizacji celów zawartych w tym dokumencie. Prawa te nie mogą być podstawą roszczeń indywidualnych osób. Powołany na mocy tego Paktu **Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych** analizuje raporty państw dotyczące realizacji tego traktatu i przedkłada sprawozdania Radzie Gospodarczo-Społecznej. Komitet pracuje w oparciu o raporty dostarczane przez państwa członkowskie oraz informacje napływające z wyspecjalizowanych agend ONZ. Komitet otrzymuje również informacje od pozarządowych i lokalnych organizacji działających w krajach, które ratyfikowały Pakt, a także od organizacji zajmujących się prawami człowieka i innych ciał traktatowych ONZ oraz z ogólnie dostępnej literatury.

Konwencje ONZ

Konwencje uchwalone w ramach ONZ są dokumentami rozwijającymi prawa zapisane w innych dokumentach ONZ. Wchodzą w życie po ratyfikowaniu ich przez określoną liczbę państw i, podobnie jak pakt, obowiązują jedynie w tych państwach, które je ratyfikowały. Powołane specjalnie w tym celu komitety zajmują się badaniem przestrzegania poszczególnych praw. Przykłady konwencji dotyczących praw człowieka:

- **Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej**⁴⁷ (1965 r.);

W dniu 7 marca 1966 roku otwarta została do podpisu w Nowym Jorku Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej.

Niniejsza Konwencja wskazuje, że Powszechna Deklaracja Praw Człowieka proklamuje, iż wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w swej godności i w swych prawach i że każdemu człowiekowi przysługują wszystkie prawa i wolności w niej wymienione, bez względu na jakiekolwiek różnice, w szczególności bez względu na rasę, kolor skóry i pochodzenie narodowe, zważywszy, że wszyscy ludzie są równi wobec prawa i że przysługuje im jednakowa ochrona prawna przed wszelką dyskryminacją i przed wszelkim podżeganiem do takiej dyskryminacji, Państwa Strony Konwencji potępiają dyskryminację rasową i zobowiązują się prowadzić przy pomocy wszelkich właściwych środków i bezzwłocznie politykę zmierzającą do likwidacji dyskryminacji rasowej we wszystkich jej formach oraz do pogłębiania zrozumienia między wszystkimi rasami.

Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej (CERD) był pierwszym ciałem traktatowym powołanym przez Narody Zjednoczone w celu nadzorowania realizacji przyjętych przez państwa zobowiązań wynikających z Międzynarodowej Konwencji w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej.

Trzeci Komitet Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych zajmujący się sprawami społecznymi, humanitarnymi i kulturowymi zdecydował włączyć kwestię utworzenia CERD do postanowień Konwencji. Podkreślona została tym samym rola CERD dla wprowadzenia w życie postanowień Konwencji.

- **Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet**⁴⁸ (1979 r.)

Karta Narodów Zjednoczonych potwierdza wiarę w podstawowe prawa człowieka, godność i wartość jego osoby oraz w równość praw mężczyzn i kobiet, zaś Powszechna Deklaracja Praw Człowieka potwierdza zasadę niedopuszczalności dyskryminacji oraz głosi, że wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w godności i w prawach, jak też że każdy ma prawo do korzystania

⁴⁷ Dz.U. z dnia 6 września 1969 r.

⁴⁸ Dz.U. z dnia 2 kwietnia 1982 r.

ze wszystkich proklamowanych w niej wolności praw, bez względu na jakiegokolwiek różnice, w tym bez względu na różnicę płci, Państwa ratyfikujące tę Konwencję potępiają dyskryminację kobiet we wszelkich jej formach oraz zgadzają się prowadzić, za pomocą wszelkich odpowiednich środków i bez zwłoki, politykę likwidującą dyskryminację kobiet i w tym celu zobowiązują się:

- a) wprowadzić zasadę równości mężczyzn i kobiet do swych konstytucji państwowych lub innych odpowiednich aktów ustawodawczych, jeżeli dotychczas tego nie uczyniły, oraz zapewnić w drodze ustawodawczej lub za pomocą innych środków realizację tych zasad w praktyce,
- b) podjąć stosowne kroki ustawodawcze i inne działania, obejmujące tam, gdzie jest to niezbędne, sankcje i zabraniające wszelkiej dyskryminacji kobiet,
- c) ustanowić ochronę prawną praw kobiet na zasadach równości z mężczyznami oraz zapewnić w drodze postępowania przed właściwymi sądami państwowymi i innymi organami publicznymi skuteczną ochronę kobiet przed wszelkimi aktami dyskryminacji,
- d) powstrzymywać się od wszelkich działań i praktyk dyskryminujących kobiety i zapewnić, aby władze i organy publiczne działały zgodnie z tym obowiązkiem,
- e) podejmować wszelkie stosowne kroki, aby likwidować dyskryminację kobiet przez jakiegokolwiek osoby, organizacje i przedsiębiorstwa,
- f) podejmować wszelkie stosowne kroki, łącznie z ustawodawczymi, w celu zmiany lub uchylecia wszelkich ustaw, zarządzeń, zwyczajów lub praktyk, które stanowią dyskryminację kobiet.

Podstawową normą prawną Konwencji jest zakaz wszelkich form dyskryminacji wobec kobiet. Ten wymóg nie może być realizowany jedynie poprzez uchwalenie aktów prawnych zrównujących status kobiet i mężczyzn w świetle prawa. Dlatego Konwencja nakazuje podjęcie kroków umożliwiających kobietom korzystanie z pełni praw, które im przysługują. Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet został utworzony na podstawie artykułu 17 Konwencji. Zadaniem Komitetu jest nadzorowanie realizacji postanowień Konwencji przez państwa, które ją ratyfikowały.

- **Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania**⁴⁹ przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1984 r.

Konwencja uznaje, że każde państwo, które podpisało tę Konwencję podejmuje skuteczne środki ustawodawcze, administracyjne, sądowe oraz inne w celu zapobieżenia stosowaniu tortur na całym terytorium znajdującym się pod jego jurysdykcją.

Żadne okoliczności wyjątkowe, takie jak stan wojny, groźba wojny, brak wewnętrznej stabilizacji politycznej lub jakakolwiek inna sytuacja wyjątkowa, nie mogą stanowić usprawiedliwienia dla stosowania tortur.

Polecenie zwierzchnika lub władzy państwowej nie może uzasadniać stosowania tortur.

Żadne Państwo Strona nie może wydalać, zwracać lub wydawać innemu państwu danej osoby, jeżeli istnieją poważne podstawy, by sądzić, że może jej tam grozić stosowanie tortur.

Dla ustalenia istnienia takich podstaw właściwe władze uwzględniają wszelkie stosowne okoliczności, w tym, w odpowiednich wypadkach, istnienie w danym państwie stałej praktyki poważnych, jawnych i masowych naruszeń praw człowieka.

Organ traktatowy – Komitet Przeciwko Torturom został utworzony na podstawie artykułu 17 Konwencji w Sprawie Zakazu Stosowania Tortur oraz Innego Okrutnego, Niehumanitarnego lub Poniżającego Traktowania albo Karania. Celem Komitetu jest nadzorowanie realizacji postanowień Konwencji. Komitet, złożony z dziesięciu członków, rozpoczął działalność 1 stycznia 1988 r., po wejściu w życie Konwencji, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne NZ 10 grudnia 1984 r. Państwa przystępujące do Konwencji zobowiązane są, rok po jej przyjęciu, przedstawić Komitetowi swoje sprawozdanie. Kolejne sprawozdania składane są co cztery lata. Komitet rozpatruje sprawozdania, wyciąga wnioski i formułuje zalecenia dla państwa członkowskiego. Konwencja ustanawia również trzy inne mechanizmy wzmacniające funkcje kontrolne Komitetu: procedurę zasięgania informacji, badanie skarg międzypaństwowych i badanie skarg indywidualnych.

Komitet spotyka się w Genewie i odbywa 2 sesje w roku.

⁴⁹ Dz.U.1989.63.378.

- **Międzynarodowa konwencja o ochronie praw wszystkich pracowników migrujących i członków ich rodzin (1990 r.);**

Celem Konwencji jest ochrona pracowników migrujących, poprzez ustanowienie standardów ich ochrony w różnych dziedzinach oraz obowiązków państw wysyłających i przyjmujących migrantów.

Konwencja została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 1990 r. i weszła w życie w 2003 r. Jej stronami jest 48 państw.

Konwencja o ochronie praw wszystkich pracowników migrujących oraz członków ich rodzin określa prawa przysługujące wszystkim pracownikom migrującym (legalnie i nielegalnie) oraz członkom ich rodzin oraz, odrębnie, inne prawa przysługujące tylko pracownikom migrującym i członkom ich rodzin, których status jest uregulowany. Ponadto, konwencja zawiera szczegółowe postanowienia dotyczące stosowania postanowień konwencji w odniesieniu do szczególnych grup pracowników migrujących oraz ich rodzin (pracownicy przygraniczni, sezonowi).

Konwencja dotyczy całego procesu migracji pracowników migrujących oraz członków ich rodzin, który obejmuje przygotowania do migracji, wyjazd, przejazd i cały okres pobytu i wykonywania działalności zarobkowej w państwie zatrudnienia, jak również powrót do państwa pochodzenia lub państwa zamieszkania.

Nadzorowaniem realizacji postanowień Konwencji zajmuje się Komitet do Ochrony Praw Wszystkich Pracowników - Migrantów i Członków Ich Rodzin. Komitet składa się z dziesięciu ekspertów o nieposzlakowanej opinii i potwierdzonej bezstronności, wybranych przez kraje członkowskie zgodnie z procedurą przewidzianą w Konwencji. Do pierwszych wyborów członków Komitetu doszło na spotkaniu państw – sygnatariuszy 11 grudnia 2003 r.

- **Konwencja o Prawach Dziecka**

Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20.XI.1989r. weszła w życie 2 września 1990 roku. Postanowienia Konwencji dotyczą dziecka urodzonego, które nie ukończyło 18 roku życia. Nie różnicuje się uprawnień w zależności od wieku, ale używa się sformułowania „stosownie do wieku”.

Katalog praw przyznanych dziecku w Konwencji, obejmuje:

- prawo do życia i rozwoju,
- prawo do tożsamości, obejmujące posiadanie nazwiska i imienia, obywatelstwa, wiedzę o własnym pochodzeniu,
- prawo do wolności, godności, szacunku i nietykalności osobistej,
- prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania,

- prawo do wyrażania własnych poglądów i występowania w sprawach dotyczących dziecka w postępowaniu administracyjnym i sądowym,
- prawo do wychowywania w rodzinie i kontaktów z rodzicami w przypadku rozłączenia z nimi,
- prawo do wolności od przemocy fizycznej lub psychicznej, wyzysku, nadużyć seksualnych i wszelkiego okrucieństwa,
- prawo nierekrutowania do wojska poniżej 15 roku życia,
- prawo do nauki – bezpłatnej i obowiązkowej w zakresie szkoły podstawowej,
- prawo do korzystania z dóbr kultury,
- prawo do znajomości swoich praw,
- prawo stowarzyszania się i zgromadzeń w celach pokojowych.

Konwencja przyznaje szczególne prawa do ochrony w przypadku upośledzenia, niepełnosprawności. W przypadku pozbawienia dziecka środowiska rodzinnego przewidziane jest zabezpieczenie środowiska zastępczego, w tym umożliwienie adopcji. Podkreślone są prawa dzieci uchodźców i mniejszości etnicznych do zachowania własnej kultury, religii i języka, a także określono przypadki szczególnego traktowania nieletnich, którzy popadli w konflikt z prawem (prawo do obrony, zakaz stosowania kary śmierci i dożywotniego więzienia).

Komitet Praw Dziecka jest ciałem 18 niezależnych ekspertów, które monitoruje wykonywanie Konwencji o Prawach Dziecka przez państwa – strony. Monitoruje on także wykonywanie 2 Protokołów fakultatywnych w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne oraz w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii. 19 grudnia 2011 r., Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło trzeci Protokół fakultatywny w sprawie procedury składania zawiadomień, który pozwala dzieciom na składanie skarg dotyczących konkretnych przypadków naruszenia praw zawartych w Konwencji oraz w 2 Protokołach fakultatywnych. Protokół wszedł w życie w kwietniu 2014 r. Polska nie ratyfikowała protokołu (stan na dzień 2 marca 2018 r.)

Wszystkie państwa – 196 państw świata ratyfikowały tę Konwencję – są zobowiązane do przedkładania Komitetowi regularnych sprawozdań dotyczących wykonywania praw zawartych w Konwencji i Protokołach fakultatywnych. Pierwsze sprawozdanie państwo składa 2 lata po przystąpieniu do Konwencji, a następnie co 5 lat. Komitet bada każde sprawozdanie, wyraża obawy oraz formułuje zalecenia do państw – stron w formie tzw. uwag

końcowych (*concluding observations*). Państwo przystępujące do Protokołu dodatkowego musi złożyć sprawozdanie z wykonywania praw zawartych w danym protokole. Sprawozdania te również są badane przez Komitet. Komitet może także rozpatrywać skargi indywidualne dotyczące domniemanych naruszeń praw zawartych w Konwencji i 2 Protokołach fakultatywnych, pochodzące od osób fizycznych z państw – stron Protokołu fakultatywnego w sprawie procedury składania zawiadomień, a także jest uprawniony do przeprowadzania dochodzeń dotyczących domniemanych poważnych lub regularnych naruszeń praw zawartych w Konwencji i 2 Protokołach fakultatywnych.

Komitet spotyka się w Genewie i odbywa 3 sesje w roku, składające się z 3 – tygodniowej sesji plenarnej i tygodniowego przed – sesyjnego spotkania grupy roboczej.

Komitet publikuje także interpretacje przepisów zawartych w Konwencji i protokołach, znane jako uwagi ogólne oraz organizuje dni dyskusji ogólnej⁵⁰.

W dniu 25 maja 2000 r. został przyjęty w Nowym Jorku Protokół Fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii⁵¹ oraz Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, w którym zabrania się prowadzenia naboru lub wykorzystywania w działaniach zbrojnych osób poniżej 18-go roku życia.

- **Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych (2006 r.).**

Konwencja ma przyczynić się do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych, poprzez umożliwienie im rzeczywistego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na równi z innymi osobami.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 2006 r. Weszła w życie w 2008 r. Stronami konwencji jest 156 państw (czerwiec 2015 r.). Stroną konwencji jest Unia Europejska. Polska ratyfikowała konwencję w 2012 r.

Konwencja, uznaje dyskryminację ze względu na niepełnosprawność za pogwałcenie godności i wartości człowieka oraz stwierdza, że osoby niepełnosprawne, szczególnie kobiety i dziewczęta, są często narażone na wieloraką lub wzmocnioną dyskryminację. Stanowi, że niepełnosprawność to wynik oddziaływania pomiędzy osobami z dysfunkcjami a barierami

⁵⁰ Więcej informacji: Committee on the Rights of the Child (CRC) na stronie; <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/introduction-committee>.

⁵¹ Dz.U.2007.76.494.

wynikającymi z postaw i środowiska, co utrudnia pełny udział w życiu społecznym, na równi z innymi osobami, i podkreśla znaczenie, jakie dla osób niepełnosprawnych ma ich samodzielność i niezależność, a także znaczenie, jakie ma dostępność środowiska fizycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, opieki zdrowotnej, edukacji, informacji i komunikacji.

Konwencja zawiera przepisy:

- zakazujące dyskryminowania osób niepełnosprawnych,
- nakazujące tworzenie warunków korzystania z praw na zasadzie równości z innymi osobami,
- nakazujące wprowadzenie rozwiązań specjalnie adresowanych do osób niepełnosprawnych, odpowiednio do rodzaju zagadnienia.

Tabela nr 4 przedstawia 18 umów międzynarodowych, które formułują podstawowe prawa człowieka w różnych obszarach. Każde państwo może złożyć podpis pod umową, dokonać ratyfikacji lub nie wyrazić zgody na związanie się umową.

- Podpisanie jest formą wyrażenia zgody na związanie się umową międzynarodową.
- Ratyfikacja oznacza ostateczne wyrażenie zgody na włączenie zapisów umowy do prawa krajowego.

Tabela 4. Lista dokumentów międzynarodowych dotyczących praw człowieka⁵²

Nr	Nazwa dokumentu	Data
1.	Międzynarodowa Konwencja w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej	Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 21 grudnia 1965 r.
2.	Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 16 grudnia 1966 r.
3.	Protokół Fakultatywny do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 16 grudnia 1966 r.
4.	Drugi Protokół Fakultatywny do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskiego i Politycznego w Sprawie Zniesienia Kary Śmierci	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 15 grudnia 1989 r.
5.	Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 16 grudnia 1966 r.

⁵² Status poniższych dokumentów we wszystkich państwach członkowskich ONZ znajduje się na stronie: United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner – Status of Ratification Interactive Dashboard.

cd. Tabeli 4.

Nr	Nazwa dokumentu	Data
6.	Protokół Fakultatywny do Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 10 grudnia 2008 r.
7.	Konwencja w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet	Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 1979 r.
8.	Protokół Fakultatywny do Konwencji w Sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 10 grudnia 1999 r.
9.	Konwencja w Sprawie Zakazu Stosowania Tortur oraz Innego Okrutnego, Nieludzkiego lub Poniżającego Traktowania albo Karania	Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 10 grudnia 1984 r.
10.	Protokół Fakultatywny do Konwencji w Sprawie Zakazu Stosowania Tortur oraz Innego Okrutnego, Nieludzkiego lub Poniżającego Traktowania albo Karania	przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r.
11.	Konwencja o Prawach Dziecka	Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 listopada 1989 r.
12.	Protokół Fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka w Sprawie Angażowania Dzieci w Konflikty Zbrojne	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 25 maja 2000 r.
13.	Protokół Fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka w Sprawie Handlu Dziećmi, Dziecięcej Prostyucji i Dziecięcej Pornografii	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 25 maja 2000 r.
14.	Protokół Fakultatywny do Konwencji o Prawach Dziecka w Sprawie Procedury Składania Zawiadomień	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 19 grudnia 2011 r.
15.	Międzynarodowa Konwencja o Ochronie Praw Wszystkich Pracowników Migrujących i Członków Ich Rodzin	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 1990 r.
16.	Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych	Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 13 grudnia 2006 r.
17.	Protokół Fakultatywny do Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych	Przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne 12 grudnia 2006 r.
18.	Międzynarodowa Konwencja w Sprawie Ochrony Wszystkich Osób przed Wymuszonym Zaginięciem	Przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 grudnia 2006 r.

Źródło: <https://www.unic.un.org.pl/prawa-czlowieka/dokumenty-miedzynarodowe-dotyczace-praw-czlowieka/3222>

Polska podpisała 15 z ww. dokumentów, a ratyfikowała 13 z nich.

Wcielanie w życie tych wartości sprzyja kreowaniu globalnej przestrzeni społecznej.

Znaczenie wyżej wymienionych praw posiada istotny wydzźwięk dla wszystkich mieszkańców Ziemi, Europy, Polski, albowiem prawa zapisane w ustawodawstwie międzynarodowym mają pierwszeństwo przed ustawodawstwem wspólnotowym i krajowym.

We współczesnej dobie globalizacji socjalny wymiar ww. dokumentów wywarł istotny wpływ na ustawodawstwie europejskim, które jest wydawane na szczęblu Rady Europy i Unii Europejskiej.

Tym samym ONZ wywarła wpływ na proces kreowania przestrzeni socjalnej.

3.2. Globalne wartości socjalne

W globalnej przestrzeni socjalnej chodzi przede wszystkim o wkład w promowanie pokoju i praw człowieka na świecie. Globalne wartości socjalne mają za zadanie ustanowienie stosunków między państwami, lub wewnątrz nich, które oznaczają brak wojny, wykluczające konflikt zbrojny i używanie przemocy. Ich zadaniem jest ustanowienie trwałego pokoju między narodami. Chcą, by wszelkie konflikty rozwiązywane były zgodnie z literą prawa międzynarodowego bez uciekania się do użycia sił zbrojnych.

Kolejną wartością jest godność człowieka rozumiana jako wyznacznik absolutnych praw człowieka, które przysługują bez wyjątku wszystkim. Ze względu na godność osoby ludzkiej wszystkie prawa muszą być jej gwarantowane, a przysługujące osobie uprawnienia są nienaruszalne i niezbywalne. Prawa człowieka z jednej strony wynikają z godności osoby ludzkiej, a z drugiej strony tę godność chronią i zabezpieczają. Godność człowieka jest niepodzielna⁵³ i w takiej formule jest wpisywana do konstytucji różnych państw.

Kolejna wartość uniwersalna to wolność ujmowana jako brak zewnętrznego przymusu, sytuację, w której człowiek może dokonywać wyborów spośród wszystkich opcji. Najogólniej rzecz biorąc, wolność to możliwość wyboru. Wolnością jest sytuacja człowieka, który kieruje się wyłącznie swoją własną wolą. W społeczeństwie powinna być zachowana wolność wyborów m.in. zawodu, stanu rodzinnego, udziału w życiu gospodarczym kraju etc. Prawo do osobistych wyborów powinno być kompatybilne z zasadami równości, wspólnotowości i sprawiedliwości.

Wolność jest niezbywalnym prawem człowieka, które gwarantuje człowiekowi możliwość korzystania ze swobody w całokształcie życia społeczno-gospodarczego i kulturalnego⁵⁴.

⁵³ H. Skorowski, *Problematyka praw człowieka*, Warszawa 1996, s. 22.

⁵⁴ Ibidem, s. 86.

Globalną wartością społeczną jest również równość, czyli jednakowy dla wszystkich ludzi dostęp do dóbr i wartości, które są nieodzowne do życia w pełni ludzkiego może być postrzegana w dwojaki sposób⁵⁵. Po pierwsze równość społeczna oznacza równość w życiu politycznym (równość wobec prawa), równość wobec dóbr gospodarczych, równość kulturową lub stworzenie możliwości równych szans życiowych. Z drugiej jednak strony równość oznacza aktywny udział we współzarządzaniu i współodpowiedzialności w w/w dziedzinach życia.

Równość wynika z faktu, że ludzie mają tę samą naturę, a w konsekwencji tę samą godność i te same podstawowe prawa i obowiązki.

W globalnej przestrzeni socjalnej często można znaleźć przywołanie pojęcia solidarność, która stanowi szczególny rodzaj więzi międzyludzkich. Wspólnotowość i jedność jest elementem konstytutywnym pojęcia solidarności, oznaczającym wspólne działania na rzecz dobra wspólnego. Jest to współzależność międzyludzka i współodpowiedzialność za wszystkich, co oznacza zaangażowanie się na rzecz dobra wspólnego⁵⁶.

Solidarność jest wyznacznikiem przynależności do wspólnoty, podkreśla jej jedność w staraniach o lepszy kształt życia ludzkiego.

Solidarność jest zasadą życia społecznego, wspomagającą działania na rzecz wyrównywania nierówności społecznych między całymi regionami, grupami społecznymi i pokoleniami. Solidarność jest zarazem wartością jak i postawą, która przyczynia się do zbliżania standardu i poziomu życia różnych grup ludności. Obejmuje ona zbiorową aktywność na rzecz przezwyciężania zagrożeń a także na rzecz realizacji wspólnych przedsięwzięć.

Solidarność realizuje się w każdym społeczeństwie, ale różnymi środkami i na różne sposoby. Jest wartością uniwersalną, ważną dla wszystkich poziomów społeczności⁵⁷. Wyróżnia się solidarność osobową, rodzinną, ekonomiczną, międzypokoleniową, ciał pośrednich, związków zawodowych, partii, organizacji, państwa i instytucji publicznych oraz międzynarodową⁵⁸.

Sprawiedliwość jako zasada społeczna jest racją istnienia i funkcjonowania każdej społeczności. Jest to zasada, która porządkuje życie zbiorowe. W sprawiedliwości chodzi o zespół dóbr i wartości, które mają być zabezpieczone każdej osobie ludzkiej, i które świadczą o godnym życiu człowieka.

⁵⁵ Ibidem, s. 103.

⁵⁶ H. Skorowski, *Moralność społeczna. Wybrane zagadnienia z etyki społecznej, gospodarczej i politycznej*. Warszawa 1996, s. 43.

⁵⁷ M. Toso, Solidarność i pomocniczość w nauczaniu społecznym Kościoła, [w:] *Spółeczeństwo* nr 3/1998, s. 485.

⁵⁸ Ibidem, s. 486.

Jednostka powinna mieć bezwzględne prawo do tych wartości i dóbr na mocy swego człowieczeństwa. Istota sprawiedliwości jawi się jako bezwzględne poszanowanie uprawnień człowieka⁵⁹.

Zasada sprawiedliwości domaga się równego traktowania wszystkich ludzi w zakresie przysługujących im dóbr i wartości w ramach życia społecznego⁶⁰.

3.3. Globalna Strategia zrównoważonego rozwoju – AGENDA 2030

Przekształcamy nasz świat: Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju, przyjęta w 2015 przez 193 państwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), to program działań o bezprecedensowym zakresie i znaczeniu, definiujący model zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym. Zgodnie z Agendą 2030 współczesny wysiłek modernizacyjny powinien koncentrować się na wyeliminowaniu ubóstwa we wszystkich jego przejawach, przy równoczesnej realizacji szeregu celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Agenda 2030, stanowiąc kontynuację globalnych wysiłków na rzecz poprawy jakości życia wszystkich ludzi na świecie, nawiązuje i w znacznej mierze opiera się na Milenijnych Celach Rozwoju realizowanych w latach 2000-2015. Jednakże jej zakres jest znacznie szerszy niż Programu Milenijnego. Obok takich priorytetów jak zdrowie, edukacja oraz żywienie i bezpieczeństwo żywnościowe, Agenda wskazuje szereg celów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, dążąc do takiego przekształcania gospodarek, aby stworzyć podstawy do długotrwałego, zrównoważonego wzrostu, sprzyjającego tworzeniu nowych miejsc pracy. Agenda 2030 ma charakter uniwersalny, horyzontalny i jest bardzo ambitna.

Nowa wizja rozwoju świata nakreślona w Agendzie 2030 koncentruje się na pięciu wielkich zmianach transformacyjnych, określonych jako zasada 5P:

People- Planet -Prosperity – Peace - Partnership

1. Ludzie (People) – Nie pomijanie nikogo, czyli docieranie do grup wykluczonych, tworzenie warunków i możliwości korzystania z powszechnych praw człowieka i osiągnięć gospodarczych przez wszystkich ludzi.

2. Planeta (Planet) – Budowanie modelu rozwoju, który będzie sprzyjał wzrostowi gospodarczemu i większemu włączeniu społecznemu oraz racjonalnie wykorzystywał zasoby środowiska naturalnego, dając efekt lepszej jakości życia oraz rozwiązywania problemu ubóstwa.

⁵⁹ H. Skorowski, *Moralność...*, dz. cyt., s. 47.

⁶⁰ Ibidem, s. 48.

3. Dobrobyt (Prosperity) – Przekształcanie gospodarek sprzyjające tworzeniu miejsc pracy i zapewnieniu inkluzywnego rozwoju, przy wykorzystaniu nowych technologii i potencjału biznesu, zapewnieniu dostępu do dobrej edukacji, opieki zdrowotnej czy infrastruktury.

4. Pokój (Peace) – Budowanie pokoju oraz skutecznych, sprawiedliwych, otwartych i odpowiedzialnych instytucji, gwarantujących wzmocnienie roli prawa, włączenie społeczne i współdecydowanie, dostęp do sprawiedliwości, niedyskryminowanie kogokolwiek.

5. Partnerstwo (Partnership) – Nowe globalne partnerstwo, polegające na solidarności, współpracy, odpowiedzialności i przejrzystości podejmowanych działań przez wszystkich interesariuszy na szczeblu zarówno globalnym jak i lokalnym.

Agenda 2030 obejmuje 17 celów zrównoważonego rozwoju (SDGs) oraz powiązanych z nimi 169 zadań, które oddają trzy wymiary zrównoważonego rozwoju – gospodarczy, społeczny i środowiskowy:

Cel 1. Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie.

Cel 2. Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo.

Cel 3. Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt.

Cel 4. Zapewnić wszystkim wysokiej jakości edukację oraz promować uczenie się przez całe życie.

Cel 5. Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt.

Cel 6. Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.

Cel 7. Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie.

Cel 8. Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.

Cel 9. Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone przemysłowanie oraz wspierać innowacyjność.

Cel 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami.

Cel 11. Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.

Cel 12. Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji.

Cel 13. Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.

Cel 14. Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony.

Cel 15. Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej.

Cel 16. Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu.

Cel 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalnego partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Agenda 2030 to strategia rozwoju świata do 2030 roku. Zawiera 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (ang. Sustainable Development Goals). Została przyjęta w 2015 roku, gdy wszystkie 193 państwa członkowskie ONZ jednogłośnie przyjęły **rezolucję** „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”.

Zawarte w Agendzie 2030 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju podzielić można na **5 obszarów**. To tzw. 5xP: ludzie (ang. people), planeta (ang. planet), dobrobyt (ang. prosperity), pokój (ang. peace), partnerstwo (ang. partnership). Dla każdego Celu rozpisano konkretne zadania do osiągnięcia do 2030 roku – łącznie to **169 zadań**.

Do każdego z zadań Agendy przyporządkowano wskaźniki mierzące postępy ich realizacji – razem **231 wskaźników**. Za ich raportowanie odpowiadają rządy. Dzięki temu na całym świecie stale monitorowane są postępy w osiągnięciu Celów. Unia Europejska również przygotowała własny unijny zestaw wskaźników Agendy 2030 dla krajów UE, które raportuje Eurostat. Niestety, mamy jeszcze długą drogę do pokonania do osiągnięcia Celów, jak wskazują raporty.

Agenda to swoiste współczesne esperanto, integrujące pod egidą Organizacji Narodów Zjednoczonych działania rządów, biznesu i organizacji pozarządowych. Globalne wyzwania bowiem, przede wszystkim klimatyczne, ale także gospodarcze i społeczne, osiągnęły skalę i poziom złożoności, których nie da się rozwiązać na poziomie jednostki czy nawet pojedynczej organizacji i pojedynczego państwa. Aby Cele mogły zostać osiągnięte, potrzebne są wszystkie ręce na pokładzie. Biznes też musi aktywnie włączyć się w realizację Agendy.

Cel 1: Wyeliminować ubóstwo we wszystkich jego formach na całym świecie

- 1.1. Do 2030 roku **wyeliminować skrajne ubóstwo** na całym świecie aktualnie mierzone jako utrzymywanie się za mniej niż \$1,25 dziennie.
- 1.2. Do 2030 roku **zmniejszyć przynajmniej o połowę** odsetek mężczyzn, kobiet i dzieci, cierpiących z powodu ubóstwa, we wszystkich jego wymiarach określonych zgodnie z krajowymi definicjami.
- 1.3. Wdrożyć właściwe dla poszczególnych krajów **systemy i mechanizmy** dla wszystkich ludzi, włącznie z najniższymi klasami społecznymi oraz objąć nimi do 2030 roku jak największą liczbę ludzi ubogich i szczególnie narażonych.
- 1.4. Do 2030 roku zapewnić wszystkim kobietom i mężczyznom, w szczególności osobom ubogim i szczególnie podatnym na zagrożenia, **równe prawa w dostępie do zasobów gospodarczych oraz podstawowych usług**, prawo do własności i sprawowania kontroli nad gruntami i innym mieniem, prawo dziedziczenia, dostęp do stosownych nowych technologii oraz usług finansowych, w tym mikrofinansowania.
- 1.5. Do 2030 roku zbudować **odporność na zagrożenia** wśród osób ubogich i narażonych na zagrożenia, zmniejszyć ich podatność na zagrożenia i bezbronność wobec ekstremalnych zjawisk klimatycznych oraz innych wstrząsów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, a także katastrof naturalnych.
- 1a. Zagwarantować znaczącą **mobilizację środków** pochodzących z różnych źródeł, w tym ze zwiększonej współpracy rozwojowej, by zapewnić odpowiednie i przewidywalne środki dla krajów rozwijających się, w szczególności dla państw najsłabiej rozwiniętych, w celu umożliwienia realizacji programów i polityk w zakresie wyeliminowania ubóstwa we wszystkich jego wymiarach.
- 1b. Stworzyć ramy **stabilnej polityki** na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym w oparciu o strategię rozwoju wspierające ubogich i uwzględniające kwestię płci, by wesprzeć szybkie inwestowanie w działania ukierunkowane na eliminację ubóstwa.

Według Sustainable Development Report Polska **osiągnęła Cel 1** i jest **na dobrej drodze by go utrzymać** (2022)

Priorytety dla Polski

- Wzrost realnych dochodów gospodarstw domowych, który powinien przełożyć się na spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym.
- Zwiększenie aktywizacji osób wykluczonych społecznie m.in. poprzez rozwój sektora ekonomii społecznej.

- Poprawa dostępności do usług społecznych (np. wsparcie dla rodzin z dziećmi, opieka nad dziećmi, nad starszymi osobami) i zdrowotnych.
- Poprawa sytuacji mieszkaniowej.

Dane z Polski

- Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w **2020 r.** wynosił **5,2%** (w **2019 r.** – **4,2%**, w **2015 r.** – **6,5%**).
- Przy przyjętych w danym roku progach (granicach) ubóstwa, zasięg ubóstwa relatywnego zmniejszył się z niecałych **18% w 2008 r.** do ok. **12% w 2020 r.**
- Ubóstwo ma wiele wymiarów, w tym m.in. **dochodowe, warunków życia i ubóstwo równowagi budżetowej.**
- Do najbardziej zagrożonych ubóstwem należały osoby w **gospodarstwach utrzymujących się ze świadczeń społecznych** (poza emeryturami) oraz z **rolnictwa** a także **rodziny wielodzietne** oraz **gospodarstwa z osobami dotkniętymi niepełnosprawnością.** Czynnikiem zwiększającym ryzyko ubóstwa skrajnego był brak lub niski poziom wykształcenia.

Cel 2: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo

- 2.1. Do 2030 roku wyeliminować głód i zapewnić wszystkim ludziom, w szczególności ubogim i narażonym na zagrożenia, w tym niemowląkom, dostęp do bezpiecznej, pożywnej żywności w wystarczającej ilości przez cały rok.
- 2.2. Do 2030 roku wyeliminować wszystkie formy niedożywienia. Do 2025 roku zrealizować uzgodnione na szczecblu międzynarodowym zadania dotyczące zaburzeń rozwoju fizycznego wśród dzieci poniżej piątego roku życia. Zapewnić pożywłą żywność dla dorastających dziewcząt, ciężarnych i karmiących kobiet oraz osób starszych.
- 2.3. Do 2030 roku podwoić wydajność rolnictwa i dochody drobnych producentów żywności, w szczególności kobiet, ludności rdzennej, rodzin utrzymujących się z rolnictwa, pasterzy i rybaków. Zapewnić bezpieczny i równy dostęp do ziemi oraz innych zasobów i czynników produkcji, dostęp do wiedzy, usług finansowych i rynków oraz zwiększyć możliwości zatrudnienia poza sektorem rolniczym.
- 2.4. Do 2030 roku utworzyć systemy zrównoważonej produkcji żywności oraz wdrożyć praktyki odpornego rolnictwa mające zwiększyć wydajność i produkcję, podtrzymywać ekosystemy, wzmocnić zdolność przystosowania się do zmian klimatycznych, ekstremalnych zjawisk

pogodowych, suszy, powodzi i innych katastrof, a także mające stopniowo poprawiać jakość gleby i gruntów.

- 2.5. Do 2020 roku zapewnić różnorodność genetyczną nasion, roślin uprawnych, zwierząt hodowlanych i udomowionych oraz powiązanych z nimi dzikich gatunków. Należy skutecznie zarządzać bankami nasion i roślin oraz różnorodnymi ich odmianami na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym, jak również promować dostęp do oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści płynących z eksploatacji zasobów genetycznych oraz związanej z nimi tradycyjnej wiedzy, zgodnie z ustaleniami na szczeblu międzynarodowym.
- 2.a Zwiększyć inwestycje, w tym poprzez wzmocnioną współpracę międzynarodową, w infrastrukturę obszarów wiejskich, badania w dziedzinie rolnictwa i usług, rozwój technologii oraz banki zasobów genetycznych roślin i inwentarza żywego, by zwiększyć zdolność produkcyjną gospodarstw rolnych w krajach rozwijających się, zwłaszcza w tych najslabiej rozwiniętych.
- 2.b Ograniczyć i zapobiegać restrykcjom handlowym i nieprawidłowościom na światowych rynkach rolnych, w tym poprzez równoczesną likwidację wszystkich form rolnych subwencji eksportowych i wszystkich innych środków wywozowych o analogicznym działaniu, zgodnie z mandatem Rundy Rozwojowej z Doha.
- 2.c Wprowadzić mechanizmy zapewniające prawidłowe funkcjonowanie rynków towarów żywnościowych i ich pochodnych oraz ułatwić dostęp do aktualnych informacji rynkowych, w tym do informacji o rezerwach żywnościowych, by ograniczyć ekstremalną niestabilność cen żywności.

Kontekst Polski

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **wynik umiarkowanie poprawiający się, ale niewystarczający do osiągnięcia celu**. Przed Polską pozostają istotne wyzwania aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Wsparcie przekształceń strukturalnych zapewniających wzrost konkurencyjności rolnictwa, w tym wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych i producentów rolno-spożywczych.
- Zapewnienie jakości i bezpieczeństwa żywności oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju, przy uwzględnieniu wymogów środowiskowych.

- Wzrost zróżnicowania źródeł dochodów mieszkańców obszarów wiejskich.
- Zwiększenie udziału produktów sektora rolniczego (w tym żywności wysokiej jakości) w polskim eksporcie.
- Rozwój infrastruktury na wsi.
- Poszanowanie różnorodności biologicznej poprzez jej zwiększanie lub co najmniej nie pogarszanie jej stanu.
- Promocja zdrowego stylu życia, w tym m.in. zdrowego odżywiania się zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci (zmniejszenie odsetka osób z nadwagą i otyłością).

Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt

- 3.1. Do 2030 roku zmniejszyć globalny wskaźnik śmiertelności okołoporodowej do poziomu mniejszego niż 70 przypadków na 100 tysięcy żywych urodzeń.
- 3.2. Do 2030 roku wyeliminować przypadki zgonów wśród noworodków i dzieci poniżej piątego roku życia, którym można zapobiec. Wszystkie państwa będą dążyć do ograniczenia umieralności noworodków co najwyżej do poziomu 12 przypadków na tysiąc żywych urodzeń i umieralność dzieci poniżej piątego roku życia co najwyżej do poziomu 25 przypadków na tysiąc żywych urodzeń.
- 3.3. Do 2030 roku wyeliminować epidemie AIDS, gruźlicy, malarii i zaniebanych chorób tropikalnych oraz zwalczyć wirusowe zapalenie wątroby, choroby przenoszone przez wodę oraz inne choroby zakaźne.
- 3.4. Do 2030 roku obniżyć o 1/3 przedwczesną umieralność z powodu chorób niezakaźnych poprzez zapobieganie i leczenie oraz promowanie zdrowia psychicznego i dobrostanu.
- 3.5. Wzmocnić zapobieganie i leczenie uzależnień od środków odurzających, w tym narkotyków oraz szkodliwego spożycia alkoholu.
- 3.6. Do 2020 roku zmniejszyć o połowę liczbę wszystkich rannych i ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych na świecie.
- 3.7. Do 2030 roku zapewnić powszechny dostęp do świadczeń z zakresu zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w tym planowania rodziny, informacji i edukacji oraz włączyć zdrowie reprodukcyjne do krajowych strategii i programów.

- 3.8. Zapewnić powszechną opiekę zdrowotną, w tym zabezpieczenie przed ryzykiem finansowym, dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej wysokiej jakości oraz bezpiecznych, skutecznych, wysokiej jakości, przystępnych cenowo leków i szczepionek.
- 3.9. Do 2030 roku znacząco obniżyć liczbę zgonów i chorób powodowanych przez niebezpieczne substancje chemiczne oraz zanieczyszczenie i skażenie powietrza, wody i gleby.
- 3.a Wzmocnić proces wdrażania Ramowej Konwencji Światowej Organizacji Zdrowia o Ograniczeniu Użycia Tytoniu (World Health Organization Framework Convention on Tobacco Control).
- 3.b Wspierać badania nad oraz opracowanie nowych szczepionek i leków przeciwko chorobom zakaźnym i niezakaźnym, które dotyczą przede wszystkim krajów rozwijających się. Zapewnić dostęp do podstawowych leków i szczepionek po przystępnej cenie, zgodnie z Deklaracją z Doha dotyczącą Porozumienia w Sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej i Zdrowia Publicznego (Doha Declaration on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights and Public Health), które potwierdza prawo krajów rozwijających się do korzystania w pełni z postanowień Porozumienia w Sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS Agreement) w zakresie swobody ochrony zdrowia publicznego i w szczególności zapewnienia wszystkim dostępu do leków.
- 3.c Znacznie zwiększyć finansowanie ochrony zdrowia, jak również nabór, rozwój, szkolenie i utrzymanie pracowników opieki zdrowotnej w krajach rozwijających się, szczególnie w tych najmniej rozwiniętych oraz małych rozwijających się państwach wyspiarskich.
- 3.d Wzmocnić zdolność wszystkich krajów, szczególnie państw rozwijających się, w dziedzinie wczesnego ostrzegania, redukcji ryzyka oraz zarządzania krajowym i globalnym ryzykiem w obszarze zdrowia.

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **wynik umiarkowanie poprawiający się, ale niewystarczający do osiągnięcia celu**. Przed Polską **pozostają istotne wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Zmniejszenie zapadalności na choroby cywilizacyjne i umieralności z ich powodu.

- Zmniejszenie nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej.
- Zwiększenie świadomości zdrowotnej.
- Zwiększenie wykrywalności chorób we wczesnych stadiach rozwojowych.
- Poprawa poziomu jakości systemu opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa pacjenta.
- Rozwój obszaru e-zdrowie.
- Kompleksowa poprawa jakości powietrza do stanu niepowodującego narażenia zdrowia oraz środowiska, zgodnego z prawodawstwem unijnym, a w dalszej perspektywie z wytycznymi WHO.

Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie

- 4.1. Do 2030 roku zapewnić wszystkim dziewczętom i chłopcom ukończenie nieodpłatnej, sprawiedliwej, dobrej jakości edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym prowadzącej do efektywnych wyników w nauce, zgodnie z czwartym Celem.
- 4.2. Do 2030 roku zapewnić wszystkim dziewczętom i chłopcom dostęp do wysokiej jakości rozwoju we wczesnym dzieciństwie, opieki i edukacji przedszkolnej przygotowującej do rozpoczęcia edukacji na poziomie podstawowym.
- 4.3. Do 2030 roku zapewnić wszystkim kobietom i mężczyznom równy, przystępny cenowo dostęp do wysokiej jakości wykształcenia technicznego, zawodowego i wyższego, w tym do wyższych uczelni.
- 4.4. Do 2030 roku znacznie zwiększyć liczbę młodzieży i dorosłych, którzy posiadają odpowiednie umiejętności, w tym techniczne i zawodowe, potrzebne przy uzyskaniu zatrudnienia, znalezieniu godziwej pracy i rozwoju przedsiębiorczości.
- 4.5. Do 2030 roku wyeliminować nierówność płci w edukacji i zapewnić równy dostęp do edukacji na wszystkich poziomach oraz do szkoleń zawodowych dla najsłabszych grup, w tym dla osób niepełnosprawnych, ludności rdzennej oraz dla dzieci w trudnej sytuacji.
- 4.6. Do 2030 roku zapewnić, by młodzież i znaczny odsetek osób dorosłych, zarówno kobiet jak i mężczyzn, nabyła umiejętność czytania, pisanie oraz liczenia.
- 4.7. Do 2030 roku zapewnić, że wszyscy uczący się przyswoją wiedzę i nabydą umiejętności potrzebne do promowania zrównoważonego rozwoju, w tym między innymi przez edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju i zrównoważonego stylu życia, praw człowieka, równości płci,

promowania kultury pokoju i niestosowania przemocy, globalnego obywatelstwa oraz docenienia różnorodności kulturowej i wkładu kultury w zrównoważony rozwój.

- 4.a Tworzyć nowe i poprawić stan istniejących już placówek edukacyjnych, które powinny uwzględniać potrzeby dzieci, osób niepełnosprawnych, zarówno chłopców jak i dziewcząt, a także zapewnić bezpieczne, wolne od przemocy, inkluzywne i produktywne środowisko nauczania dla wszystkich.
- 4.b Do 2020 roku znacząco zwiększyć liczbę stypendiów dla obywateli krajów rozwijających się, w szczególności dla osób pochodzących z krajów najmniej rozwiniętych, małych państw wyspiarskich i krajów afrykańskich. Stypendia powinny ułatwić rekrutację na wyższe uczelnie, w tym dostęp do szkoleń zawodowych, technologii informacyjnych i komunikacyjnych, programów technicznych, inżynierskich i naukowych w krajach rozwiniętych i rozwijających się.
- 4.c Do 2030 roku znacząco zwiększyć liczbę wykwalifikowanych nauczycieli, w tym w drodze międzynarodowej współpracy w zakresie szkolenia nauczycieli w krajach rozwijających się, szczególnie w krajach najmniej rozwiniętych i małych państwach wyspiarskich.

Kontekst Polski

Według The Sustainable Development Report Polska **jest na dobrej drodze do osiągnięcia Celu**, przed Polską **pozostają wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Poprawa jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego, poprawa dostosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.
- Poprawa jakości systemu szkolnictwa wyższego.
- Tworzenie warunków dla rozwoju edukacji na całym obszarze kraju i wyrównywanie szans edukacyjnych.
- Tworzenie warunków do większego zaangażowania osób dorosłych w podnoszenie / aktualizację kwalifikacji.
- Poprawa innowacyjności kształcenia, do której dążymy, m.in. poprzez zmiany podstaw programowych z uwzględnieniem nacisku na kompetencje uniwersalne oraz kompetencje cyfrowe, znajomość języków obcych, kreatywność, inicjatywność, przedsiębiorczość, innowacyjność, umiejętności pracy zespołowej oraz wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Cel 5: Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt

- 5.1. Zakończyć dyskryminację we wszystkich formach wobec kobiet i dziewcząt na całym świecie.
- 5.2. Wyeliminować wszelkie formy przemocy wobec kobiet i dziewcząt w sferze publicznej i prywatnej, w tym handel ludźmi, wykorzystywanie seksualne i inne formy wyzysku.
- 5.3. Wyeliminować wszelkie krzywdzące praktyki, takie jak wczesne i przymusowe małżeństwa, małżeństwa dzieci, a także okaleczanie żeńskich narządów płciowych.
- 5.4. Docenić nieodpłatną opiekę i pracę w domu przez zapewnienie usług publicznych, infrastruktury, ochrony socjalnej oraz przez promowanie wspólnej odpowiedzialności w gospodarstwie domowym i rodzinie, zgodnie z krajowymi uwarunkowaniami.
- 5.5. Zapewnić kobietom pełny i efektywny udział w procesach decyzyjnych na wszystkich szczeblach w życiu politycznym, ekonomicznym i publicznym oraz równe szanse w pełnieniu funkcji przywódczych.
- 5.6. Zapewnić powszechny dostęp do ochrony zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz korzystanie z praw reprodukcyjnych, zgodnie z Programem Działań Międzynarodowej Konferencji na Rzecz Ludności i Rozwoju, Pekińską Platformą Działania i dokumentami końcowymi ich konferencji przeglądowych.
- 5.a Przeprowadzić reformy zapewniające kobietom równe prawa w dostępie do zasobów ekonomicznych, prawa własności, sprawowania kontroli nad gruntami i innym mieniem, usług finansowych, dziedziczenia oraz zasobów naturalnych, zgodnie z prawem krajowym.
- 5.b Upowszechnić korzystanie z technologii, w szczególności technologii informacyjnych i komunikacyjnych, by przyczyniać się do wzmocnienia pozycji kobiet.
- 5.c Przyjąć oraz wzmocnić polityki i skuteczne ustawodawstwo promujące równość płci oraz wzmacniające pozycję kobiet i dziewcząt na wszystkich szczeblach.

Kontekst Polski

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **wynik umiarkowanie poprawiający się, ale niewystarczający do osiągnięcia celu**. Przed Polską **pozostają wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Pełniejsza realizacja zasady równości kobiet i mężczyzn.
- Aktywna polityka prorodzinna.

- Zapewnienie warunków dla powrotu kobiet na rynek pracy po przerwie z tytułu urodzenia i opieki nad dzieckiem.

Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi

- 6.1. Do 2030 roku zapewnić powszechny i sprawiedliwy dostęp do bezpiecznej wody pitnej po przystępnej cenie.
- 6.2. Do 2030 roku zapewnić dostęp do odpowiednich i godziwych warunków sanitarnych i higienicznych dla wszystkich oraz wyeliminować praktyki defekacji na świeżym powietrzu, przy czym należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby kobiet, dziewcząt i osób żyjących we wrażliwych sytuacjach.
- 6.3. Do 2030 roku poprawić jakość wody poprzez redukcję zanieczyszczeń, likwidowanie wysypisk śmieci, ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych i innych szkodliwych materiałów. Zmniejszyć o połowę ilość nieoczyszczonych ścieków oraz znacząco podnieść poziom recyklingu i bezpiecznego ponownego użytkowania materiałów w skali globalnej.
- 6.4. Do 2030 roku znacząco podnieść efektywność wykorzystywania wody we wszystkich sektorach oraz zapewnić zrównoważony pobór wody oraz dostawy wody pitnej, by rozwiązać problem niedostatku wody i znacząco zmniejszyć liczbę ludzi cierpiących z tego powodu.
- 6.5. Do 2030 roku wdrożyć zintegrowane zarządzanie zasobami wodnymi na wszystkich poziomach, w tym poprzez współpracę transgraniczną.
- 6.6. Do 2020 roku zapewnić ochronę i odnowić ekosystemy zależne od wody, w tym tereny górskie, lasy, tereny podmokłe, rzeki, jeziora i wody podziemne.
- 6.a Do 2030 roku rozszerzyć międzynarodową współpracę i wesprzeć budowę potencjału krajów rozwijających się, który umożliwi podejmowanie działań i opracowanie programów związanych z wodą i warunkami sanitarnymi, m.in. w takich dziedzinach jak: gromadzenie wody, odsalanie, efektywna gospodarka wodna, oczyszczanie ścieków, recykling i technologie ponownego wykorzystania wody.
- 6.b Wspierać i wzmocnić udział lokalnych społeczności w poprawie gospodarowania zasobami wodnymi i infrastruktury sanitarnej.

Według The Sustainable Development Report Polska **jest na dobrej drodze do osiągnięcia Celu**, przed Polską **pozostają wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wód, poprawa ich stanu ekologicznego i jakości chemicznej.
- Utworzenie mechanizmów prawno-finansowych sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu zasobów wodnych i wdrażania wodo-oszczędnych technologii, jak również budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków.

Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie

- 7.1. Do 2030 roku zapewnić powszechny dostęp do przystępnych cenowo, niezawodnych i nowoczesnych usług energetycznych.
- 7.2. Do 2030 roku znacząco zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w globalnym miksie energetycznym.
- 7.3. Do 2030 roku podwoić wskaźnik wzrostu globalnej efektywności zużycia energii.
- 7.a Do 2030 roku zwiększyć międzynarodową współpracę ułatwiającą dostęp do badań nad czystą energią i technologii w obszarze energii odnawialnej, efektywności energetycznej oraz zaawansowanych i czystszych technologii paliw kopalnych, a także promować inwestowanie w infrastrukturę energetyczną i czyste technologie energetyczne.
- 7.b Do 2030 roku rozbudować infrastrukturę i zmodernizować technologie umożliwiające dostęp do nowoczesnych i zrównoważonych usług energetycznych dla wszystkich mieszkańców krajów rozwijających się, w szczególności państw najmniej rozwiniętych, rozwijających się małych państw wyspiarskich i krajów śródlądowych, zgodnie z ich programami rozwojowymi.

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **stagnację lub wzrost wyniku poniżej 50% wymaganego poziomu**, przed Polską **pozostają duże wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Poprawa efektywności energetycznej.
- Tworzenie warunków dla stałego i zrównoważonego rozwoju sektora energetycznego; ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.
- Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego państwa.

- Zaspokojenie potrzeb energetycznych przedsiębiorstw i gospodarstw domowych.

Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi

- 8.1. Utrzymać wzrost gospodarczy na jednego mieszkańca, biorąc pod uwagę krajowe uwarunkowania. Osiągnąć i utrzymać przynajmniej 7-procentowy roczny wzrost produktu krajowego brutto w krajach najmniej rozwiniętych.
- 8.2. Osiągnąć wyższy poziom wydajności gospodarczej poprzez dywersyfikację, modernizację technologiczną i innowacje, a także poprzez skupienie się na sektorach o wysokiej wartości dodanej oraz o wysokim wskaźniku pracochłonności.
- 8.3. Promować polityki rozwojowe wspierające działalność produkcyjną, tworzenie godziwych miejsc pracy, przedsiębiorczość, kreatywność i innowacje. Zachęcać do formalizacji i rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym poprzez dostęp do usług finansowych.
- 8.4. Do 2030 roku stopniowo zwiększać efektywność wykorzystania bogactw naturalnych w globalnej konsumpcji i produkcji oraz dążyć do zerwania z zależnością między wzrostem gospodarczym i degradacją środowiska, zgodnie z dziesięcioletnimi programami ramowymi na rzecz zrównoważonej konsumpcji i produkcji, z wiodącą rolą krajów rozwiniętych.
- 8.5. Do 2030 roku zapewnić pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich kobiet i mężczyzn, w tym dla młodych ludzi i osób z niepełnosprawnością; zapewnić jednakowe wynagrodzenie za pracę o jednakowej wartości.
- 8.6. Do 2020 roku znacznie zmniejszyć odsetek młodych ludzi pozostających bez pracy bądź nie uczestniczących w edukacji i szkoleniach.
- 8.7. Podjąć natychmiastowe i efektywne środki, by wyeliminować przymusową pracę, współczesne formy niewolnictwa i handel ludźmi; zakazać i wyeliminować najgorsze formy pracy dzieci, w tym rekrutację i wykorzystywanie dzieci żołnierzy. Do 2025 roku wyeliminować pracę dzieci we wszystkich jej formach.
- 8.8. Chronić prawa pracownicze oraz promować bezpieczne środowisko pracy dla wszystkich, w tym dla pracowników, w tym pracowników – migrantów, w szczególności dla kobiet migrantek i osób mających niepewne zatrudnienie.

- 8.1. Do 2030 roku opracować i wdrożyć polityki promujące zrównoważoną turystykę, która tworzy miejsca pracy oraz promuje lokalną kulturę i produkty.
- 8.10. Zwiększyć zdolność krajowych instytucji finansowych, by ułatwić i rozszerzyć dostęp do bankowości, ubezpieczeń i usług finansowych dla wszystkich.
- 8.a Zwiększyć wsparcie z zakresu Pomocy na Rzecz Rozwoju Handlu (Aid for Trade) na rzecz krajów rozwijających się, w szczególności państw najmniej rozwiniętych, w tym poprzez Wzmocniony Zintegrowany Ramowy Program Pomocy Technicznej na Rzecz Rozwoju Handlu dla Najbardziej Rozwiniętych Państw (Enhanced Integrated Framework for Trade – Related Technical Assistance to Least Developed Countries).
- 8.b Do 2020 roku opracować i wdrożyć globalną strategię zatrudnienia młodych ludzi oraz Globalny Pakt Pracy przygotowany przez Międzynarodową Organizację Pracy (Global Jobs Pact of the International Labour Organization).

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **wynik umiarkowanie poprawiający się, ale niewystarczający do osiągnięcia celu**. Przed Polską **pozostają wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Poszukiwanie nowych przewag konkurencyjnych opartych na zaawansowaniu technologicznym produktów, jakości i innowacyjności oferowanych produktów, jak również mechanizmów umiędzynarodowienia przedsiębiorstw.
- Rozwój przedsiębiorczości (ułatwienia prawne w prowadzeniu działalności gospodarczej i dostępie do instrumentów finansowania).
- Zwiększanie wskaźnika zatrudnienia.
- Promowanie stabilnych form zatrudnienia.
- Zwiększenie elastyczności w odniesieniu do metod organizacji i świadczenia pracy.
- Odpowiednie kreowanie rynku pracy dla zapewnienia godnej pracy dla wszystkich.
- Aktywizacja zawodowa osób młodych, kobiet, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych, jak również niepełnosprawnych.
- Poprawa przepływu niewykorzystanych zasobów pracy z rolnictwa do innych sektorów.
- Rozwój odpowiedzialnej polityki migracyjnej.

Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność

- 9.1. Rozwijać niezawodną, zrównoważoną i odporną infrastrukturę dobrej jakości, w tym infrastrukturę regionalną i transgraniczną, wspierającą rozwój gospodarczy i dobrobyt ludzi. Zapewnić wszystkim ludziom równy dostęp do infrastruktury po przystępnej cenie.
- 9.2. Promować inkluzywną i zrównoważoną industrializację; do 2030 roku znacznie zwiększyć udział przemysłu w zatrudnieniu i wytwarzaniu PKB, biorąc pod uwagę uwarunkowania krajowe; podwoić ten udział w krajach najslabiej rozwiniętych.
- 9.3. Zwiększyć dostęp małych i innych przedsiębiorstw, w tym przemysłowych, w szczególności w krajach rozwijających się, do usług finansowych i przystępnych kredytów oraz włączyć je w łańcuchy wartości i zapewnić udział w rynku.
- 9.4. Do 2030 roku podwyższyć jakość infrastruktury i wprowadzić zrównoważony rozwój przemysłu przez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów oraz stosowanie czystych i przyjaznych dla środowiska technologii i procesów produkcyjnych, przy udziale wszystkich krajów, zgodnie z ich możliwościami.
- 9.5. Do 2030 roku wzmocnić badania naukowe i podnieść poziom technologiczny sektora przemysłowego we wszystkich krajach, szczególnie w rozwijających się, w tym poprzez innowacje, znaczne zwiększenie liczby pracowników sektora badawczo-rozwojowego na każdy milion osób oraz poprzez zwiększanie publicznych i prywatnych nakładów finansowych na rozwój.
- 9.a Ułatwić rozwój zrównoważonej i odpornej infrastruktury w krajach rozwijających się poprzez wzmocnienie wsparcia finansowego, technologicznego i technicznego dla krajów afrykańskich, najmniej rozwiniętych, w tym pozbawionych dostępu do morza i małych krajów wyspiarskich.
- 9.b Wspierać krajowy rozwój technologiczny, badania i innowacyjność w krajach rozwijających się, w tym poprzez prowadzenie sprzyjającej polityki m.in. dla dywersyfikacji przemysłowej i zwiększania wartości dodanej dla dóbr.
- 9.c Do 2020 roku znacząco zwiększyć dostęp do technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz dążyć do zapewnienia przystępnego i powszechnego dostępu do Internetu w krajach najmniej rozwiniętych.

Według The Sustainable Development Report Polska **jest na dobrej drodze do osiągnięcia Celu**, przed Polską **pozostają istotne wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Poprawa środowiska prawno-instytucjonalnego sprzyjającego podejmowaniu ryzykownej działalności innowacyjnej.
- Rozwój przemysłów i usług wiedzochłonnych.
- Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej, Internetu i technologii cyfrowych.
- Umiejdzynarodowienie przedsiębiorstw, a zwłaszcza MŚP, poprzez stworzenie instrumentów wsparcia dla polskich eksporterów i inwestorów.
- Rozwój infrastruktury transportowej.

Cel 10: Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami

- 10.1. Do 2030 roku stopniowo osiągać i utrzymywać wzrost dochodu uzyskiwanego przez najbiedniejsze 40% populacji na poziomie wyższym niż średnia krajowa.
- 10.2. Do 2030 roku promować i wzmocnić inkluzywność społeczną, gospodarczą i polityczną wszystkich ludzi, bez względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię lub status ekonomiczny bądź inny.
- 10.3. Zapewnić równe szanse oraz zmniejszać istniejące nierówności poprzez eliminowanie dyskryminujących praw, polityk i praktyk oraz promować odpowiednią legislację, polityki i działania w tej dziedzinie.
- 10.4. Przyjąć polityki, w szczególności fiskalną, ochrony socjalnej i wynagrodzeń oraz stopniowo osiągać większą równość.
- 10.5. Poprawić regulacje i monitorowanie globalnych rynków i instytucji finansowych, oraz wzmocnić wdrażanie tych regulacji.
- 10.6. Wzmocnić reprezentację i głos krajów rozwijających się w procesie decyzyjnym w międzynarodowych instytucjach gospodarczych i finansowych, by budować bardziej skuteczne, wiarygodne, odpowiedzialne i praworządne instytucje.
- 10.7. Ułatwiać przemysłaną, bezpieczną, regularną i odpowiedzialną migrację oraz przepływ ludzi, w tym poprzez implementację zaplanowanych i dobrze zarządzanych polityk migracyjnych.
- 10.a Wprowadzić w życie zasadę specjalnego i zróżnicowanego traktowania krajów rozwijających się, w szczególności tych najmniej rozwiniętych, zgodnie z wytycznymi Światowej Organizacji Handlu.

- 10.b Zapewnić oficjalną pomoc rozwojową (Official Development Assistance) i przepływ środków finansowych, w tym bezpośrednio inwestycje zagraniczne do krajów najbardziej potrzebujących, w szczególności do państw najmniej rozwiniętych, krajów afrykańskich, małych państw wyspiarskich i tych bez dostępu do morza, zgodnie z krajowymi planami i programami tych krajów.
- 10.c Do 2030 roku zmniejszyć koszty transakcyjne zagranicznych przekazów pieniężnych do mniej niż 3% i wyeliminować przekazy, których koszty wynoszą więcej niż 5%

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **wynik umiarkowanie poprawiający się, ale niewystarczający do osiągnięcia celu**. Przed Polską **pozostają wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Niwelowanie różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów, zapobieganie tworzeniu się nowych dysproporcji rozwojowych.
- Tworzenie miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych.
- Zmniejszenie nierówności dochodowych.

Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

- 11.1. Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do odpowiednich, bezpiecznych i przystępnych cenowo mieszkań oraz podstawowych usług, a także poprawić warunki życia w slumsach.
- 11.2. Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do bezpiecznych, przystępnych cenowo i trwałych systemów transportu, podnieść poziom bezpieczeństwa na drogach, zwłaszcza poprzez rozwijanie transportu publicznego. Należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby grup wrażliwych, kobiet, dzieci, osób niepełnosprawnych i osób starszych.
- 11.3. Do 2030 roku zwiększyć stopień inkluzywności, zapewnić zrównoważoną urbanizację i partycypację w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i gospodarowaniu osiedlami ludzkimi we wszystkich krajach.
- 11.4. Wzmocnić wysiłki na rzecz ochrony i zabezpieczenia światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

- 11.5. Do 2030 roku znacząco zmniejszyć liczbę zgonów w wyniku katastrof naturalnych, w tym powodzi oraz zmniejszyć liczbę osób nimi dotkniętych; znacząco obniżyć bezpośrednie straty ekonomiczne w stosunku do globalnego PKB, poniesione w wyniku katastrof, skupiając się na ochronie osób ubogich i grup szczególnie wrażliwych.
- 11.6. Do 2030 roku obniżyć niekorzystny wskaźnik negatywnego oddziaływania miasta na środowisko per capita, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami.
- 11.7. Do 2030 roku zapewnić łatwy i powszechny dostęp do bezpiecznych i inkluzywnych terenów zielonych i przestrzeni publicznej, szczególnie kobietom, dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością.
- 11.a Wspierać korzystne ekonomicznie, społecznie i środowiskowo połączenia pomiędzy obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi poprzez wzmocnienie krajowego i regionalnego planowania rozwoju.
- 11.b Do 2020 roku znacząco zwiększyć liczbę miast i osiedli ludzkich korzystających z opracowań i wdrażających zintegrowane polityki i plany dążących do zwiększenia inkluzywności i wydajności wykorzystywania zasobów, łagodzenia skutków i przystosowania do zmian klimatycznych, odporności na skutki katastrof. Należy rozwijać i wdrażać kompleksowe zarządzanie ryzykiem katastrof na wszystkich poziomach, zgodnie z Ramami Działania na Rzecz Ograniczania Ryzyka Katastrof na lata 2015-2030 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030).
- 11.c Wspierać kraje najmniej rozwinięte, w tym poprzez pomoc finansową i techniczną, w budowaniu zrównoważonych i odpornych budynków, wykorzystując lokalne materiały.

Kontekst Polski

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **stagnację lub wzrost wyniku poniżej 50% wymaganego poziomu**, przed Polską **pozostają istotne wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców poprzez uwzględnienie w planach zagospodarowania

w miastach konieczności zwiększenia obszarów zieleni i wodnych, korytarzy wentylacyjnych.

- Wsparcie miast w radzeniu sobie z nagłymi zmianami, kryzysami, zarówno społeczno-gospodarczymi, jak i natury środowiskowej oraz zagwarantowanie mieszkańcom bezpieczeństwa i wysokiej jakości życia.
- Wsparcie sprawiedliwego oraz zrównoważonego terytorialnie wzrostu gospodarczego poprzez dążenie do utrzymania policentrycznej i hierarchicznej struktury osadniczej kraju oraz tworzenie bardziej efektywnych powiązań sieciowych między miastami.
- Budowa zrównoważonego, dostępnego dla każdego, bezpiecznego i przystępnego cenowo systemu transportowego, zwłaszcza poprzez rozwój i priorytetyzację transportu publicznego.
- Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych ludności miast dzięki budowie powszechnego i dostępnego rynku mieszkaniowego, w tym szczególnie poprzez rozwój mieszkalnictwa społecznego.
- Poprawa jakości powietrza poprzez redukcję niskiej emisji (tj. do 40 m n.p.g.) pochodzącej m.in. z kotłowni domowych i transportu drogowego.

Cel 12: Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

- 12.1. Wdrożyć dziesięcioletnie programy dotyczące zrównoważonej konsumpcji i produkcji dla wszystkich krajów, przy czym kraje rozwinięte powinny tym działaniom przewodzić, z uwzględnieniem stopnia rozwoju i możliwości krajów rozwijających się.
- 12.2. Do 2030 roku zapewnić zrównoważone zarządzanie i efektywne zużycie zasobów naturalnych.
- 12.3. Do 2030 roku zmniejszyć o połowę globalną ilość marnowanej żywności per capita w sprzedaży detalicznej i konsumpcji, zmniejszyć straty żywnościowe w procesie produkcji i dystrybucji, w tym straty powstałe podczas zbiorów.
- 12.4. Do 2020 roku zapewnić stabilne i ekologiczne zarządzanie chemikaliami i wszystkimi odpadami podczas ich całego cyklu życia, w zgodzie z ustaleniami międzynarodowymi. Znacząco zmniejszyć poziom tych substancji w powietrzu, wodzie i glebie, tym samym minimalizując ich negatywny wpływ na zdrowie człowieka i środowisko.
- 12.5. Do 2030 roku istotnie obniżyć poziom generowania odpadów poprzez prewencję, redukcję, recykling i ponowne użycie.

- 12.6. Zachęcać przedsiębiorstwa, w szczególności te duże i międzynarodowe, do wdrażania praktyk w zakresie zrównoważonego rozwoju i uwzględniania informacji na ten temat w swoich cyklicznych raportach.
- 12.7. Promować praktyki w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych, zgodne z polityką i priorytetami krajowymi.
- 12.8. Do 2030 roku zapewnić dostęp do istotnych informacji i podnieść świadomość wszystkich ludzi na całym świecie w zakresie zrównoważonego rozwoju i stylu życia w zgodzie z naturą.
- 12.a Wspierać kraje rozwijające się we wzmacnianiu ich zdolności naukowych i technologicznych dążących do utworzenia bardziej zrównoważonych wzorców konsumpcyjnych i produkcyjnych.
- 12.b Rozwijać i wdrażać narzędzia monitorujące wpływ zrównoważonego rozwoju na zrównoważoną turystykę tworzącą miejsca pracy oraz promującą lokalną kulturę i produkty.
- 12.c Zracjonalizować nieefektywne subwencje na paliwa kopalne, sprzyjające ich zbędnemu zużyciu, poprzez usunięcie nieprawidłowości rynkowych, zgodnie z uwarunkowaniami krajowymi, w tym poprzez restrukturyzację podatków i stopniowe wycofywanie szkodliwych dotacji tam, gdzie one występują, odnotowując ich wpływ na środowisko, w pełni biorąc pod uwagę specyficzne potrzeby i uwarunkowania krajów rozwijających się oraz minimalizować możliwy niekorzystny wpływ na ich rozwój, w sposób który chroni ubogie i narażone społeczności.

Według The Sustainable Development Report Polska **jest na dobrej drodze do osiągnięcia**, przed Polską **pozostają istotne wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Zwiększenie wydajności wykorzystania zasobów oraz zmiana podejścia do zasobów polegająca na odejściu od ich linearnego zagospodarowania, a także zmiana wzorców konsumpcyjnych (rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym).
- Rozwój rolnictwa ekologicznego.

Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom

- 13.1. Wzmocnić zdolności adaptacyjne i odporność na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne we wszystkich krajach.

- 13.2. Włączyć działania na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym do krajowych polityk, strategii i planów.
- 13.3. Zwiększyć poziom edukacji oraz potencjał ludzki i instytucjonalny, podnieść poziom świadomości na temat łagodzenia zmian klimatycznych, adaptacji i skutków zmian klimatycznych oraz systemów wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami.
- 13.a Wywiązać się z zobowiązania państw rozwiniętych będącymi stronami Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Zmian Klimatu (United Nations Framework Convention on Climate Change) do zmobilizowania 100 miliardów USD rocznie do 2020 roku, pochodzących z różnych źródeł, na potrzeby krajów rozwijających się na znaczące działania mające łagodzić skutki zmian klimatycznych, przejrzysty proces implementacji działań oraz w pełni uruchomić Zielony Fundusz Klimatyczny (Green Climate Fund) poprzez jego jak najszybszą kapitalizację.
- 13.b Promować mechanizmy zwiększające zdolność efektywnego planowania i zarządzania w zakresie zmian klimatycznych w krajach najsłabiej rozwiniętych i małych państwach wyspiarskich, w tym poprzez skupienie uwagi na potrzebach kobiet i młodzieży oraz lokalnych i marginalizowanych grupach społecznych.

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **stagnację lub wzrost wyniku poniżej 50% wymaganego poziomu**, przed Polską **pozostają duże wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Efektywne zmniejszanie koncentracji CO₂ w atmosferze.
- Wprowadzenie innowacyjnych technologii wykorzystania dostępnych źródeł energii, w tym rozwój geotermii.

Cel 14: Chronić oceany, morza i zasoby morskie oraz wykorzystywać je w sposób zrównoważony

- 14.1. Do 2025 roku zapobiegać i znacznie zmniejszyć poziom wszelkich rodzajów zanieczyszczeń morza, w szczególności powstałych w wyniku działalności na lądzie, w tym śmieci i odpadków żywnościowych zrzucanych do morza.
- 14.2. Do 2020 zarządzać i chronić morskie i przybrzeżne ekosystemy w sposób zrównoważony, tak by uniknąć znacznych, niekorzystnych skutków, w tym poprzez wzmocnienie ich odporności i działania na

rzecz odtworzenia ich zasobów oraz zapewnić dobry stan i produktywność oceanów.

- 14.3. Zminimalizować skutki zakwaszenia oceanów, w tym poprzez wzmocnioną współpracę naukową na wszystkich szczeblach.
- 14.4. Do 2020 roku skutecznie uregulować kwestie pozyskiwania owoców morza oraz wyeliminować nadmierne połowy ryb, nielegalne, niezarejestrowane i nieuregulowane rybołówstwo oraz destrukcyjne praktyki połowów, oraz wdrożyć poparte naukowo plany zarządzania, tak by w możliwie najkrótszym czasie odbudować populację ryb, co najmniej do poziomu umożliwiającego maksymalny, odnawialny poziom zrównoważonych połowów, zgodnie charakterystyką poszczególnych gatunków.
- 14.5. Do 2020 roku objąć ochroną co najmniej 10% wybrzeży i obszarów morskich, zgodnie z krajowym i międzynarodowym prawem i korzystając z najlepszych źródeł informacji naukowych.
- 14.6. Do 2020 roku wyeliminować określone formy subwencji na rybołówstwo, które przyczyniają się do budowy nadmiernych zdolności i przełowienia ryb, wyeliminować subwencje przyczyniające się do nielegalnego, niezarejestrowanego i nieuregulowanego rybołówstwa; nie wprowadzać nowych subwencji tego typu, przyznając, że skuteczne, specyficzne i zróżnicowane traktowanie krajów rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych powinno być integralną częścią negocjacji dotyczących subwencji na rybołówstwo, prowadzonych w ramach Światowej Organizacji Handlu (World Trade Organization).
- 14.7. Do 2030 roku zwiększyć korzyści ekonomiczne dla rozwijających się państw położonych na małych wyspach i krajów najsłabiej rozwiniętych, płynące z wykorzystywania zasobów morskich, w tym poprzez zrównoważone zarządzanie rybołówstwem, akwakulturą i turystyką.
- 14.a Poszerzać wiedzę naukową, rozwijać potencjał badawczy i przekazywać technologie morskie, uwzględniając Kryteria i Wytyczne Międzyrządowej Komisji Oceanograficznej w Sprawie Transferu Technologii Morskich (Intergovernmental Commission Criteria and Guidelines on the Transfer of Technology), aby poprawić kondycję oceanów i zwiększyć wpływ morskiej bioróżnorodności na rozwój krajów rozwijających się, w szczególności krajów rozwijających się położonych na małych wyspach i krajów najsłabiej rozwiniętych.
- 14.b Zapewnić lokalnym rybakom łowiącym na małą skalę dostęp do rynków i zasobów morskich.

- 14.c Zwiększyć ochronę i zrównoważone wykorzystywanie oceanów i ich zasobów poprzez wdrażanie prawa międzynarodowego, zgodnego z Konwencją Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza (United Nations Convention on the Law of the Sea-UNCLOS), która zapewnia ramy prawne odnośnie ochrony i zrównoważonego wykorzystania oceanów i ich zasobów, oraz zgodnego z paragrafem 158 dokumentu końcowego szczytu Rio+20 „Przyszłość, jaką chcemy mieć”.

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **stagnację lub wzrost wyniku poniżej 50% wymaganego poziomu**, przed Polską **pozostają duże wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Efektywne i zrównoważone wykorzystanie zasobów morskich dla różnych celów społecznych i gospodarczych, przy jednoczesnym zapewnieniu trwałości nieodnawialnych zasobów i procesów przyrodniczych w perspektywie obecnego i kolejnych pokoleń; zapewnienie koordynacji działań podmiotów i sposobów wykorzystania morza, spójnego zarządzania obszaramiorskimi i nadmorskimi, w tym zasobami Morza Bałtyckiego.
- Zwiększenie udziału sektora gospodarki morskiej w PKB oraz wzrostu zatrudnienia w gospodarce morskiej.
- Wzmocnienie pozycji polskich portów morskich, zwiększenie konkurencyjności transportu morskiego oraz zapewnienie bezpieczeństwa morskiego.

Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej

- 15.1. Do 2020 roku zapewnić ochronę, odtworzenie i zrównoważone użytkowanie lądowych i śródlądowych ekosystemów słodkiej wody oraz pozostałych ekosystemów, w szczególności lasów, terenów podmokłych i suchych oraz gór, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami.
- 15.2. Do 2020 roku promować wdrażanie zrównoważonego zarządzania wszystkimi typami lasów; zahamować proces wylesiania, odtworzyć zniszczone lasy; znacząco zwiększyć globalny stopień zalesienia i ponownego zalesienia.

-
- 15.3. Do 2030 roku zwalczyć pustynnienie, odtworzyć zdegradowane obszary i gleby, w tym tereny dotknięte pustynnieniem, suszami i powodziami; dążyć do budowy świata, w którym nie będzie występować proces degradacji ziemi.
 - 15.4. Do 2030 roku zapewnić ochronę ekosystemów górskich, w tym ich różnorodności biologicznej oraz zwiększyć korzyści z nich płynące, które są niezbędne dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.
 - 15.5. Podjąć pilne i znaczące działania zmniejszające degradację naturalnych siedlisk; powstrzymać uratę bioróżnorodności; do 2020 roku chronić zagrożone gatunki i zapobiec ich wyginięciu.
 - 15.6. Promować uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści płynących z użytkowania zasobów genetycznych oraz promować właściwy dostęp do nich, zgodnie z międzynarodowymi postanowieniami.
 - 15.7. Podjąć pilne działania kończące z procederem kłusownictwa i handlem chronionymi gatunkami zwierząt i roślin; podjąć działania zapobiegające nabywaniu i sprzedaży nielegalnych produktów dzikiej przyrody.
 - 15.8. Do 2020 roku wprowadzić środki uniemożliwiające wprowadzanie nowych gatunków obcych na danym obszarze oraz znacząco zmniejszyć ich wpływ na ekosystemy wodne i lądowe; kontrolować lub wyeliminować wybrane gatunki.
 - 15.9. Do 2020 roku włączyć kwestie bioróżnorodności i ekosystemów do krajowych i lokalnych planów i sprawozdań, strategii redukcji ubóstwa oraz w procesy rozwojowe.
 - 15.a Mobilizować i znacząco zwiększyć środki finansowe pochodzące z różnych źródeł na ochronę i zrównoważone wykorzystywanie bioróżnorodności i ekosystemów.
 - 15.b Mobilizować znaczące fundusze pochodzące z różnych źródeł i szczebli na zrównoważone gospodarowanie lasami oraz zapewnić krajom rozwijającym się odpowiednie bodźce sprzyjające takiemu postępowaniu, w tym ochronę lasów i ponowne zalesienie.
 - 15.c Wzmocnić globalne wysiłki zwalczające kłusownictwo i handel chronionymi gatunkami, w tym poprzez zwiększenie możliwości korzystania przez lokalne społeczności ze stabilnych źródeł utrzymania.

Według The Sustainable Development Report Polska **osiągnęła Cel** jest **na dobrej drodze by go utrzymać**. (2022)

Priorytety dla Polski

- Ochrona i poprawa stanu jakości środowiska poprzez ochronę różnorodności biologicznej, w tym obszarowych form ochrony przyrody, system gospodarowania odpadami, poprawę jakości i ochronę czystości wód.
- Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni i systemów kanalizacyjnych, a także ochrona powietrza (likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń lub zmniejszenie ich oddziaływania) i ochrona gleb.

Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

- 16.1. Znacząco zmniejszyć poziom przemocy we wszystkich formach oraz związany z nią wskaźnik śmiertelności na całym świecie.
- 16.2. Wyeliminować nadużycia, wykorzystywanie i handel ludźmi oraz wszelkie formy przemocy i tortur wobec dzieci.
- 16.3. Promować rządy prawa na poziomie krajowym i międzynarodowym oraz zapewnić wszystkim równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości.
- 16.4. Do 2030 roku znacząco zmniejszyć nielegalne przepływy finansowe i handel bronią; wzmocnić proces odzyskiwania i zwracania skradzionego mienia oraz zwalczać wszelkie formy przestępczości zorganizowanej.
- 16.5. Znacząco zmniejszyć poziom korupcji i łapówkarstwa we wszystkich formach.
- 16.6. Rozwijać skuteczne, odpowiedzialne i przejrzyste instytucje na wszystkich szczeblach.
- 16.7. Zapewnić elastyczny, inkluzywny, partycypacyjny i reprezentacyjny proces podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach.
- 16.8. Rozszerzyć i wzmocnić udział krajów rozwijających się w światowych instytucjach międzynarodowego porządku prawnego.
- 16.9. Do 2030 roku zapewnić wszystkim tożsamość prawną, w tym rejestrację urodzeń.
- 16.10. Zapewnić powszechny dostęp do informacji oraz chronić podstawowe wolności, zgodnie z krajową legislacją i międzynarodowymi porozumieniami.

- 16.a Wzmocnić właściwe instytucje krajowe, w tym poprzez współpracę międzynarodową oraz budować zdolności na wszystkich szczeblach, w szczególności w krajach rozwijających się, na rzecz zapobiegania przemocy oraz zwalczania terroryzmu i przestępczości.
- 16.b Promować i egzekwować prawo niedyskryminujące nikogo oraz polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **wynik umiarkowanie poprawiający się, ale niewystarczający do osiągnięcia celu**. Przed Polską **pozostają wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Zwiększenie skuteczności państwa i instytucji służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.
- Poprawa jakości stanowionego prawa i jego stosowania.
- Zwiększenie efektywności funkcjonowania instytucji publicznych
- Większe wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w zarządzaniu państwem i komunikacji z obywatelami (w tym z przedsiębiorcami).
- Lepsze gospodarowanie środkami publicznymi, w tym efektywne wykorzystanie środków z UE.

Cel 17: Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

- 17.1. Zwiększyć mobilizację krajowych środków, w tym poprzez międzynarodowe wsparcie na rzecz krajów rozwijających się, by poprawić krajową zdolność poboru podatków i innych przychodów.
- 17.2. W pełni wdrożyć zobowiązania krajów rozwiniętych do przekazania oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA), w tym zobowiązanie podjęte przez wiele krajów rozwiniętych do osiągnięcia poziomu oficjalnej pomocy rozwojowej w wysokości 0,7% dochodu narodowego brutto (0,7% ODA/GNI) na rzecz krajów rozwijających się i 0,15-0,20% ODA/GNI dla krajów najmniej rozwiniętych; zachęca się państwa-donatorów ODA do rozważenia ustanowienia celu co najmniej 0,20% ODA/GNI dla krajów najmniej rozwiniętych.
- 17.3. Zmobilizować dodatkowe środki finansowe dla krajów rozwijających się z różnorodnych źródeł.

- 17.4. Pomóc krajom rozwijającym się w osiągnięciu długoterminowej zdolności do spłaty długu poprzez skoordynowane polityki ukierunkowane na wsparcie finansowania dłużnego, redukcję zadłużenia oraz restrukturyzację długu, zgodnie z warunkami krajowymi; zająć się kwestią zadłużenia zewnętrznego ubogich krajów o wysokim zadłużeniu by zredukować sytuacje kryzysowe pod względem zadłużenia.
- 17.5. Przyjąć i wdrożyć systemy promocji inwestycji dla krajów najslabiej rozwiniętych.
- 17.6. Wzmocnić współpracę Północ-Południe i Południe-Południe oraz trójstronną, współpracę regionalną i międzynarodową w zakresie dostępu do nauki, technologii i innowacji; rozwinąć dzielenie się wiedzą na wspólnie ustalonych warunkach, w tym poprzez wzmocnioną koordynację istniejących już mechanizmów, w szczególności na szczelbu Narodów Zjednoczonych oraz poprzez globalny mechanizm ułatwiania dostępu do technologii.
- 17.7. Promować rozwój, transfer, rozpowszechnianie i rozprzestrzenianie technologii przyjaznych środowisku w państwach rozwijających się na korzystnych i preferencyjnych warunkach, w oparciu o wspólne uzgodnienia.
- 17.8. W pełni zoperacjonalizować bank technologii oraz naukowe, technologiczne i innowacyjne mechanizmy budowania potencjału dla krajów najslabiej rozwiniętych do 2017 roku; zwiększyć wykorzystanie technologii kluczowych dla rozwoju, w szczególności technologii informacyjnych i komunikacyjnych.
- 17.9. Zwiększyć międzynarodowe wsparcie na rzecz wdrażania efektywnej i ukierunkowanej budowy potencjału, by wesprzeć narodowe plany realizacji wszystkich Celów Zrównoważonego Rozwoju w krajach rozwijających się, w tym poprzez współpracę Północ – Południe, Południe – Południe oraz współpracę trójstronną.
- 17.10. Promować powszechny, oparty na zasadach, otwarty, niedyskryminujący i sprawiedliwy wielostronny system handlowy w ramach Światowej Organizacji Handlu, w tym poprzez rezultaty negocjacji Agendy Rozwoju z Doha.
- 17.11. Znacząco zwiększyć eksport krajów rozwijających się, w szczególności mając na celu podwojenie udziału krajów najslabiej rozwiniętych w globalnym eksporcie do 2020 roku.

-
- 17.12. Zrealizować terminowe wdrożenie bezcłowego i bezkwotowego dostępu do rynku w sposób trwały dla wszystkich najmniej rozwiniętych krajów, zgodnie z decyzjami Światowej Organizacji Handlu, w tym poprzez zapewnienie, że preferencyjne reguły pochodzenia mające zastosowanie do przywozu z krajów najslabiej rozwiniętych są przejrzyste, proste i przyczyniają się do ułatwienia dostępu do rynku.
 - 17.13. Zwiększyć globalną stabilność makroekonomiczną, w tym poprzez koordynację i spójność polityk.
 - 17.14. Zwiększyć spójność polityk na rzecz zrównoważonego rozwoju.
 - 17.15. Szanować przestrzeń polityczną każdego państwa i wiodącą rolę rządów w stworzeniu i wdrożeniu polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju i eliminacji ubóstwa.
 - 17.16. Wzmocnić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju, uzupełnione o partnerstwa wielostronne, które mobilizują i dzielą się wiedzą, kompetencjami, technologią i środkami finansowymi, by wspierać osiągnięcie Celów Zrównoważonego Rozwoju we wszystkich krajach, szczególnie w tych rozwijających się.
 - 17.17. Zachęcać do tworzenia i promować efektywne partnerstwa publiczne, publiczno – prywatne i z udziałem społeczeństwa obywatelskiego, budowane na doświadczeniu i niezbędnych strategiach partnerstwa.
 - 17.18. Do 2020 roku zwiększyć wsparcie na rzecz budowy potencjału w państwach rozwijających się i położonych na małych wyspach by znacząco zwiększyć dostęp do aktualnych, rzetelnych danych dobrej jakości, uporządkowanych według dochodu, płci, wieku, rasy, pochodzenia etnicznego, statusu migracyjnego, niepełnosprawności, położenia geograficznego i innych charakterystyk dostosowanych do kontekstu narodowego.
 - 17.19. Rozwijać istniejące inicjatywy opracować wskaźnik pomiaru postępu w dziedzinie zrównoważonego rozwoju, który będzie uzupełnieniem dla produktu krajowego brutto oraz wspierać budowę potencjału statystycznego w państwach rozwijających się.

Według The Sustainable Development Report Polska osiągnęła w realizacji Celu **wynik umiarkowanie poprawiający się, ale niewystarczający do osiągnięcia celu**. Przed Polską **pozostają duże wyzwania** aby zrealizować Cel. (2022)

Priorytety dla Polski

- Priorytety geograficzne polskiej pomocy rozwojowej obejmują kraje Partnerstwa Wschodniego, Azji, Afryki i Bliskiego Wschodu.
- Na okres 2016-2020 wybrano 6 głównych obszarów tematycznych pomocy: dobre rządzenie, demokracja i prawa człowieka, kapitał ludzki, przedsiębiorczość i sektor prywatny, zrównoważone rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich, ochrona środowiska.

Polska perspektywa działań na rzecz zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju gospodarczego została sformułowana w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)⁶¹, która stanowi instrument elastycznego zarządzania głównymi procesami rozwojowymi kraju. Strategia przedstawia nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny, czyli taki, który budując siłę konkurencyjną z wykorzystaniem nowych czynników wzrostu, zapewnia udział i korzyści wszystkim grupom społecznym zamieszkującym różne miejsca naszego kraju. Jednocześnie w nowym modelu potrzeby obecnego pokolenia będą realizowane bez umniejszania szans przyszłych pokoleń. Nie chodzi zatem tylko o wielkość PKB, ale przede wszystkim o jego jakość oraz o postrzeganie procesów rozwojowych w kontekście ich znaczenia dla obywateli. Głównym celem wszystkich działań i przedsięwzięć przewidzianych w Strategii jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski, przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Oczekiwanym efektem realizacji Strategii będzie zwiększenie zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Nowy model rozwoju dla Polski nakreślony w Strategii wychodzi naprzeciw oczekiwaniom sformułowanym w Agendzie 2030. Koncepcja trwałego i odpowiedzialnego rozwoju, na której zbudowano Strategię, jest spójna z ambitną wizją Agendy 2030, wizją świata wolnego od ubóstwa, gdzie każdy człowiek ma możliwość korzystania z rozwoju. Zbieżność Strategii i Agendy zauważalna jest na poziomie celów, obszarów i działań priorytetowych, a także wskaźników. Koordynatorem procesu realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego

⁶¹ Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju- implementacja w Polsce, Ministerstwo Rozwoju, na stronie <http://www.mr.gov.pl>.

Rozwoju, jak i Agendy ONZ na szczeblu rządowym w Polsce jest Ministerstwo Rozwoju.

Polska w tej chwili zajmuje **12 miejsce** na świecie pod względem realizacji Agendy 2030, na 195 krajów ONZ. Za mierzenie postępów w realizacji Agendy 2030 w Polsce odpowiedzialny jest GUS⁶².

⁶² GUS przygotował specjalny portal prezentujący wyniki dla Polski. Znaleźć można tam uchwalone przez ONZ wskaźniki globalne, ale też dodatkowe wskaźniki krajowe, które Polska sama stworzyła, aby bliżej obserwować istotne z punktu widzenia krajowej specyfiki zagadnienia. GUS wydaje cyklicznie cyfrową publikację „Polska na drodze zrównoważonego rozwoju. Raport 2022”. W raporcie proces przemian społecznych i gospodarczych został przedstawiony na tle świata oraz Unii Europejskiej, umożliwiając porównanie osiągnięć Polski.

Podsumowanie

Charakterystyczną cechą współczesnego świata jest rosnące umiędzynarodowienie procesów społecznych, ekonomicznych, politycznych i kulturowych. Wiele obszarów życia społeczno-gospodarczego jest i musi być obecnie realizowanych w skali szerszej aniżeli jeden naród lub jedno państwo. Ma to związek z upowszechnieniem wielu problemów i procesów społecznych i gospodarczych np. kwestie społeczne są powszechnie występujące, podobne bądź wspólne dla większości lub wszystkich narodów świata, bez względu na poziom ich rozwoju. Ponadto wiele kwestii, kiedyś wewnątrzpaństwowych (jak np. zacofanie, zły stan środowiska naturalnego, demografia, rynek pracy) z jednej strony ma wpływ na życie całych społeczeństw, a drugiej nie byłoby możliwe ich przezwyciężenie gdyby nie współpraca i podejmowanie wspólnych, skoordynowanych działań w ramach szerokorozumianej współpracy międzynarodowej. Dzięki włączaniu problemów społecznych w tematykę globalną można wypracować koncepcje i programy działania o zasięgu globalnym. Powołane do życia organizacje międzynarodowe ustanawiają ponadnarodowe standardy polityczne, prawne, społeczne i ekonomiczne. Wydają one dokumenty regulujące podstawowe prawa jednostki, jak i udzielają pomocy finansowej dla regionów i państw najbiedniejszych i potrzebujących wsparcia. Instytucje międzynarodowe udzielają państwom pomocy technicznej służącej długofalowemu rozwojowi społecznemu⁶³. Ich powołanie i działalność jest zasadna, ważna i potrzebna ze społecznego punktu widzenia.

⁶³ Tamże, s. 92.

Bibliografia

1. Albinowski S., *Bogactwo i nędza narodów; studia o gospodarce światowej u progu XXI wieku*, Warszawa 1996.
2. Amsterdamski S., (red.), *Globalizacja i co dalej?*, IFiS PAN, Warszawa 2004.
3. Anioł W., *Europejski fin de siècle. Przeobrażenia struktur międzynarodowych*, Warszawa 1996.
4. Auleytner J., *Międzynarodowe prawodawstwo socjalne*, wyd. Elipsa, Warszawa 2019.
5. Auleytner J., *Polityka społeczna, czyli ujarzmianie chaosu socjalnego*, WSP TWP, Warszawa 2002.
6. Baldwin P., *The Politics of Social Solidarity*, Cambridge 1990.
7. Barański M., Stolarczyk M. (red.), *Władze lokalne i regionalne w warunkach globalizacji*, Uniw. Śląski, Katowice 2003.
8. Bauman Z., *Globalizacja*, PIW, Warszawa 2000.
9. Brzeziński Z., *Myśl i działanie w polityce międzynarodowej*, Londyn 1988.
10. Dynarski W.J., *Globalizacja a spotkanie kultur*, Uniw. Rzeszowski, Rzeszów 2003.
11. Danecki J., Danecka M. (red.), *U podłoża globalnych zagrożeń. Dylematy rozwoju*, IPS UW, Warszawa 2003.
12. Deacon B., *Global Social Policy: International Organisations and the Future of Welfare*, London 1997.
13. Deeming E.Ch., Smyth P., *Reframing Global Social Policy*, Bristol 2018.
14. Esping-Andersen G., *The three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge 1990.
15. Galbraith J.K., *Godne społeczeństwo, program troski o ludzkość*, Warszawa 1999.
16. Głabicka K., *Europejski model socjalny*, wyd. PR, Radom 2012.
17. Gwiazda A., *Globalizacja i regionalizacja gospodarki światowej*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2000.
18. Halizak E., (red.), *Globalizacja a stosunki międzynarodowe*, Oficyna wyd. Branta, Bydgoszcz- Warszawa 2004.

19. Kennett P., (red.), *A Handbook of Comparative Social Policy*, Elgar Publishing, Incorporated, 2014.
20. Klepacki Z., *Encyklopedia organizacji międzynarodowych*, Warszawa 1998.
21. Kojas W., (red.), *Wartości – Edukacja – Globalizacja. Wybrane zagadnienia*, Uniw. Śląski, Cieszyn 2002.
22. Książkowski M., *Polityka społeczna. Wybrane problemy porównań międzynarodowych*, Śląsk, Katowice 1999.
23. Kubicka J., *Poziom życia ludności wybranych krajów w procesie integracji europejskiej – studium porównawcze*, maszynopis pracy doktorskiej, Katowice 2001.
24. Muszalski W., *Prawo socjalne*, wyd. PWN, Warszawa 2010.
25. Osmańczyk E.J., *Encyklopedia ONZ*, Warszawa 1986.
26. Pietraś M., (red.), *Oblicza procesów globalizacji*, UMCS, Lublin 2002.
27. Polak E., *Globalizacja a zróżnicowanie społeczno-ekonomiczne*, Wyd. „Difin”, Warszawa 2009.
28. „Polska na drodze zrównoważonego rozwoju. Raport 2022”, GUS, Warszawa 2023.
29. Skorowski H., *Problematyka praw człowieka*, Warszawa 1996.
30. Skorowski H., *Moralność społeczna. Wybrane zagadnienia z etyki społecznej, gospodarczej i politycznej*. Warszawa 1996.
31. Yeates N., (red.), *Understanding Global Social Policy*, Policy Press 2014.
32. Zachariasz A.L., (red.), *Narody słowiańskie wobec globalizacji*, Uniw. Rzeszowski, Rzeszów 2003.
33. Zacher L.W., *Spór o globalizację. Eseje o przyszłości świata*, Komitet Prognoz Polska 2000 Plus przy Prezydium PAN, Warszawa 2003.

ANEKS
Dokumenty ONZ⁶⁴

**MIĘDZYNARODOWA KONWENCJA W SPRAWIE
LIKWIDACJI WSZELKICH FORM DYSKRYMINACJI
RASOWEJ**

otwarta do podpisu w Nowym Jorku dnia 7 marca 1966 r.
(Dz. U. z dnia 6 września 1969 r.)

W imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej
RADA PAŃSTWA
POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 7 marca 1966 roku otwarta została do podpisu w Nowym Jorku Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej.

Po zaznajomieniu się z powyższą Konwencją Rada Państwa uznała ją i uznaje za słuszną z zastrzeżeniem, że Polska Rzeczpospolita Ludowa nie uważa się za związaną postanowieniami artykułu 22 tej Konwencji; oświadcza, że wymieniona Konwencja jest przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona, oraz przyrzeka, że będzie niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został Akt niniejszy opatrzony pieczęcią Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Dano w Warszawie, dnia 9 października 1968 roku.

(Tekst konwencji zamieszczony jest w załączniku do niniejszego numeru)

Państwa Strony niniejszej Konwencji,

zważywszy, że Karta Narodów Zjednoczonych oparta jest na zasadach godności i równości przyrodzonych wszystkim ludziom i że wszystkie państwa członkowskie zobowiązały się do podjęcia we współpracy z Organ-

⁶⁴ Wersje polskie zamieszczonych w aneksie dokumentów ONZ zostały pobrane ze strony: <https://isap.sejm.gov.pl>.

izacją - wspólnych i indywidualnych akcji dla osiągnięcia jednego z celów Narodów Zjednoczonych, którym jest popieranie i zachęcanie do powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na różnicę rasy, płci, języka i wyznania,

zważywszy, że Powszechna deklaracja praw człowieka proklamuje, iż wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w swej godności i w swych prawach i że każdemu człowiekowi przysługują wszystkie prawa i wolności w niej wymienione, bez względu na jakiekolwiek różnice, w szczególności bez względu na rasę, kolor skóry i pochodzenie narodowe,

zważywszy, że wszyscy ludzie są równi wobec prawa i że przysługuje im jednakowa ochrona prawna przed wszelką dyskryminacją i przed wszelkim podleganiem do takiej dyskryminacji,

zważywszy, że Narody Zjednoczone potępiły kolonializm i wszelkie praktyki segregacji i dyskryminacji z nim związane, bez względu na formę i miejsce, w jakich one występują, i że Deklaracja w sprawie przyznania niepodległości krajom i narodom kolonialnym z dnia 14 grudnia 1960 roku (rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 1514 (XV)) potwierdziła i uroczyście proklamowała konieczność szybkiej i bezwarunkowej ich likwidacji,

zważywszy, że Deklaracja Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej z dnia 20 listopada 1963 roku (rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 1904 (XVIII)) uroczyście potwierdza konieczność szybkiej likwidacji dyskryminacji rasowej na całym świecie we wszystkich jej formach i przejawach oraz zapewnienia zrozumienia i poszanowania godności ludzkiej,

przekonane, że każda doktryna o wyższości opartej na zróżnicowaniu rasowym jest fałszywa pod względem naukowym, zasługująca na potępienie z moralnego punktu widzenia, niesłuszna i niebezpieczna społecznie oraz że nigdzie nie ma usprawiedliwienia dla dyskryminacji rasowej ani w teorii, ani w praktyce,

potwierdzając, że dyskryminacja między ludźmi z powodu rasy, koloru skóry czy pochodzenia etnicznego stanowi przeszkodę w przyjaznych i pokojowych stosunkach między narodami i może zakłócić pokój i bezpieczeństwo między ludami oraz harmonijne współżycie między ludźmi, nawet w obrębie jednego i tego samego państwa,

przekonane, że istnienie barier rasowych jest niezgodne z ideałami każdego społeczeństwa ludzkiego,

zaniepokojone przejawami dyskryminacji rasowej nadal występującymi na niektórych obszarach świata oraz polityką rządów opartą na doktrynie

wyższości rasowej lub nienawiści rasowej, taką jak polityka apartheidu, segregacji lub separacji,

zdecydowane podjąć wszelkie niezbędne środki w celu szybkiej likwidacji dyskryminacji rasowej we wszelkich jej formach i przejawach oraz zapobiegać powstawaniu doktryn i praktyk rasistowskich i zwalczać je w celu pogłębienia zrozumienia między rasami i zbudowania społeczności międzynarodowej wolnej od wszelkich form segregacji i dyskryminacji rasowej,

biorąc pod uwagę Konwencję dotyczącą dyskryminacji w zakresie zatrudnienia i wykonywania zawodu, przyjętą w 1958 roku przez Międzynarodową Organizację Pracy, oraz Konwencję w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty, przyjętą w 1960 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury,

pragnąc wprowadzić w życie zasady zawarte w Deklaracji Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej i zapewnić jak najszybsze podjęcie praktycznych środków dla osiągnięcia tego celu, uzgodniły, co następuje:

CZEŚĆ I

Artykuł 1

1. W niniejszej Konwencji wyrażenie "dyskryminacja rasowa" oznacza wszelkie różnicowanie, wykluczenie, ograniczenie lub uprzywilejowanie z powodu rasy, koloru skóry, urodzenia, pochodzenia narodowego lub etnicznego, które ma na celu lub pociąga za sobą przekreślenie bądź uszczuplenie uznania, wykonywania lub korzystania, na zasadzie równości z praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturalnej lub w jakiejkolwiek innej dziedzinie życia publicznego.
2. Niniejsza Konwencja nie ma zastosowania do różnicowania, wykluczenia, ograniczenia lub uprzywilejowania, ustalanych przez Państwo Stronę niniejszej Konwencji w zależności od tego, czy chodzi o własnych obywateli, czy też o osoby nie posiadające jego obywatelstwa.
3. Żadne postanowienie niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako naruszające w jakikolwiek sposób przepisy prawne Państw Stron Konwencji dotyczące narodowości, obywatelstwa lub naturalizacji, pod warunkiem że przepisy takie nie dyskryminują

żadnej określonej narodowości.

4. Specjalne środki podjęte wyłącznie w celu zapewnienia odpowiedniego rozwoju pewnych grup rasowych czy etnicznych lub jednostek, potrzebujących takiej ochrony, jaka może być konieczna do zapewnienia tym grupom lub jednostkom wykonywania lub korzystania na zasadach równości z praw człowieka i podstawowych wolności, nie będą uważane za dyskryminację rasową, pod warunkiem jednak, że środki te nie będą prowadzić w konsekwencji do utrzymywania odrębnych praw dla różnych grup rasowych i nie pozostaną w mocy po osiągnięciu celów, dla których zostały podjęte.

Artykuł 2

1. Państwa Strony Konwencji potępiają dyskryminację rasową i zobowiązują się prowadzić przy pomocy wszelkich właściwych środków i bezzwłocznie politykę zmierzającą do likwidacji dyskryminacji rasowej we wszystkich jej formach oraz do pogłębiania zrozumienia między wszystkimi rasami i w tym celu:
 - a) każde Państwo Strona Konwencji zobowiązuje się nie dokonywać żadnych aktów lub stosować praktyk stanowiących dyskryminację rasową przeciwko osobom, grupom osób lub instytucjom i zapewnić, by wszystkie władze i instytucje publiczne, tak ogólnokrajowe, jak i lokalne, działały zgodnie z tym zobowiązaniem;
 - b) każde Państwo Strona Konwencji zobowiązuje się, że nie będzie udzielać poparcia, występować w obronie ani podtrzymywać dyskryminacji rasowej stosowanej przez jakiekolwiek osoby lub organizacje;
 - c) każde Państwo Strona Konwencji podejmie skuteczne środki w celu dokonania przeglądu polityki rządowej ogólnokrajowej i lokalnej oraz zmiany, uchylecia lub unieważnienia wszelkich ustaw i przepisów, których skutkiem jest stwarzanie dyskryminacji rasowej lub utrwalenie jej tam, gdzie ona istnieje;
 - d) każde Państwo Strona Konwencji przy użyciu wszelkich właściwych środków, włączając w to - jeżeli okoliczności tego wymagają - środki ustawodawcze, zabroni i położy kres dyskryminacji rasowej uprawianej przez jakiekolwiek osoby, grupy osób lub organizacje;
 - e) każde Państwo Strona Konwencji zobowiązuje się popierać,

w odpowiednich wypadkach, integracjonistyczne wielorasowe organizacje i ruchy oraz stosować inne środki mające na celu likwidację barier między rasami i przeciwdziałać wszystkiemu, co zmierza do umocnienia podziału rasowego.

2. Państwa Strony Konwencji podejmą - jeżeli okoliczności tego wymagają - specjalne i konkretne środki w dziedzinie społecznej, gospodarczej, kulturalnej i innych dziedzinach dla zapewnienia odpowiedniego rozwoju i ochrony określonych grup rasowych i jednostek do nich należących w celu zagwarantowania im na zasadach równości pełnego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności. Środki te w żadnym wypadku nie powinny pociągać za sobą utrzymania nierównych lub odrębnych praw dla różnych grup rasowych po osiągnięciu celów, dla których zostały podjęte.

Artykuł 3

Państwa Strony Konwencji potępiają szczególnie segregację rasową i apartheid i zobowiązują się zapobiegać na terytoriach podległych ich jurysdykcji wszelkim tego rodzaju praktykom, zakazać takich praktyk i wykorzeniać je.

Artykuł 4

Państwa Strony Konwencji potępiają wszelką propagandę i wszelkie organizacje oparte na ideach lub teoriach o wyższości jednej rasy lub grupy osób określonego koloru skóry lub pochodzenia etnicznego bądź usiłujące usprawiedliwić czy popierać nienawiść i dyskryminację rasową w jakiegokolwiek postaci oraz zobowiązują się podjąć niezwłocznie właściwe środki zmierzające do wykorzenia wszelkiego podżegania do tego rodzaju dyskryminacji bądź też aktów dyskryminacji i w tym celu uwzględniając zasady zawarte w Powszechnej deklaracji praw człowieka oraz prawa szczegółowo określone w artykule 5 niniejszej Konwencji zobowiązują się między innymi:

- a) uznać za przestępstwo podlegające karze zgodnie z prawem wszelkie rozpowszechnianie idei opartych na wyższości lub nienawiści rasowej, wszelkie podżeganie do dyskryminacji rasowej, jak również wszelkie akty przemocy lub podżeganie do tego rodzaju aktów wobec jakiegokolwiek rasy bądź grupy osób o innym kolorze skóry lub innego pochodzenia etnicznego, a także udzielanie pomocy w prowadzeniu działalności rasistowskiej, włączając w to finansowanie tej działalności;
- b) uznać za nielegalne organizacje mające na celu popieranie

dyskryminacji rasowej i podżeganie do niej oraz wprowadzić zakaz ich działalności, jak również zorganizowanej i wszelkiej innej działalności propagandowej mającej takie same cele oraz uznać udział w takich organizacjach lub w takiej działalności za przestępstwo podlegające karze zgodnie z prawem;

- c) nie zezwalać władzom i instytucjom publicznym, tak ogólnokrajowym, jak i lokalnym, na podżeganie do dyskryminacji rasowej czy też na popieranie jej.

Artykuł 5

Zgodnie z podstawowymi obowiązkami określonymi w artykule 2 niniejszej Konwencji Państwa Strony Konwencji zobowiązują się wydać zakaz dyskryminacji rasowej we wszelkich jej formach i wyeliminować ją oraz zagwarantować wszystkim bez różnicy rasy, koloru skóry, pochodzenia narodowego bądź etnicznego równość wobec prawa, a zwłaszcza korzystanie z następujących praw:

- a) prawa do równego traktowania przed sądami i wszystkimi innymi organami wymiaru sprawiedliwości;
- b) prawa do osobistego bezpieczeństwa i do ochrony przez państwo przed przemocą lub naruszeniem nietykalności cielesnej bądź przez urzędników państwowych, bądź przez jakąkolwiek jednostkę, grupę lub instytucję;
- c) praw politycznych, w szczególności prawa do udziału w wyborach - do głosowania i do kandydowania - na zasadzie powszechnego i równego prawa wyborczego, do uczestniczenia w rządzie, jak również w kierowaniu sprawami publicznymi na wszystkich szczeblach oraz prawa do równego dostępu do służby publicznej;
- d) innych praw obywatelskich, w szczególności:
 - i. prawa swobodnego poruszania się i wyboru miejsca zamieszkania w obrębie granic państwa;
 - ii. prawa do opuszczenia jakiegokolwiek kraju, również własnego, oraz powrotu do swego kraju;
 - iii. prawa do obywatelstwa;
 - iv. prawa do zawierania małżeństwa i do wyboru małżonka;
 - v. prawa do własności, zarówno indywidualnie, jak i wspólnie z innymi;
 - vi. prawa do dziedziczenia;
 - vii. prawa do wolności myśli, sumienia i wyznania;
 - viii. prawa do wolności poglądów i wypowiedania ich;

- ix. prawa do wolności pokojowych zgromadzeń i do zrzeszania się;
- e) praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, w szczególności:
 - i. prawa pracy, swobodnego wyboru zatrudnienia, sprawiedliwych i zadowalających warunków pracy, do ochrony przed bezrobociem, do równej płacy za równą pracę, do sprawiedliwego i zadowalającego wynagrodzenia;
 - ii. prawa do tworzenia związków zawodowych i należenia do nich;
 - iii. prawa do mieszkania;
 - iv. prawa do publicznej ochrony zdrowia, opieki lekarskiej oraz ubezpieczeń społecznych i świadczeń socjalnych;
 - v. prawa do oświaty i szkolenia zawodowego;
 - vi. prawa do równego udziału w działalności kulturalnej;
- f) prawa dostępu do wszystkich miejsc i urządzeń przeznaczonych do publicznego użytku, takich jak transport, hotele, restauracje, kawiarnie, teatry i parki.

Artykuł 6

Państwa Strony Konwencji zapewnią za pośrednictwem właściwych sądów krajowych i innych instytucji państwowych wszystkim osobom podległym ich jurysdykcji skuteczną obronę i środki ochrony przeciwko wszelkim aktom dyskryminacji rasowej, naruszającym wbrew postanowieniom niniejszej Konwencji prawa człowieka i podstawowe wolności, jak również zagwarantują im prawo dochodzenia przed tymi sądami słusznego i odpowiedniego odszkodowania lub zadośćuczynienia za wszelkie szkody poniesione w wyniku tego rodzaju dyskryminacji.

Artykuł 7

Państwa Strony Konwencji zobowiązują się podjąć niezwłocznie skuteczne środki, zwłaszcza w dziedzinie oświaty, wychowania, kultury i informacji, w celu zwalczania przesądów prowadzących do dyskryminacji rasowej oraz w celu popierania wzajemnego zrozumienia, tolerancji i przyjaźni między narodami i grupami rasowymi lub etnicznymi, jak również propagowania celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych, Powszechnej deklaracji praw człowieka, Deklaracji Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej oraz niniejszej Konwencji.

CZĘŚĆ II

Artykuł 8

1. Utworzony zostanie Komitet do spraw likwidacji dyskryminacji rasowej (zwany dalej Komitetem), składający się z osiemnastu ekspertów o wysokim poziomie moralnym i uznanej bezstronności, wybieranych przez Państwa Strony Konwencji spośród swych obywateli, którzy będą wykonywali swe funkcje w imieniu własnym; wzięta zostanie pod uwagę konieczność zapewnienia właściwej reprezentacji geograficznej oraz reprezentacji różnych form cywilizacji, jak również głównych systemów prawnych.
2. Członkowie Komitetu będą wybierani w tajnym głosowaniu z listy osób wyznaczonych przez Państwa Strony Konwencji. Każde z tych państw będzie mogło wyznaczyć jedną osobę z pośród swych obywateli.
3. Pierwsze wybory odbędą się po upływie sześciu miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej Konwencji. Co najmniej na trzy miesiące przed datą każdego wyborów Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych wystosuje list do Państw Stron Konwencji z zaproszeniem do zgłoszenia kandydatur w ciągu dwóch miesięcy. Sekretarz Generalny przygotuje ułożoną w porządku alfabetycznym listę wszystkich osób zgłoszonych w ten sposób, z wymienieniem państw, które je zgłosiły, i przedstawi tę listę Państwom Stronom Konwencji.
4. Wybory członków Komitetu odbędą się na zebraniu Państw Stron Konwencji, zwołanym przez Sekretarza Generalnego w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Na tym zebraniu, na którym quorum będzie stanowiło dwie trzecie liczby Państw Stron Konwencji, zostaną uznani za wybranych do Komitetu ci kandydaci, którzy otrzymają największą liczbę głosów i absolutną większość głosów obecnych i głosujących przedstawicieli Państw Stron Konwencji.
5.
 - a) Członkowie Komitetu będą wybierani na okres czterech lat. Jednakże mandaty dziewięciu członków wybranych w pierwszych wyborach wygasną po upływie dwóch lat; nazwiska tych dziewięciu członków zostaną ustalone zaraz po pierwszych wyborach, w drodze losowania przez przewodniczącego Komitetu.
 - b) Państwo Strona Konwencji, którego ekspert przestał sprawować funkcję członka Komitetu, wyznaczy spośród swych obywateli dla ob-

sadzenia zwolnionego miejsca innego eksperta, podlegającego zatwierdzeniu przez Komitet.

6. Państwa Strony Konwencji będą ponosiły wydatki członków Komitetu w okresie pełnienia przez nich obowiązków w Komitecie.

Artykuł 9

1. Państwa Strony Konwencji zobowiązują się przedstawić Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, w celu rozpatrzenia przez Komitet, sprawozdanie o środkach ustawodawczych, sądowych, administracyjnych i innych, zastosowanych w celu wprowadzenia w życie postanowień niniejszej Konwencji:
 - a) w ciągu jednego roku od dnia, w którym konwencja weszła w życie dla danego państwa, i
 - b) następnie co dwa lata, oraz w każdym wypadku, gdy Komitet tego zażąda. Komitet może zażądać od Państw Stron Konwencji dodatkowych informacji.
2. Komitet będzie przedstawiał Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych, za pośrednictwem Sekretarza Generalnego, roczne sprawozdania ze swej działalności; Komitet może wysuwać sugestie i zalecenia ogólne opierając się na analizie sprawozdań i informacji otrzymanych od Państw Stron Konwencji. Takie sugestie i ogólne zalecenia będą przedstawiane przez Komitet Zgromadzeniu Ogólnemu wraz z ewentualnymi uwagami Państw Stron niniejszej Konwencji.

Artykuł 10

2. Komitet uchwali swój regulamin wewnętrzny.
3. Komitet powoła funkcjonariuszy na okres dwóch lat.
4. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zapewni funkcjonowanie Sekretariatu Komitetu.
5. Posiedzenia Komitetu będą się normalnie odbywały w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 11

1. Jeżeli jedno z Państw Stron Konwencji będzie uważało, że inne Państwo Strona Konwencji nie wykonuje postanowień niniejszej Konwencji, będzie mogło przedstawić tę sprawę Komitetowi. Komitet przekaże wówczas to powiadomienie zainteresowanemu Państwu Stronie Konwencji. Państwo to w ciągu trzech miesięcy przedstawi Komitetowi pisemne wyjaśnienie lub oświadczenie naświetlające sprawę oraz

ewentualnie wskazujące środki zaradcze podjęte przez to państwo.

2. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od otrzymania przez dane państwo pierwszego powiadomienia sprawa nie zostanie załatwiona ku zadowoleniu obu stron bądź w drodze dwustronnych rokowań, bądź w jakimkolwiek innym dostępnym dla nich trybie, każde z tych państw będzie miało prawo ponownie skierować sprawę do Komitetu poprzez zawiadomienie Komitetu, a także drugiego państwa.
3. Komitet może rozpatrzyć sprawę przedstawioną mu zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu dopiero po stwierdzeniu, że zostały zastosowane i wyczerpane w tej sprawie wszystkie możliwe wewnętrzne środki zaradcze, zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego. Zasada ta nie będzie stosowana w wypadku nieuzasadnionej zwłoki w zastosowaniu tych środków.
4. Komitet może w każdej sprawie przedstawionej mu do rozpatrzenia zażądać od zainteresowanych Państw Stron Konwencji dostarczenia mu dodatkowych informacji związanych z tą sprawą.
5. W razie rozpatrywania przez Komitet jakiegokolwiek sprawy na podstawie niniejszego artykułu, zainteresowane Państwa Strony Konwencji mają prawo wyznaczyć swych przedstawicieli, którzy będą brali udział bez prawa głosowania w posiedzeniach Komitetu podczas rozpatrywania danej sprawy.

Artykuł 12

1.
 - a) Po otrzymaniu i zbadaniu przez Komitet wszystkich informacji, które uzna on za niezbędne, przewodniczący Komitetu wyznaczy Komisję pojednawczą ad hoc (zwaną dalej "Komisją"), złożoną z pięciu osób spośród członków Komitetu lub spoza Komitetu. Członkowie Komisji będą wyznaczani za jednomyślną zgodą stron będących w sporze, a jej dobre usługi będą udostępniane zainteresowanym państwom w celu polubownego rozstrzygnięcia sprawy na zasadzie przestrzegania postanowień niniejszej Konwencji.
 - c) Jeżeli w ciągu trzech miesięcy państwa będące stronami w sporze nie osiągną porozumienia co do całego lub co do części składu Komisji, członkowie Komisji, co do których państwa będące stronami w sporze nie są zgodne, zostaną wybrani przez Komitet większością dwóch trzecich głosów w tajnym głosowaniu spośród członków Komitetu.
2. Członkowie Komisji będą pełnili swe funkcje w imieniu własnym. Nie będą mogli być członkami Komisji obywatele państw będących

stronami w sporze ani państwa nie będącego stroną niniejszej Konwencji.

3. Komisja wybierze swego przewodniczącego i uchwali swój regulamin wewnętrzny.
4. Posiedzenia Komisji będą się normalnie odbywały w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych lub w innym odpowiednim miejscu ustalonym przez Komisję.
5. Sekretariat przewidziany w artykule 10 ustęp 3 niniejszej Konwencji będzie również obsługiwał Komisję, jeżeli na skutek sporu między Państwami Stronami Konwencji zostanie ona powołana.
6. Państwa będące stronami w sporze będą pokrywały w równych częściach wszystkie wydatki członków Komisji w wysokości ustalonej przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.
7. Sekretarz Generalny będzie w razie konieczności upoważniony do pokrycia wydatków członków Komisji przed zwrotem tych kosztów przez państwa będące stronami w sporze, zgodnie z postanowieniami ustępu 6 niniejszego artykułu. Informacje otrzymane i zbadane przez Komitet zostaną udostępnione Komisji. Komisja będzie mogła zwrócić się do zainteresowanych państw z prośbą o dostarczenie dodatkowych informacji dotyczących rozpatrywanej sprawy.

Artykuł 13

2. Komisja, po wszechstronnym rozpatrzeniu sprawy, przygotuje i przedstawi przewodniczącemu Komitetu sprawozdanie zawierające jej wnioski dotyczące stanu faktycznego sporu między stronami oraz zalecenia, jakie uważa za właściwe dla osiągnięcia polubownego załatwienia sporu.
3. Przewodniczący Komitetu przekaze sprawozdanie Komisji każdemu z państw będących stronami w sporze. Państwa te poinformują przewodniczącego Komitetu w ciągu trzech miesięcy, czy przyjmują zalecenia zawarte w sprawozdaniu Komisji, czy też ich nie przyjmują.
4. Po upływie okresu przewidzianego w ustępie 2 niniejszego artykułu przewodniczący Komitetu przekaze sprawozdanie Komisji oraz oświadczenia zainteresowanych państw innym Państwom Stronom niniejszej Konwencji.

Artykuł 14

1. Każde Państwo Strona Konwencji może w każdej chwili oświ-

adczyć, że uznaje kompetencję Komitetu do przyjmowania i rozpatrywania skarg osób lub grup osób podlegających jurysdykcji tego państwa stwierdzających, że są ofiarami naruszenia przez to państwo któregośkolwiek z praw wymienionych w niniejszej Konwencji. Komitet nie będzie przyjmował żadnych skarg dotyczących Państwa Strony Konwencji, które nie złożyło takiego oświadczenia.

2. Każde Państwo Strona Konwencji, które złoży oświadczenie przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu, może utworzyć lub wskazać organ w jego systemie prawnym, który będzie właściwy do przyjmowania i rozpatrywania petycji od osób lub grup osób podlegających jurysdykcji tego państwa, twierdzących, że są ofiarami naruszenia któregośkolwiek z praw wymienionych w niniejszej Konwencji i że wyczerpały wszystkie inne dostępne krajowe środki ochrony prawnej.
3. Oświadczenie złożone zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu oraz notyfikacja wskazująca nazwę każdego organu utworzonego lub wskazanego zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu zostaną złożone przez Państwo Stronę Konwencji u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przekaze ich kopie innym Państwom Stronom Konwencji. Oświadczenie może być w każdej chwili wycofane drogą notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego, ale wycofanie to nie będzie miało wpływu w odniesieniu do skarg już rozpatrywanych przez Komitet.
4. Organ utworzony lub wskazany zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu będzie prowadził rejestr petycji, a uwierzytelnione kopie tego rejestru będą corocznie przekazywane właściwą drogą Sekretarzowi Generalnemu, z tym że ich treść nie będzie publicznie ujawniana.
5. W przypadku gdy wnoszący petycję nie uzyska zadowalającego załatwienia sprawy przez organ utworzony lub wskazany zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu, ma on prawo przekazać sprawę w ciągu sześciu miesięcy Komitetowi.
6.
 - a) Treść każdej nadesłanej do Komitetu skargi zostanie przez Komitet, w drodze poufnej, przekazana do wiadomości Państwu Stronie Konwencji, któremu zarzuca się naruszenie któregośkolwiek z postanowień niniejszej Konwencji, jednakże tożsamość zainteresowanej osoby lub grupy osób nie będzie ujawniana bez ich wyraźnej zgody. Komitet nie będzie przyjmował skarg anonimowych.
 - b) Państwo powiadomione o treści skargi przedstawi w ciągu trzech miesięcy Komitetowi pisemne wyjaśnienia lub oświadczenia

naświetlające sprawę oraz ewentualnie wskazujące środki zaradcze podjęte przez to państwo.

7. **a)** Komitet rozpatrzy skargi w świetle wszystkich informacji udostępnionych mu przez zainteresowane Państwo Stronę Konwencji i przez wnoszącego petycję. Komitet nie będzie rozpatrywał żadnych skarg przed upewnieniem się, że wnoszący petycję wyczerpał wszystkie dostępne krajowe środki ochrony prawnej. Zasada ta nie będzie jednak stosowana w wypadku nieuzasadnionej zwłoki w zastosowaniu tych środków.
- b)** Komitet przekaze swoje propozycje i ewentualne zalecenia zainteresowanemu Państwu Stronie Konwencji oraz wnoszącemu petycję.
8. Komitet włączy do swego rocznego sprawozdania streszczenie tego rodzaju skarg i, w razie potrzeby, streszczenie wyjaśnień i oświadczeń zainteresowanych Państw Stron Konwencji oraz swych propozycji i zaleceń.
9. Komitet będzie mógł wykonywać funkcje przewidziane w niniejszym artykule dopiero wtedy, gdy co najmniej dziesięć Państw Stron niniejszej Konwencji złoży oświadczenie zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu.

Artykuł 15

1. Do czasu zrealizowania celów Deklaracji w sprawie przyznania niepodległości krajom i narodom kolonialnym, zawartej w rezolucji Zgromadzenia Ogólnego 1514 (XV) z dnia 14 grudnia 1960 roku, postanowienia niniejszej Konwencji nie będą w żaden sposób ograniczały prawa do wnoszenia petycji przyznanego tym narodom przez inne dokumenty międzynarodowe lub przez Organizację Narodów Zjednoczonych i jej organizacje wyspecjalizowane.
2. **a)** Komitet utworzony na podstawie artykułu 8 ustęp 1 niniejszej Konwencji będzie otrzymywał kopie petycji od organów Organizacji Narodów Zjednoczonych, które zajmują się sprawami mającymi bezpośredni związek z zasadami i celami niniejszej Konwencji, oraz będzie przekazywał tym organom opinie i zalecenia co do tych petycji, w czasie rozpatrywania petycji pochodzących od mieszkańców terytoriów powierniczych lub niesamodzielnych albo wszelkich innych terytoriów, do których odnosi się rezolucja 1514 (XV) Zgromadzenia Ogólnego, i poruszających sprawy objęte niniejszą Konwencją, które zostały wniesione do tych organów.
- b)** Komitet będzie otrzymywał od właściwych organów Organizacji

Narodów Zjednoczonych kopie sprawozdań o środkach ustawodawczych, sądowych, administracyjnych i innych, bezpośrednio związanych z zasadami i celami niniejszej Konwencji, a które zostały zastosowane przez państwa zarządzające na terytoriach wymienionych w punkcie (a) niniejszego ustępu, oraz będzie przekazywał tym organom swe opinie i zalecenia.

3. Komitet będzie włączał do swego sprawozdania dla Zgromadzenia Ogólnego streszczenie petycji i sprawozdań otrzymanych od organów Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również swoje opinie i zalecenia dotyczące wymienionych petycji i sprawozdań.
4. Komitet będzie zwracał się do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych o wszelkie znajdujące się w jego posiadaniu informacje związane z celami niniejszej Konwencji, a dotyczące terytoriów wymienionych w punkcie (a) ustępu 2 niniejszego artykułu.

Artykuł 16

Postanowienia niniejszej Konwencji dotyczące uregulowania sporów lub załatwiania skarg będą stosowane bez uszczerbku dla innych metod postępowania, mających na celu regulowanie sporów lub załatwienie skarg w sprawie dyskryminacji, a ustalonych w dokumentach konstytucyjnych Organizacji Narodów Zjednoczonych i jej organizacji wyspecjalizowanych lub w uchwalonych przez nie konwencjach i nie będą stanowiły dla Państw Stron niniejszej Konwencji przeszkody w stosowaniu innych metod postępowania w celu uregulowania jakiegoś sporu zgodnie z wiążącymi te państwa ogólnymi lub specjalnymi umowami międzynarodowymi.

CZEŚĆ III

Artykuł 17

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisu dla każdego państwa będącego członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych lub którejsz z jej organizacji wyspecjalizowanych, dla każdego państwa będącego stroną Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i dla każdego innego państwa, do którego zwróci się Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych z zaproszeniem, aby stało się stroną niniejszej Konwencji.
2. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą

składane Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 18

1. Niniejsza Konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla każdego państwa wymienionego w artykule 17 ustęp 1 Konwencji.
2. Przystąpienie zostaje dokonane przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 19

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia od dnia złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego siódmego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.
2. Dla każdego państwa, które ratyfikuje niniejszą Konwencję albo do niej przystąpi po złożeniu dwudziestego siódmego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia, wejdzie ona w życie trzydziestego dnia od dnia złożenia przez to państwo dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 20

1. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie przyjmował i przekazywał wszystkim państwom, które są lub mogą stać się stronami niniejszej Konwencji, zastrzeżenia zgłoszone w chwili ratyfikacji lub przystąpienia. Każde państwo, które sprzeciwia się tym zastrzeżeniom, zawiadomi Sekretarza Generalnego w ciągu dziewięćdziesięciu dni od daty zawiadomienia go o tych zastrzeżeniach, że ich nie przyjmuje.
2. Zastrzeżenie nie dające się pogodzić z przedmiotem i celem niniejszej Konwencji, a także zastrzeżenie, które w rezultacie mogłoby paraliżować działalność któregośkolwiek z organów utworzonych na mocy Konwencji, nie jest dopuszczalne. Zastrzeżenie zostanie uznane za należące do wyżej określonej kategorii, jeżeli co najmniej dwie trzecie Państw Stron niniejszej Konwencji sprzeciwia się temu zastrzeżeniu.
3. Zastrzeżenia mogą być w każdej chwili wycofane przez notyfikację skierowaną do Sekretarza Generalnego. Notyfikacja taka nabiera mocy w dniu jej otrzymania.

Artykuł 21

Każde Państwo Strona Konwencji może ją wypowiedzieć w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie nabierze mocy obowiązującej po upływie roku od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 22

Każdy spór między dwoma lub więcej Państwami Stronami Konwencji dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszej Konwencji, który nie zostanie rozstrzygnięty w drodze rokowań lub przez zastosowanie procedury wyraźnie ustalonej w niniejszej Konwencji, zostanie przekazany - na wniosek którejkolwiek ze stron w sporze - do rozstrzygnięcia Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, chyba że strony będące w sporze zgodzą się na inny tryb uregulowania sporu.

Artykuł 23

1. Każde Państwo Strona Konwencji może w każdej chwili, w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego, wystąpić z wnioskiem o zrewidowanie niniejszej Konwencji.
2. Zgromadzenie Ogólne zadecyduje, jakie kroki należy ewentualnie podjąć w związku z tego rodzaju wnioskiem.

Artykuł 24

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych będzie zawiadamiał wszystkie Państwa określone w artykule 17 ustęp 1 niniejszej Konwencji o:

- a) złożeniu podpisów oraz dokumentów ratyfikacyjnych i dokumentów przystąpienia zgodnie z artykułami 17 i 18;
- b) dacie wejścia w życie niniejszej Konwencji zgodnie z artykułem 19;
- c) skargach i oświadczeniach otrzymanych zgodnie z artykułami 14, 20 i 23;
- d) wypowiedzeniach dokonanych zgodnie z artykułem 21.

Artykuł 25

1. Niniejsza Konwencja, której teksty angielski, chiński, francuski, hiszpański i rosyjski są jednakowo autentyczne, zostanie złożona na przechowanie w archiwach Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaze uwierzytelnione kopie niniejszej Konwencji wszystkim państwom

należącym do którejkolwiek z kategorii określonych w artykule 17 ustęp 1 Konwencji.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie upoważnieni przez swoje Rządy, podpisali niniejszą Konwencję, otwartą do podpisu w Nowym Jorku, dnia siódmego marca tysiąc dziewięćset sześćdziesiątego szóstego roku.

KONWENCJA W SPRAWIE LIKWIDACJI WSZELKICH FORM DYSKRYMINACJI KOBIET

przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych
dnia 18 grudnia 1979 r. (Dz. U. z dnia 2 kwietnia 1982 r.)

Państwa Strony niniejszej konwencji,

Stwierdzając, że Karta Narodów Zjednoczonych potwierdza wiarę w podstawowe prawa człowieka, godność i wartość jego osoby oraz w równość praw mężczyzn i kobiet,

Stwierdzając, że Powszechna Deklaracja Praw Człowieka potwierdza zasadę niedopuszczalności dyskryminacji oraz głosi, że wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi w godności i w prawach, jak też że każdy ma prawo do korzystania ze wszystkich proklamowanych w niej wolności praw, bez względu na jakiekolwiek różnice, w tym bez względu na różnicę płci,

Stwierdzając, że Państwa Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka mają obowiązek zapewnić mężczyznom i kobietom równość praw w korzystaniu ze wszystkich praw gospodarczych, społecznych, kulturalnych, obywatelskich i politycznych,

Biorąc pod uwagę konwencje międzynarodowe zawarte pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych i organizacji wyspecjalizowanych, popierające równość praw mężczyzn i kobiet,

Przypominając także rezolucje, deklaracje i zalecenia, uchwalone przez Organizację Narodów Zjednoczonych i organizacje wyspecjalizowane, popierające równość praw mężczyzn i kobiet,

Zaniepokojone jednak tym, że mimo istnienia tych różnych dokumentów kobiety są nadal przedmiotem istotnej dyskryminacji,

Przypominając, że dyskryminacja kobiet narusza zasady równości praw i poszanowania godności ludzkiej, stanowi przeszkodę do udziału kobiet na równi z mężczyznami w życiu politycznym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym ich krajów, hamuje wzrost dobrobytu społeczeństwa i rodziny, a także utrudnia pełne rozwinięcie możliwości kobiet w służbie swoim krajom i ludzkości,

Zaniepokojone faktem, że w sytuacjach niedostatku kobiety mają znikomy dostęp do żywności, opieki zdrowotnej, nauki, wykształcenia i możliwości zatrudnienia oraz zaspokajania innych potrzeb,

Przekonane, że ustanowienie nowego międzynarodowego ładu gospo-

darczego, opartego na równości i sprawiedliwości, przyczyni się w istotny sposób do rozwoju równości mężczyzn i kobiet,

Podkreślając, że eliminacja apartheidu, wszelkich form rasizmu, dyskryminacji rasowej, kolonializmu, neokolonializmu, agresji, obcej okupacji i dominacji oraz ingerencji w wewnętrzne sprawy państw ma podstawowe znaczenie dla pełnego korzystania przez mężczyzn i kobiety z ich praw,

Potwierdzając, że umocnienie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, zmniejszenie napięcia międzynarodowego, współpraca wszystkich państw bez względu na ich systemy społeczne i gospodarcze, powszechne i całkowite rozbrownienie, a w szczególności rozbrownienie nuklearne pod ścisłą i skuteczną kontrolą międzynarodową, potwierdzenie zasad sprawiedliwości, równości i wzajemnych korzyści w stosunkach między państwami, a także realizacja prawa do samostanowienia i niepodległości narodów pozostających w jarzmie dominacji obcej i kolonialnej oraz obcej okupacji, jak również poszanowanie suwerenności narodowej i nienaruszalności terytorium, będą sprzyjać postępowi społecznemu oraz rozwojowi i przyczynią się w konsekwencji do osiągnięcia pełnej równości mężczyzn i kobiet,

Przekonane, że pełny i wszechstronny rozwój każdego kraju, dobrobyt świata i sprawa pokoju wymagają jak największego udziału kobiet we wszystkich dziedzinach na równi z mężczyznami,

Świadome znaczenia wkładu kobiet w dobrobyt rodziny i rozwój społeczeństwa, który to wkład nie jest dotychczas w pełni doceniany, społecznego znaczenia macierzyństwa oraz roli obojga rodziców w rodzinie i wychowaniu dzieci, a także przekonane, że rola kobiet w wydawaniu na świat potomstwa nie może być przesłanką dyskryminacji oraz że wychowanie dzieci wymaga dzielenia odpowiedzialności przez mężczyzn, kobiety i całe społeczeństwo,

Świadome, że tradycyjna rola mężczyzn w rodzinie i społeczeństwie powinna ulegać ewolucji, podobnie jak rola kobiety, i że jest to warunkiem osiągnięcia pełnej równości mężczyzn i kobiet,

Zdecydowane wprowadzić w życie zasady proklamowane w Deklaracji w sprawie zniesienia dyskryminacji kobiet i przedsięwziąć w związku z tym kroki konieczne do zniesienia tej dyskryminacji we wszystkich jej formach i przejawach,

Uzgodniły, co następuje:

CZEŚĆ I

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej konwencji określenie "dyskryminacja kobiet" oznacza wszelkie zróżnicowanie, wyłączenie lub ograniczenie ze względu na płeć, które powoduje lub ma na celu uszczuplenie albo uniemożliwienie kobietom, niezależnie od ich stanu cywilnego, przyznania, realizacji bądź korzystania na równi z mężczyznami z praw człowieka oraz podstawowych wolności w dziedzinach życia politycznego, gospodarczego, społecznego, kulturalnego, obywatelskiego i innych.

Artykuł 2

Państwa Strony potępiają dyskryminację kobiet we wszelkich jej formach oraz zgadzają się prowadzić, za pomocą wszelkich odpowiednich środków i bez zwłoki, politykę likwidującą dyskryminację kobiet i w tym celu zobowiązują się:

- a) wprowadzić zasadę równości mężczyzn i kobiet do swych konstytucji państwowych lub innych odpowiednich aktów ustawodawczych, jeżeli dotychczas tego nie uczyniły, oraz zapewnić w drodze ustawodawczej lub za pomocą innych środków realizację tych zasad w praktyce,
- b) podjąć stosowne kroki ustawodawcze i inne działania, obejmujące tam, gdzie jest to niezbędne, sankcje i zabraniające wszelkiej dyskryminacji kobiet,
- c) ustanowić ochronę prawną praw kobiet na zasadach równości z mężczyznami oraz zapewnić w drodze postępowania przed właściwymi sądami państwowymi i innymi organami publicznymi skuteczną ochronę kobiet przed wszelkimi aktami dyskryminacji,
- d) powstrzymywać się od wszelkich działań i praktyk dyskryminujących kobiety i zapewnić, aby władze i organy publiczne działały zgodnie z tym obowiązkiem,
- e) podejmować wszelkie stosowne kroki, aby likwidować dyskryminację kobiet przez jakiekolwiek osoby, organizacje i przedsiębiorstwa,
- f) podejmować wszelkie stosowne kroki, łącznie z ustawodawczymi, w celu zmiany lub uchylecia wszelkich ustaw, zarządzeń, zwyczajów lub praktyk, które stanowią dyskryminację kobiet,
- g) uchylić wszelkie przepisy karne, które dyskryminują kobiety.

Artykuł 3

Państwa Strony podejmą we wszystkich dziedzinach, a w szczególności w dziedzinie życia politycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, wszelkie stosowne kroki, w tym również ustawodawcze, dla zapewnienia pełnego rozwoju i awansu kobiet w celu zapewnienia im posiadania i wykonywania praw człowieka oraz podstawowych wolności na zasadach równości z mężczyznami.

Artykuł 4

1. Wprowadzenie przez Państwa Strony tymczasowych zarządzeń szczególnych, zmierzających do przyspieszenia faktycznej równości mężczyzn i kobiet, nie będzie uważane za akt dyskryminacji w rozumieniu niniejszej konwencji, jednakże nie może w żaden sposób pociągać za sobą utrzymania nierównych lub odrębnych norm; zarządzenia te powinny być uchylone z chwilą osiągnięcia celów w zakresie równości szans i traktowania.
2. Wprowadzenie przez Państwa Strony specjalnych zarządzeń, w tym również zarządzeń przewidzianych w niniejszej konwencji, w celu ochrony macierzyństwa nie będzie uważane za akt dyskryminacji.

Artykuł 5

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki w celu:

- a) zmiany społecznych i kulturowych wzorców zachowania mężczyzn i kobiet w celu osiągnięcia likwidacji przesądów i zwyczajów lub innych praktyk, opierających się na przekonaniu o niższości lub wyższości jednej z płci albo na stereotypach roli mężczyzny i kobiety,
- b) zapewnienia, aby wychowanie w rodzinie wyrabiało właściwe rozumienie macierzyństwa jako funkcji społecznej oraz poczucie wspólnej odpowiedzialności mężczyzn i kobiet za wychowanie i rozwój ich dzieci, przy założeniu, że wzgląd na dobro dzieci ma zawsze podstawowe znaczenie.

Artykuł 6

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, w tym również ustawodawcze, w celu położenia kresu wszelkim formom handlu kobietami oraz ciągnięciu zysków z prostytucji kobiet.

CZĘŚĆ II

Artykuł 7

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, aby zlikwidować dyskryminację kobiet w życiu politycznym i publicznym państwa, a w szczególności aby zapewnić kobietom, na równych z mężczyznami warunkach, prawa:

- a) głosowania we wszystkich wyborach i referendach publicznych oraz wybieralności do wszelkich organów wybieranych powszechnie,
- b) uczestniczenia w kształtowaniu polityki Państwa i jej realizacji, zajmowania stanowisk publicznych i wykonywania wszelkich funkcji publicznych na wszystkich szczeblach zarządzania,
- c) uczestniczenia w organizacjach pozarządowych i stowarzyszeniach zajmujących się sprawami publicznymi i politycznymi Państwa.

Artykuł 8

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki, aby kobiety, na warunkach równych z mężczyznami i bez żadnej dyskryminacji, miały możliwość reprezentowania swoich rządów w stosunkach międzynarodowych oraz uczestniczenia w pracach organizacji międzynarodowych.

Artykuł 9

1. Państwa Strony zapewnią kobietom równe prawa z mężczyznami w zakresie nabywania, zmiany lub zachowania obywatelstwa. W szczególności zapewnią one, że ani małżeństwo z cudzoziemcem, ani zmiana obywatelstwa przez małżonka podczas trwania małżeństwa nie spowodują automatycznie zmiany obywatelstwa małżonki ani nie uczynią jej bezpaństwowcem, ani też nie zmuszą jej do przyjęcia obywatelstwa małżonka.
2. Państwa Strony zapewnią kobietom równe prawa z mężczyznami w odniesieniu do obywatelstwa ich dzieci.

CZĘŚĆ III

Artykuł 10

Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki w celu likwidacji dyskryminacji kobiet, aby zapewnić im równe prawa z mężczyznami

w dziedzinie kształcenia, a w szczególności zapewniające na zasadzie równości kobiet i mężczyzn:

- a) równe warunki orientacji zawodowej, dostępu do studiów i uzyskiwania dyplomów we wszystkich rodzajach zakładów kształcących, zarówno na wsi, jak i w mieście; równość ta powinna być zapewniona zarówno w nauczaniu przedszkolnym, ogólnym, technicznym, zawodowym i wyższym technicznym, jak i we wszystkich formach szkolenia zawodowego,
- b) jednakowy dobór programów, jednakowe egzaminy oraz personel nauczający, posiadający takie same kwalifikacje, równej jakości pomieszczenia szkolne i wyposażenie,
- c) wyeliminowanie wszelkich stereotypowych koncepcji pozycji mężczyzny i kobiety na wszystkich szczeblach nauczania i we wszystkich rodzajach kształcenia przez popieranie koedukacji i innych form nauczania, które mogą być pomocne w osiągnięciu tego celu, a zwłaszcza przez rewizję podręczników i programów szkolnych oraz dostosowanie metod pedagogicznych,
- d) równe możliwości w dziedzinie otrzymywania stypendiów i innych subwencji na studia,
- e) równe możliwości dostępu do programów stałego nauczania, w tym również do programów nauki czytania i pisanie dla dorosłych i programów nauczania elementarnego, w celu jak najszybszego zniwelowania różnicy wykształcenia pomiędzy mężczyznami a kobietami,
- f) zmniejszenie liczby uczennic nie kończących szkół oraz organizowanie programów dla dziewcząt i kobiet, które przedwcześnie zaprzestały nauki,
- g) równe możliwości aktywnego uczestniczenia w sporcie i wychowaniu fizycznym,
- h) dostęp do informacji specjalistycznych o charakterze wychowawczym, mających na celu zapewnienie zdrowia i dobrobytu rodziny, w tym również do informacji i poradnictwa w zakresie planowania rodziny.

Artykuł 11

1. Państwa Strony zobowiązują się do podjęcia wszelkich stosownych kroków w celu likwidacji dyskryminacji kobiet w dziedzinie zatrudnienia, zmierzających do zapewnienia im na zasadzie równości mężczyźn i kobiet takich samych praw, a w szczególności:
 - a) prawa do pracy jako niezbywalnego prawa każdego człowieka,

- b) prawa do takich samych możliwości zatrudnienia, w tym również równych kryteriów doboru w zakresie zatrudnienia,
 - c) prawa swobodnego wyboru zawodu i zatrudnienia, prawa do awansu, stałej pracy oraz wszelkich świadczeń i warunków pracy, prawa do kształcenia i doksztalcania zawodowego, w tym również do praktyk, doskonalenia zawodowego i stałego szkolenia,
 - d) prawa do równego wynagradzania, w tym również do świadczeń oraz do równego traktowania za pracę tej samej wartości, jak również do równego traktowania w ocenie jakości pracy,
 - e) prawa do zabezpieczenia społecznego, w szczególności w razie przejścia na emeryturę, bezrobocia, choroby, inwalidztwa i starości lub niezdolności do pracy z innych przyczyn, jak również prawa do płatnego urlopu,
 - f) prawa do ochrony zdrowia i bezpiecznych warunków pracy, włączając w to ochronę zdolności do rodzenia potomstwa.
2. W celu zapobieżenia dyskryminacji kobiet w związku z zamążpójściem lub macierzyństwem oraz zapewnienia im faktycznego prawa do pracy, Państwa Strony podejmą stosowne kroki, aby;
- a) zabronić, pod groźbą zastosowania sankcji, zwalniania kobiet z powodu ciąży lub urlopu macierzyńskiego oraz dyskryminacyjnego zwalniania ze względu na to, że są zamężne,
 - b) wprowadzić urlop macierzyński z prawem do wynagrodzenia lub do innych równoważnych świadczeń socjalnych, z zachowaniem prawa do powrotu do poprzedniego zatrudnienia, do stażu pracy i awansu oraz do uprawnień socjalnych,
 - c) popierać udzielanie dodatkowych świadczeń społecznych, niezbędnych do umożliwienia rodzicom łączenia obowiązków rodzinnych z obowiązkami zawodowymi i udziałem w życiu publicznym, zwłaszcza przez popieranie tworzenia i rozwijania sieci instytucji zapewniających opiekę nad dziećmi,
 - d) zapewnić szczególną ochronę kobietom w ciąży w razie stwierdzenia szkodliwości wykonywanych przez nie rodzajów pracy.
3. Ustawodawstwo mające na celu ochronę kobiet, w zakresie objętym niniejszym artykułem, będzie poddawane okresowemu przeglądowi z uwzględnieniem stanu wiedzy naukowej i technicznej oraz zależnie od potrzeb zmieniane, uchylane lub rozszerzane.

Artykuł 12

1. Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki zmierzające do likwidacji dyskryminacji kobiet w dziedzinie opieki zdrowotnej w celu zapewnienia im, na zasadach równości z mężczyznami, dostępu do korzystania z usług służby zdrowia, w tym również usług związanych z panowaniem rodziny.
2. Niezależnie od postanowień ustępu 1 niniejszego artykułu Państwa Strony zapewnią kobietom w czasie ciąży i porodu oraz po porodzie odpowiednie usługi w razie potrzeby, jak również odpowiednie odżywianie w czasie ciąży i karmienia.

Artykuł 13

Państwa Strony zobowiązują się do podjęcia wszelkich stosownych kroków dla likwidacji dyskryminacji w stosunku do kobiet w innych dziedzinach życia gospodarczego i społecznego w celu zapewnienia im, na zasadzie równości mężczyzn i kobiet, takich samych praw, a w szczególności:

- a) prawa do świadczeń rodzinnych,
- b) prawa do pożyczek bankowych i hipotecznych oraz innych form kredytu finansowego,
- c) prawa do uczestniczenia w działalności rekreacyjnej, sportowej oraz we wszystkich formach życia kulturalnego.

Artykuł 14

1. Państwa Strony wezmą pod uwagę szczególne problemy stojące przed kobietami na wsi i ważną rolę, jaką odgrywają one w życiu gospodarczym swoich rodzin, zwłaszcza przez pracę w tych dziedzinach gospodarki, w których praca nie jest wynagradzana, a także podejmą stosowne kroki w celu zapewnienia stosowania postanowień niniejszej konwencji do kobiet w środowisku wiejskim.
2. Państwa Strony podejmą wszelkie stosowne kroki dla likwidacji dyskryminacji kobiet w środowiskach wiejskich w celu zapewnienia im, na zasadzie równości z mężczyznami, udziału w rozwoju środowiska wiejskiego i korzyściach stąd płynących, w szczególności zaś zapewnienia im prawa do:
 - a) pełnego udziału w przygotowaniu i realizacji planów rozwoju na wszystkich szczeblach,
 - b) dostępu do odpowiednich usług w dziedzinie zdrowia, w tym również do informacji, poradnictwa i usług w zakresie planowania rodziny,

- c) bezpośredniego korzystania z programów zabezpieczenia społecznego,
- d) korzystania z wszelkich typów kształcenia i nauki, szkolnej lub pozaszkolnej, w tym również w zakresie nauki pisanie i czytania, oraz między innymi z możliwości korzystania z wszelkich form zbiorowego upowszechniania i popularyzacji, w celu podwyższenia umiejętności technicznych,
- e) organizowania zespołów samopomocy i spółdzielni w celu stworzenia równych szans dostępu do korzyści gospodarczych przez zatrudnienie za wynagrodzeniem lub pracę samodzielną,
- f) uczestniczenia we wszelkiej działalności zbiorowej,
- g) dostępu do kredytów i pożyczek dla rolników, do ułatwień handlowych, odpowiedniej technologii oraz równego traktowania w zakresie reform gruntowych i rolnych, jak również w projektowaniu inwestycji wiejskich,
- h) korzystania z odpowiednich warunków życia, a zwłaszcza warunków mieszkalnych, sanitarnych, dostawy energii elektrycznej i wody, transportu i łączności.

CZĘŚĆ IV

Artykuł 15

1. Państwa Strony zapewnią kobietom równość z mężczyznami wobec prawa.
2. Państwa Strony przyznają kobietom identyczną z mężczyznami zdolność prawną w sprawach cywilnych i jednakowe możliwości wykonywania tej zdolności. W szczególności zapewnią im równe prawa w zakresie zawierania umów i zarządzania mieniem oraz jednakowe traktowanie we wszystkich stadiach postępowania sądowego.
3. Państwa Strony zgadzają się, że wszystkie umowy i wszelkie inne dokumenty prywatne - bez względu na ich rodzaj - jeżeli ich skutki prawne mają na celu ograniczenie zdolności prawnej kobiet, będą uważane za nieważne i niebyłe.
4. Państwa Strony zapewnią mężczyznom i kobietom równe uprawnienia w zakresie ustawodawstwa normującego prawa jednostek do wolności wyboru miejsca zamieszkania lub pobytu.

Artykuł 16

1. Państwa Strony podejmą wszelkie niezbędne kroki w celu likwidacji dyskryminacji kobiet we wszystkich sprawach wynikających z zawarcia małżeństwa i stosunków rodzinnych, a w szczególności zapewnią, na warunkach równości z mężczyznami:
 - a) równe prawo zawierania małżeństwa,
 - b) równe prawo swobodnego wyboru małżonka i zawierania małżeństwa wyłącznie za własną swobodną i pełną zgodą,
 - c) równe prawa i obowiązki w czasie trwania małżeństwa i po jego rozwiązaniu,
 - d) równe prawa i obowiązki rodzicielskie, niezależnie od tego, czy rodzice są małżeństwem, w sprawach dotyczących ich dzieci; we wszystkich przypadkach dobro dzieci będzie najważniejsze,
 - e) równe prawa w zakresie swobodnego i świadomego decydowania o liczbie dzieci i odstępach czasu między ich narodzinami oraz w sprawach dostępu do informacji, poradnictwa i środków umożliwiających korzystanie z tego prawa,
 - f) równe prawa i obowiązki w zakresie opieki, kurateli, wychowania i przysposobienia dzieci oraz w zakresie innych podobnych instytucji, jeżeli prawo krajowe je przewiduje; we wszystkich przypadkach dobro dzieci będzie najważniejsze,
 - g) równe prawa osobiste męża i żony, w tym również w zakresie wyboru nazwiska, zawodu i zajęcia,
 - h) równe prawa każdego z małżonków w odniesieniu do własności, nabywania, rozporządzania, zarządzania, użytkowania i dysponowania mieniem, zarówno bezpłatnie, jak i odpłatnie.
2. Przyrzeczenie małżeństwa oraz małżeństwo dziecka nie będą miały skutku prawnego; zostaną podjęte wszelkie niezbędne kroki, w tym również ustawodawcze, w kierunku określenia dolnej granicy wieku zdolności do zawarcia małżeństwa i wprowadzenia obowiązkowego wpisu małżeństw do urzędowego rejestru.

CZEŚĆ V

Artykuł 17

1. W celu badania postępu w stosowaniu niniejszej konwencji zostanie ustanowiony Komitet do Spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (zwany dalej Komitetem), składający się, w chwili wejścia w życie

niniejszej konwencji, z osiemnastu, a następnie po ratyfikacji lub przystąpieniu do tej konwencji przez trzydzieste piąte Państwo Stronę, z dwudziestu trzech ekspertów o wysokim poziomie moralnym i kompetencji w dziedzinie objętej konwencją. Eksperci ci, wybierani przez Państwa Strony spośród ich obywateli, będą występować we własnym imieniu; przy wyborze należy mieć na uwadze zasadę słusznego podziału geograficznego i reprezentację różnych form cywilizacji, a także głównych systemów prawnych.

2. Członkowie Komitetu będą wybierani w tajnym głosowaniu z listy osób zgłoszonych przez Państwa Strony. Każde Państwo Strona może zgłosić jedną osobę spośród swoich obywateli.
3. Pierwsze wybory odbędą się w sześć miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej konwencji. Co najmniej na trzy miesiące przed terminem każdego wyborów Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych skieruje do Państw Stron pisemne zaproszenie do zgłoszenia swoich kandydatów w ciągu dwóch miesięcy. Sekretarz Generalny sporządza alfabetyczną listę wszystkich zgłoszonych w tym trybie kandydatów, ze wskazaniem Państw, które ich zgłosiły, i przedstawia ją Państwom Stronom.
4. Wybory członków Komitetu odbywają się na posiedzeniu Państw Stron, zwołanym przez Sekretarza Generalnego w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Na posiedzeniu tym, którego quorum wynosi dwie trzecie Państw Stron, za wybranych do Komitetu uznani zostaną ci kandydaci, którzy otrzymają najwyższą liczbę głosów i bezwzględną większość głosów przedstawicieli Państw Stron obecnych i głosujących.
5. Członkowie Komitetu będą wybrani na okres czterech lat. Jednakże mandat dziewięciu członków Komitetu wybranych w pierwszych wyborach wygasa po upływie dwóch lat; nazwiska tych dziewięciu członków zostaną wybrane w drodze losowania przez Przewodniczącego Komitetu bezzwłocznie po pierwszych wyborach.
6. Wybory pięciu dodatkowych członków Komitetu odbywają się zgodnie z postanowieniami ustępów 2, 3 i 4 niniejszego artykułu, po dokonaniu trzydziestej piątej ratyfikacji lub przystąpienia. Mandat dwóch spośród dodatkowych członków wybranych w tym terminie wygasa po upływie dwóch lat; nazwiska tych dwóch członków zostaną ustalone w drodze losowania przez Przewodniczącego Komitetu.

7. W celu uzupełnienia wakatów losowych Państwo Strona, przez które zgłoszony ekspert przestał być członkiem Komitetu, zgłosi za zgodą Komitetu innego eksperta spośród swoich obywateli.
8. Członkowie Komitetu otrzymują za zgodą Zgromadzenia Ogólnego wynagrodzenie z funduszków Organizacji Narodów Zjednoczonych na zasadach i warunkach, jakie ustali Zgromadzenie, uwzględniając wagę zadań Komitetu.
9. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zapewni niezbędny personel oraz środki materialne konieczne do efektywnego wykonywania przez Komitet funkcji przewidzianych w niniejszej konwencji.

Artykuł 18

1. Państwa Strony zobowiązują się do przedstawiania Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, w celu rozpatrzenia przez Komitet, sprawozdania dotyczącego kroków ustawodawczych, sądowych, administracyjnych lub innego rodzaju, podjętych przez nie dla wykonania postanowień niniejszej konwencji, oraz osiągniętego w tym względzie postępu:
 - a) w ciągu roku od dnia wejścia w życie konwencji w stosunku do danego Państwa i
 - b) następnie, po upływie każdego okresu czteroletniego lub częściej, jeżeli zwróci się o to Komitet.
2. Sprawozdania mogą wskazywać czynniki i trudności wpływające na stopień wykonywania zobowiązań przewidzianych w niniejszej konwencji.

Artykuł 19

1. Komitet ustala swój regulamin.
2. Komitet wybiera swoich urzędników na okres dwóch lat.

Artykuł 20

1. Komitet będzie zbierał się z reguły corocznie na czas nie dłuższy niż dwa tygodnie w celu rozpatrzenia sprawozdań przedstawianych zgodnie z artykułem 18 niniejszej konwencji.
2. Posiedzenia Komitetu będą odbywały się z reguły w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych albo w innym dogodnym miejscu, ustalonym przez Komitet.

Artykuł 21

1. Komitet będzie składał Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych, za pośrednictwem Rady Gospodarczej i Społecznej, roczne sprawozdanie dotyczące jego działalności oraz będzie mógł czynić sugestie i zalecenia ogólne na podstawie badania sprawozdań i informacji otrzymanych od Państw Stron. Sugestie i zalecenia ogólne będą włączone do sprawozdania Komitetu wraz z ewentualnymi komentarzami Państw Stron.
2. Sekretarz Generalny przekazuje sprawozdania Komitetu do wiadomości Komisji Statusu Kobiet.

Artykuł 22

Organizacje wyspecjalizowane mają prawo być reprezentowane przy rozpatrywaniu wykonywania tych postanowień niniejszej konwencji, które dotyczą spraw należących do zakresu ich działalności. Komitet może zaprosić organizacje wyspecjalizowane do składania sprawozdań dotyczących realizacji konwencji w dziedzinach należących do zakresu ich działalności.

CZĘŚĆ VI**Artykuł 23**

Żadne z postanowień niniejszej konwencji nie narusza jakichkolwiek dalej idących postanowień, prowadzących do osiągnięcia równości między mężczyznami i kobietami, zawartych:

1. w ustawodawstwie Państwa Strony lub
2. w jakiegokolwiek innej konwencji międzynarodowej, umowie lub porozumieniu wiążących dane Państwo.

Artykuł 24

Państwa Strony zobowiązują się do podjęcia wszelkich niezbędnych kroków na szczeblu krajowym, koniecznych do pełnej realizacji praw uznanych w niniejszej konwencji.

Artykuł 25

1. Niniejsza konwencja jest otwarta do podpisu dla wszystkich państw.
2. Depozytariuszem niniejszej konwencji jest Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych.

3. Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.
4. Niniejsza konwencja będzie otwarta do przystąpienia dla wszystkich państw. Przystąpienia dokonuje się przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 26

1. Każde Państwo Strona może zażądać w każdym czasie rewizji niniejszej konwencji w drodze pisemnej notyfikacji skierowanej w tym celu do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych podejmie decyzję co do kroków, jakie należy przedsięwziąć w związku z takim żądaniem.

Artykuł 27

1. Niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po dacie złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia.
2. W stosunku do każdego Państwa, które ratyfikuje niniejszą konwencję lub przystąpi do niej po złożeniu dwudziestego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia, niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po dacie złożenia przez to Państwo dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia.

Artykuł 28

1. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych otrzyma i przekaże wszystkim państwom teksty zastrzeżeń, jakie byłyby złożone w chwili ratyfikacji lub przystąpienia.
2. Zastrzeżenie niezgodne z przedmiotem i celami niniejszej konwencji nie jest dopuszczalne.
3. Zastrzeżenia mogą być wycofane w każdym terminie w drodze zawiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który poinformuje o tym wszystkie Państwa Strony. Zawiadomienie to będzie skuteczne z dniem jego otrzymania.

Artykuł 29

1. Każdy spór pomiędzy dwoma lub więcej Państwami Stronami, dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszej konwencji, który nie zostanie rozstrzygnięty w drodze rokowań, będzie, na wniosek jednego z państw, poddany arbitrażowi. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy następujących po dacie żądania arbitrażu Strony nie porozumią się co do organizacji arbitrażu, każda z nich może przekazać spór do rozstrzygnięcia przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, składając skargę zgodnie ze Statutem Trybunału.
2. Każde Państwo Strona może w momencie podpisania niniejszej konwencji, jej ratyfikacji lub przystąpienia do niej oświadczyć, że nie uważa się za związane postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu. Inne Państwa Strony nie będą związane tymi postanowieniami w stosunku do Państwa, które uczyniło takie zastrzeżenie.
3. Każde Państwo Strona, które uczyniło zastrzeżenie zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu, może w każdym terminie wycofać to zastrzeżenie w drodze zawiadomienia Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 30

Niniejsza konwencja, której teksty w językach angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim są jednakowo autentyczne, będzie złożona na przechowanie Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Na dowód czego, niżej podpisani, należycie w tym celu upoważnieni, podpisali niniejszą konwencję.

KONWENCJA W SPRAWIE ZAKAZU STOSOWANIA TORTUR ORAZ INNEGO OKRUTNEGO, NIELUDZKIEGO LUB PONIŻAJĄCEGO TRAKTOWANIA ALBO KARANIA

przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych
dnia 10 grudnia 1984 r. (Dz. U. z dnia 2 grudnia 1989 r.)

Państwa Strony niniejszej konwencji,

zważając, że zgodnie z zasadami proklamowanymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie równych i niezaprzeczalnych praw wszystkich członków rodu ludzkiego stanowi podstawę wolności, sprawiedliwości i powszechnego pokoju,

uznając, że prawa te wynikają z godności właściwej istocie ludzkiej, zważając, że państwa zobowiązane są, zgodnie z Kartą, a w szczególności z jej artykułem 55, do popierania powszechnego i skutecznego poszanowania praw człowieka i podstawowych swobód,

uwzględniając artykuł 5 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i artykuł 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, przewidujące, że nikt nie może być poddawany torturom lub innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu,

uwzględniając również Deklarację o ochronie wszystkich osób przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, uchwaloną przez Zgromadzenie Ogólne dnia 9 grudnia 1975 r.,

pragnąc zwiększyć efektywność walki przeciw torturom oraz innemu okrutnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu w całym świecie, uzgodniły, co następuje:

CZEŚĆ I

Artykuł 1

1. W rozumieniu niniejszej konwencji określenie "tortury" oznacza każde działanie, którym jakiegokolwiek osobie umyślnie zadaje się ostry ból lub cierpienie, fizyczne bądź psychiczne, w celu uzyskania od niej lub od osoby trzeciej informacji lub wyznania, w celu ukarania jej za czyn

popelniony przez nią lub osobę trzecią albo o którego dokonanie jest ona podejrzana, a także w celu zastraszenia lub wywarcia nacisku na nią lub trzecią osobę albo w jakimkolwiek innym celu wynikającym z wszelkiej formy dyskryminacji, gdy taki ból lub cierpienie powodowane są przez funkcjonariusza państwowego lub inną osobę występującą w charakterze urzędowym lub z ich polecenia albo za wyraźną lub milczącą zgodą. Określenie to nie obejmuje bólu lub cierpienia wynikających jedynie ze zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z tymi sankcjami lub wywołanych przez nie przypadkowo.

2. Artykuł ten nie narusza umów międzynarodowych lub ustawodawstwa wewnętrznego, zawierających lub mogących zawierać postanowienia o szerszym zastosowaniu.

Artykuł 2

1. Każde Państwo Strona podejmuje skuteczne środki ustawodawcze, administracyjne, sądowe oraz inne w celu zapobieżenia stosowaniu tortur na całym terytorium znajdującym się pod jego jurysdykcją.
2. Żadne okoliczności wyjątkowe, takie jak stan wojny, groźba wojny, brak wewnętrznej stabilizacji politycznej lub jakakolwiek inna sytuacja wyjątkowa, nie mogą stanowić usprawiedliwienia dla stosowania tortur.
3. Polecenie zwierzchnika lub władzy państwowej nie może uzasadniać stosowania tortur.

Artykuł 3

1. Żadne Państwo Strona nie może wydalać, zwracać lub wydawać innemu państwu danej osoby, jeżeli istnieją poważne podstawy, by sądzić, że może jej tam grozić stosowanie tortur.
2. Dla ustalenia istnienia takich podstaw właściwe władze uwzględniają wszelkie stosowne okoliczności, w tym, w odpowiednich wypadkach, istnienie w danym państwie stałej praktyki poważnych, jawnych i masowych naruszeń praw człowieka.

Artykuł 4

1. Każde Państwo Strona zapewnia, aby wszelkie akty tortur stanowiły przestępstwa w rozumieniu jego prawa karnego. Powyższe odnosi się również do usiłowania użycia tortur i do czynów jakiegokolwiek osoby, stanowiących współudział lub udział w stosowaniu tortur.

2. Każde Państwo Strona przewiduje odpowiednie kary za te przestępstwa przy uwzględnieniu ich poważnego charakteru.

Artykuł 5

1. Każde Państwo Strona podejmuje środki niezbędne dla ustanowienia swojej właściwości w odniesieniu do przestępstw wymienionych w artykule 4 w następujących wypadkach:
 - a) gdy przestępstwa zostały popełnione na terytorium podlegającym jego jurysdykcji lub na pokładzie statku powietrznego bądź morskowego, zarejestrowanego w tym państwie,
 - b) gdy domniemany sprawca przestępstwa jest obywatelem tego państwa,
 - c) gdy ofiara jest obywatelem tego państwa, a państwo to uzna to za celowe.
2. Każde Państwo Strona podejmuje również środki niezbędne dla ustanowienia swojej właściwości w odniesieniu do tych przestępstw w wypadkach, gdy domniemany ich sprawca znajduje się na dowolnym terytorium pozostającym pod jego jurysdykcją, a państwo to nie wydaje go, zgodnie z art. 8, jednemu z państw wymienionych w ustępie 1 niniejszego artykułu.
3. Niniejsza konwencja nie wyłącza jurysdykcji w sprawach karnych, wykonywanej zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym.

Artykuł 6

1. Upewniwszy się, po rozpatrzeniu będących w jego dyspozycji informacji, że okoliczności tego wymagają, każde Państwo Strona, na którego terytorium znajduje się osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa określonego w artykule 4, dokonuje jej zatrzymania lub podejmuje inne środki prawne zabezpieczające jej obecność. Zatrzymanie oraz inne środki prawne realizowane są zgodnie z ustawodawstwem tego Państwa i mogą być utrzymane tylko na okres niezbędny dla podjęcia ścigania lub dokonania wydania osoby.
2. Wyżej wymienione Państwo przeprowadza niezwłocznie wstępne badanie sprawy.
3. Każdej osobie zatrzymanej na podstawie ustępu 1 niniejszego artykułu zapewnia się możliwość niezwłocznego porozumienia się z najbliższym odpowiednim przedstawicielem państwa, którego jest obywatelem, lub w razie gdy chodzi o bezpaństwowca, z przedstawicielem państwa, w którym zwykle zamieszkuje.

4. Jeżeli dane Państwo zgodnie z niniejszym artykułem dokonało zatrzymania osoby, zawiadamia o tym niezwłocznie państwa wymienione w ustępie 1 artykułu 5, informując jednocześnie o podstawach zatrzymania. Państwo prowadzące dochodzenie wstępne, określone w ustępie 2 niniejszego artykułu, informuje niezwłocznie o jego wynikach powyższe państwa i wskazuje, czy zamierza skorzystać z własnej jurysdykcji.

Artykuł 7

1. Państwo Strona, na którego terytorium pozostającym pod jego jurysdykcją została ujawniona osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa określonego w artykule 4, w przypadkach określonych w artykule 5 i jeżeli nie wydaje tej osoby, przekazuje sprawę swoim właściwym organom w celu przeprowadzenia postępowania karnego.
2. Powyższe organy wydają orzeczenie na takich samych zasadach jak w wypadku każdego poważnego przestępstwa pospolitego, zgodnie z ustawodawstwem tego Państwa. W wypadkach określonych w ustępie 2 artykułu 5, wymogi dotyczące dowodów, obowiązujące w ramach ścigania i postępowania sądowego, nie mogą być mniej surowe niż te, które stosuje się w wypadkach określonych w ustępie 1 artykułu 5.
3. Osobie ściganej za jedno z przestępstw określonych w artykule 4 gwarantuje się sprawiedliwe traktowanie we wszystkich etapach postępowania.

Artykuł 8

1. Przestępstwa określone w artykule 4 są uważane za przestępstwa uzasadniające wydanie i podlegają włączeniu do wszelkich umów o ekstradycji zawartych między Państwami Stronami. Państwa Strony zobowiązują się włączyć te przestępstwa, jako przestępstwa uzasadniające wydanie, do umów o ekstradycji, które zostaną między nimi zawarte.
2. Jeżeli Państwo Strona, które uzależnia wydanie od istnienia umowy, otrzymuje wniosek o wydanie od innego Państwa Strony, z którym nie posiada umowy o ekstradycji, może ono uznać niniejszą konwencję w odniesieniu do tych przestępstw za podstawę prawną wydania. Wydanie poddane jest innym warunkom, przewidzianym przez prawo państwa wezwanego.

3. Państwa Strony nie uzależniające wydania od istnienia umowy uznają w stosunkach między sobą przestępstwa te za przestępstwa uzasadniające wydanie, na warunkach przewidzianych przez prawo Państwa wezwanego.
4. Dla celów wydania w stosunkach między Państwami Stronami przestępstwa te są uznawane za popełnione zarówno w miejscu ich popełnienia, jak i na terytoriach pod jurysdykcją Państw obowiązanych do ustanowienia swojej jurysdykcji na mocy ustępu 1 artykułu 5.

Artykuł 9

1. Państwa Strony udzielają sobie wzajemnie możliwie najpełniejszej pomocy we wszelkich postępowaniach karnych dotyczących przestępstw określonych w artykule 4, łącznie z przekazywaniem wszystkich, będących w ich dyspozycji, dowodów, niezbędnych dla celów postępowania.
2. Państwa Strony wypełniają swoje zobowiązania określone w ustępie 1 niniejszego artykułu zgodnie z wszelkimi umowami o wzajemnej pomocy prawnej, zawartymi pomiędzy nimi.

Artykuł 10

1. Każde Państwo Strona czuwa, aby materiały szkoleniowe i informacje dotyczące zakazu stosowania tortur były w pełni włączone do programów szkoleniowych dla personelu cywilnego lub wojskowego organów wymiaru sprawiedliwości, personelu lekarskiego, funkcjonariuszy państwowych oraz innych osób, które mogą brać udział w nadzorowaniu, przesłuchiowaniu lub postępowaniu z osobami poddanymi jakiegokolwiek formie zatrzymania, aresztowania lub pozbawienia wolności.
2. Każde Państwo Strona włącza powyższy zakaz do instrukcji lub regulaminów określających zadania i obowiązki wyżej określonego personelu.

Artykuł 11

Każde Państwo Strona systematycznie nadzoruje zasady, instrukcje, metody i praktykę, dotyczące przesłuchiwania, a także przepisy dotyczące nadzoru i obchodzenia się z osobami poddanymi wszelkim formom zatrzymania, aresztowania lub pozbawiania wolności na terytorium podlegającym jego jurysdykcji w celu niedopuszczenia do wypadków stosowania tortur.

Artykuł 12

Każde Państwo Strona zapewnia, aby jego właściwe organy przeprowadzały szybkie i bezstronne dochodzenie, gdy istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, iż na terytorium podlegającym jego jurysdykcji były stosowane tortury.

Artykuł 13

Każde Państwo Strona zapewnia, by każda osoba, która twierdzi, że została poddana torturom na terytorium podlegającym jurysdykcji tego Państwa, miała prawo złożenia skargi do właściwych organów oraz do szybkiego i bezstronnego rozpatrzenia przez nie takiej skargi. Podejmowane będą środki dla zapewnienia ochrony skarżącego i świadków przed wszelkimi formami złego traktowania lub zastraszania w związku z jego skargą lub zeznaniami świadków.

Artykuł 14

1. Każde Państwo Strona zapewni w swoim systemie prawnym, aby ofiara tortur miała gwarantowane prawo do zadośćuczynienia oraz sprawiedliwego i adekwatnego odszkodowania, łącznie ze środkami niezbędnymi dla możliwie najpełniejszej rehabilitacji. W razie śmierci ofiary w wyniku stosowania tortur, prawo do odszkodowania przechodzi na osoby, które pozostawały na jej utrzymaniu.
2. Artykuł niniejszy w niczym nie wyłącza prawa ofiary lub innych osób do odszkodowania na mocy przepisów prawa wewnętrznego.

Artykuł 15

Każde Państwo Strona zapewni, aby jakiekolwiek oświadczenie, które, jak ustalono, zostało złożone w wyniku zastosowania tortur, nie zostało wykorzystane w charakterze dowodu w postępowaniu, z wyjątkiem wypadku, gdy jest ono wykorzystywane przeciwko osobie oskarżonej o stosowanie tortur, jako dowód na to, że oświadczenie zostało złożone.

Artykuł 16

1. Każde Państwo Strona zobowiązuje się do zapobiegania na całym terytorium podlegającym jego jurysdykcji stosowania innych aktów okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, nie określonych w definicji tortur zawartej w artykule 1, gdy akty takie dokonywane są przez funkcjonariusza państwowego lub inną osobę występującą w charakterze urzędowym, na skutek ich

polecenia lub za ich wyraźną lub milczącą zgodą. W szczególności zobowiązania zawarte w artykułach 10, 11, 12 i 13 stosowane są z zastąpieniem wzmianki o torturze wzmiankami o innych formach okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.

2. Postanowienia niniejszej konwencji nie naruszają postanowień innych umów międzynarodowych lub ustawodawstwa wewnętrznego, które zakazują okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania bądź też dotyczą wydania lub wydalenia.

CZEŚĆ II

Artykuł 17

1. Tworzy się niniejszym Komitet przeciwko torturom (zwany dalej Komitetem), który realizuje niżej określone zadania. Komitet składa się z dziesięciu ekspertów o nieposzlakowanej moralności, posiadających uznaną wiedzę w dziedzinie praw człowieka i występujących w imieniu własnym. Eksperci wybierani są przez Państwa Strony z uwzględnieniem sprawiedliwego podziału geograficznego oraz celowości udziału w pracach Komitetu osób posiadających doświadczenie prawnicze.
2. Członkowie Komitetu wybierani są w głosowaniu tajnym z listy osób zgłoszonych przez Państwa Strony. Każde Państwo Strona może wysunąć jedną kandydaturę spośród swoich obywateli. Państwa Strony uwzględniają celowość wyznaczenia osób, które są także członkami Komitetu do Spraw Praw Człowieka, utworzonego zgodnie z Międzynarodowym Paktem Praw Obywatelskich i Politycznych, i wyrażają chęć do pracy w Komitecie przeciwko torturom.
3. Wybory członków Komitetu przeprowadza się na spotkaniach Państw Stron, zwoływanych przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych raz na dwa lata. Na spotkaniach, na których kworum stanowi dwie trzecie Państw Stron, członkami Komitetu stają się kandydaci, którzy otrzymali największą liczbę głosów i bezwzględną większość głosów obecnych i uczestniczących w głosowaniu przedstawicieli Państw Stron.
4. Pierwsze wybory zostaną przeprowadzone nie później niż po upływie sześciu miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej konwencji. Przynajmniej na cztery miesiące przed datą każdego wyborów

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekazuje Państwom Stronom pismo z propozycją przedstawienia w terminie trzymiesięcznym swoich kandydatów. Sekretarz Generalny przygotowuje listę, na której umieszcza w porządku alfabetycznym wysunięte w ten sposób osoby, ze wskazaniem Państw Stron, które je wysunęły, i przekazuje ją Państwom Stronom.

5. Członkowie Komitetu wybierani są na okres czteroletni. Mają oni prawo do ponownego wyboru przy powtórnym zgłoszeniu ich kandydatur. Jednakże termin kadencji pięciu członków wybranych w pierwszych wyborach upływa po dwóch latach; niezwłocznie po pierwszych wyborach nazwiska tych pięciu członków ustalone zostaną w drodze losowania przez przewodniczącego spotkania, określonego w ustępie 3 niniejszego artykułu.
6. W wypadku śmierci, zrzeczenia się obowiązków przez członka Komitetu lub niemożności ich pełnienia przez niego z jakichkolwiek innych przyczyn, Państwo Strona, które wysunęło jego kandydaturę, wyznacza na pozostały okres innego eksperta spośród swoich obywateli za akceptacją większości Państw Stron. Kandydaturę uważa się za przyjętą, jeżeli połowa lub więcej Państw Stron nie dało negatywnej odpowiedzi w ciągu sześciu tygodni od otrzymania informacji Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych o proponowanym mianowaniu.
7. Państwa Strony podejmują się pokrywać wydatki członków Komitetu w okresie pełnienia przez nich zadań w Komitecie.

Artykuł 18

1. Komitet wybiera swoich funkcjonariuszy na okres dwóch lat. Mogą oni być wybrani ponownie.
2. Komitet ustala własny regulamin wewnętrzny, który jednakże powinien m. in. zawierać następujące postanowienia:
 - a) sześciu członków tworzy kworum,
 - b) decyzje Komitetu podejmuje się większością głosów obecnych członków.
3. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zapewnia do dyspozycji Komitetu niezbędny personel oraz wyposażenie niezbędne dla skutecznego wypełniania przez niego zadań określonych w niniejszej konwencji.
4. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych zwołuje pierwsze posiedzenie Komitetu. Po tym posiedzeniu Komitet zbiera

się w wypadkach określonych w jego regulaminie wewnętrznym.

5. Państwa Strony zobowiązują się pokrywać wydatki wynikłe ze spotkań Państw Stron i Komitetu, łącznie z pokryciem poniesionych przez Organizację Narodów Zjednoczonych wszelkich wydatków, takich jak: opłata personelu i wyposażenia, zapewniane przez Organizację Narodów Zjednoczonych zgodnie z ustępem 3 niniejszego artykułu.

Artykuł 19

1. Państwa Strony przedkładają Komitetowi - za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych - raporty o podjętych przez siebie środkach w zakresie realizacji zobowiązań podjętych zgodnie z niniejszą konwencją w ciągu jednego roku po wejściu konwencji w życie w stosunku do tego Państwa Strony. Następnie Państwa Strony przedkładają raz na cztery lata raporty uzupełniające o wszelkich nowych podjętych przez siebie środkach, a także inne raporty, o które zwróci się Komitet.
2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekazuje raporty wszystkim Państwom Stronom.
3. Każdy raport badany jest przez Komitet, który może wnieść uwagi o charakterze ogólnym, jakie uzna za celowe, i przekazać je zainteresowanemu Państwu Stronie. Dane Państwo Strona może w odpowiedzi przedstawić Komitetowi swoje uwagi, jakie uzna za stosowne.
4. Komitet według swego uznania może zdecydować o włączeniu wszelkich uwag, jakie zostały przezeń wniesione zgodnie z ustępem 3 niniejszego artykułu, wraz z uwagami do nich, otrzymanymi od odpowiedniego Państwa Strony do swego sprawozdania rocznego, przygotowywanego zgodnie z artykułem 24. Na wniosek zainteresowanego Państwa Strony Komitet może również włączyć raport przedłożony zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu.

Artykuł 20

1. Jeżeli Komitet otrzyma wiarygodną informację, która jego zdaniem zawiera w pełni uzasadnione dane o systematycznym stosowaniu tortur na terytorium Państwa Strony, zwraca się do tego Państwa Strony o współpracę w zbadaniu tej informacji i przedłożenie w tym celu swych uwag odnoszących się do tej informacji.

2. Z uwzględnieniem wszelkich uwag, które mogą być przedstawione przez dane Państwo Stronę, a także każdej innej odnoszącej się do sprawy informacji, będącej w jego dyspozycji, Komitet może, jeżeli uzna to za celowe, wyznaczyć jednego lub kilku swoich członków dla przeprowadzenia poufnego dochodzenia i pilnego przedłożenia Komitetowi odpowiedniego sprawozdania.
3. Jeżeli na mocy ustępu 2 niniejszego artykułu prowadzone jest dochodzenie, Komitet dąży do nawiązania współpracy z odpowiednim Państwem Stroną. Za zgodą tego Państwa Strony dochodzenie takie może być połączone z przybyciem na jego terytorium.
4. Po zbadaniu wyników dochodzenia przeprowadzonego przez członka lub członków Komitetu, przedłożonych zgodnie z ustępem 2 niniejszego artykułu, Komitet przekazuje je odpowiedniemu Państwu Stronie, wraz ze wszelkimi uwagami lub wnioskami, które w danej sytuacji wydają się być stosowne.
5. Wszelkie prace Komitetu, określone w ustępach 1-4 niniejszego artykułu, mają charakter poufny i na wszystkich ich etapach należy dążyć do współpracy z Państwem Stroną. Po zakończeniu prac w zakresie dochodzenia, przeprowadzonego zgodnie z ustępem 2, Komitet może po konsultacji z odpowiednim Państwem Stroną podjąć decyzję o włączeniu krótkiego sprawozdania z wyników wykonanej pracy do swego corocznego sprawozdania, przygotowywanego zgodnie z artykułem 24.

Artykuł 21

1. Na mocy niniejszego artykułu każde Państwo Strona niniejszej konwencji może w dowolnym czasie oświadczyć, iż uznaje kompetencje Komitetu w sprawie otrzymywania i rozpatrywania informacji dotyczących doniesień jednego Państwa Strony, że inne Państwo Strona nie wypełnia swoich zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji. Informacje takie mogą być przyjmowane i rozpatrywane zgodnie z niniejszym artykułem tylko w przypadku, gdy przedstawiło je Państwo Strona, które samo złożyło oświadczenie o uznaniu kompetencji Komitetu w tym zakresie. Komitet nie rozpatruje informacji, jeżeli dotyczą one Państwa Strony, które nie złożyło odnośnego oświadczenia. Informacje otrzymane zgodnie z niniejszym artykułem rozpatrywane są według następującej procedury:
 - a) jeżeli Państwo Strona uważa, że inne Państwo Strona nie wypełnia postanowień niniejszej konwencji, może ono w drodze pisemnej

zwrócić mu na to uwagę. W ciągu trzech miesięcy od otrzymania takiej wiadomości Państwo, do którego była ona skierowana, przedstawia w formie pisemnej Państwu przesyłającemu wyjaśnienie lub inne pisemne oświadczenie w tej sprawie, które powinno zawierać, o ile jest to możliwe i celowe, informacje na temat swoich przepisów lub środków odwoławczych, które były, będą lub mogą być podjęte w danej sprawie;

- b) jeżeli sprawa nie została rozstrzygnięta ku zadowoleniu obu zainteresowanych Państw Stron w ciągu sześciu miesięcy od otrzymania przez Państwo otrzymujące pierwotnej wiadomości, każde z tych Państw ma prawo skierować sprawę do Komitetu, zawiadamiając o tym Komitet oraz drugie Państwo;
- c) Komitet może rozpatrzyć sprawę przekazaną mu zgodnie z niniejszym artykułem dopiero po uprzednim upewnieniu się, że wszystkie dostępne środki wewnętrzne zostały zastosowane i wyczerpane w danym przypadku zgodnie z powszechnie uznanymi zasadami prawa międzynarodowego. Zasady tej nie stosuje się w przypadkach, gdy zastosowanie takich środków wymagałoby zbyt długich terminów lub nasuwa wątpliwości, czy przyniesie efektywną pomoc osobie będącej ofiarą naruszenia niniejszej konwencji;
- d) przy rozpatrywaniu zawiadomień określonych w niniejszym artykule Komitet odbywa posiedzenia przy drzwiach zamkniętych;
- e) z zastrzeżeniem postanowień punktu c) Komitet świadczy dobre usługi zainteresowanym Państwom Stronom w celu ugodowego rozstrzygnięcia sprawy na podstawie poszanowania zobowiązań określonych w niniejszej konwencji. W tym celu Komitet może w razie potrzeby powołać ad hoc specjalną komisję rozjemczą;
- f) w każdej przekazanej mu zgodnie z niniejszym artykułem sprawie Komitet może wezwać odpowiednie Państwa Strony, określone w punkcie b), do przedstawienia informacji odnoszącej się do sprawy;
- g) Państwa Strony określone w punkcie b) mają prawo być reprezentowane przy rozpatrywaniu sprawy w Komitecie i przedstawiać stanowisko ustnie lub pisemnie bądź w obu tych formach;
- h) Komitet powinien w ciągu dwunastu miesięcy od dnia otrzymania zawiadomienia określonego w punkcie b) przedstawić informację:

- i. jeżeli osiągnięto rozstrzygnięcie w trybie przewidzianym w punkcie e), Komitet w swojej informacji ogranicza się do krótkiego przedstawienia faktów i osiągniętego rozstrzygnięcia;
- ii. jeżeli w ramach punktu e) rozstrzygnięcia nie osiągnięto, Komitet w swojej informacji ogranicza się do krótkiego przedstawienia faktów; wywody pisemne i zapis ustnych oświadczeń, przedstawionych przez odpowiednie Państwa Strony, załącza się do informacji.

W każdej sprawie informację przekazuje się zainteresowanym Państwom Stronom.

2. Postanowienia niniejszego artykułu wejdą w życie, gdy pięć Państw Stron niniejszej konwencji złoży oświadczenie określone w ustępie 1 niniejszego artykułu. Oświadczenia takie składane są przez Państwa Strony Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przesyła ich odpisy innym Państwom Stronom. Oświadczenie może być w każdym czasie cofnięte w drodze zawiadomienia, przesłanego do Sekretarza Generalnego. Cofnięcie nie stoi na przeszkodzie rozpatrzeniu sprawy będącej przedmiotem informacji, przekazanej już stosownie do niniejszego artykułu; po otrzymaniu przez Sekretarza Generalnego zawiadomienia o cofnięciu oświadczenia żadne kolejne informacje jakiegokolwiek Państwa Strony nie będą przyjmowane, w myśl niniejszego artykułu, chyba że odpowiednie Państwo Strona złoży nowe oświadczenie.

Artykuł 22

1. Państwo Strona niniejszej konwencji może w każdym czasie oświadczyć, zgodnie z niniejszym artykułem, że uznaje kompetencje Komitetu w zakresie otrzymywania i rozpatrywania zawiadomień przekazywanych przez lub w imieniu osób podlegających jego jurysdykcji, które twierdzą, że są ofiarami naruszenia przez Państwo Stronę postanowień konwencji. Komitet nie przyjmuje żadnych zawiadomień, jeżeli dotyczą one Państwa Strony, które nie złożyło takiego oświadczenia.
2. Komitet nie przyjmuje zawiadomienia przekazanego zgodnie z niniejszym artykułem, jeżeli jest ono anonimowe lub jego zdaniem stanowi nadużycie prawa do przedstawiania takich zawiadomień albo jest sprzeczne z postanowieniami niniejszej konwencji.

3. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 2 Komitet przekazuje do wiadomości Państwa Strony niniejszej konwencji, które złożyło oświadczenie zgodnie z ustępem 1 i które posądzane jest o naruszenie postanowienia konwencji, wszelkie zawiadomienia przedłożone zgodnie z niniejszym artykułem. Państwo, które otrzymało zawiadomienie, przedstawia Komitetowi w ciągu sześciu miesięcy wyjaśnienie pisemne lub oświadczenie wyjaśniające sprawę i wskazujące środki podjęte dla rozwiązania sytuacji.
4. Komitet rozpatruje zawiadomienia otrzymane zgodnie z niniejszym artykułem w świetle wszystkich informacji, przedstawionych przez daną osobę lub w jej imieniu oraz odpowiednie Państwo Stronę.
5. Komitet nie rozpatruje zawiadomień pochodzących od osoby, na mocy niniejszego artykułu, bez upewnienia się, że:
 - a) ta sama sprawa nie była i nie jest rozpatrywana przez inny organ międzynarodowy zajmujący się postępowaniem wyjaśniającym lub rozstrzyganiem;
 - b) dana osoba wyczerpała wszelkie dostępne w prawie wewnętrznym środki ochrony prawnej; zasada ta nie obowiązuje w wypadkach, gdy stosowanie tych środków przewleka się w sposób nieuzasadniony lub jest wątpliwe, czy przyniosą one zadośćuczynienie osobie będącej ofiarą naruszenia niniejszej konwencji.
6. Przy rozpatrywaniu zawiadomień w trybie niniejszego artykułu Komitet obraduje przy drzwiach zamkniętych.
7. Komitet przekazuje swoją opinię odpowiedniemu Państwu Stronie i danej osobie.
8. Postanowienia niniejszego artykułu wejdą w życie, gdy pięć Państw Stron niniejszej konwencji złoży oświadczenie określone w ustępie 1 niniejszego artykułu. Oświadczenia takie przekazywane są przez Państwa Strony Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, który przesyła ich odpisy pozostałym Państwom Stronom. Oświadczenie może być w każdym czasie cofnięte w drodze zawiadomienia, skierowanego do Sekretarza Generalnego. Cofnięcie oświadczenia nie stoi na przeszkodzie rozpatrzeniu sprawy stanowiącej przedmiot zawiadomienia przekazanego już stosownie do niniejszego artykułu. Żadne kolejne zawiadomienia, przesyłane przez osobę lub w jej imieniu, nie będą przyjmowane zgodnie z niniejszym artykułem po otrzymaniu przez Sekretarza Generalnego zawiadomienia o cofnięciu oświadczenia, chyba że odpowiednie Państwo Strona złoży nowe oświadczenie.

Artykuł 23

Członkowie Komitetu oraz komisji rozjemczych ad hoc, którzy mogą być mianowani zgodnie z punktem e) ustępu 1 artykułu 21, mają prawo do ulg, przywilejów i immunitetów należnych ekspertom działającym na zlecenie Organizacji Narodów Zjednoczonych, określonych w odpowiednich postanowieniach Konwencji o przywilejach i immunitetach Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 24

Komitet przedkłada Państwom Stronom oraz Zgromadzeniu Ogólnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych roczny raport o swej działalności prowadzonej w celu stosowania niniejszej konwencji.

CZĘŚĆ III**Artykuł 25**

1. Niniejsza konwencja jest otwarta do podpisania przez wszystkie państwa.
2. Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne składane są Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 26

Niniejsza konwencja jest otwarta do przystąpienia dla wszystkich państw. Przystąpienie następuje w drodze złożenia Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dokumentu przystąpienia.

Artykuł 27

1. Niniejsza konwencja wchodzi w życie trzydziestego dnia po złożeniu Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.
2. Dla każdego państwa, które ratyfikuje niniejszą konwencję lub do niej przystąpi po złożeniu dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia, konwencja wchodzi w życie trzydziestego dnia po złożeniu przez nie dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia.

Artykuł 28

1. Każde państwo w czasie podpisania lub ratyfikacji niniejszej konwencji albo przystąpienia do niej może oświadczyć, że nie uznaje kompetencji Komitetu określonej w artykule 20.
2. Każde Państwo Strona, które zgłosiło zastrzeżenie zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu, może w dowolnym czasie cofnąć to zastrzeżenie, w drodze zawiadomienia o tym Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 29

1. Każde Państwo Strona niniejszej konwencji może zaproponować poprawkę i przedstawić ją Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przesyła następnie zaproponowaną poprawkę Państwom Stronom z prośbą o powiadomienie go, czy opowiadają się one za zwołaniem konferencji Państw Stron w celu rozpatrzenia tej propozycji i przeprowadzenia nad nią głosowania. Jeżeli w ciągu czterech miesięcy od daty przekazania odnośnego pisma przynajmniej jedna trzecia Państw Stron opowie się za taką konferencją, Sekretarz Generalny zwołuje konferencję pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Każdą poprawkę przyjętą przez większość Państw Stron, obecnych i biorących udział w głosowaniu na tej konferencji, Sekretarz Generalny przedstawia wszystkim Państwom Stronom w celu zatwierdzenia.
2. Poprawka, przyjęta zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu, wchodzi w życie po zawiadomieniu Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych przez dwie trzecie Państw Stron niniejszej konwencji o przyjęciu przez nie danej poprawki zgodnie z ich odpowiednimi procedurami konstytucyjnymi.
3. Po ich wejściu w życie, poprawki stają się obowiązujące dla tych Państw Stron, które je przyjęły, natomiast dla innych Państw Stron pozostają obowiązujące postanowienia niniejszej konwencji i wszelkie poprzednie poprawki, które były przez nie przyjęte.

Artykuł 30

1. Każdy spór między dwoma lub więcej Państwami Stronami dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszej konwencji, który nie może być rozstrzygnięty w drodze rokowań, przekazywany jest na wniosek jednego z nich do arbitrażu. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od daty

zgłoszenia wniosku w sprawie arbitrażu Strony nie są w stanie dojść do porozumienia w kwestii organizacji arbitrażu, każda z nich może przekazać spór do rozstrzygnięcia przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, zgodnie ze Statutem Trybunału.

2. Każde państwo, w czasie podpisania lub ratyfikacji niniejszej konwencji albo przystąpienia do niej, może złożyć oświadczenie, że nie uważa się za związane postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu. Inne Państwa Strony nie będą związane postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu w stosunku do Państwa Strony, które zgłosiło takie zastrzeżenie.
3. Każde Państwo Strona, które zgłosiło zastrzeżenie w trybie ustępu 2 niniejszego artykułu, może w dowolnym czasie cofnąć to zastrzeżenie w drodze zawiadomienia o tym Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 31

1. Państwo Strona może wypowiedzieć niniejszą konwencję w drodze pisemnego zawiadomienia Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie wywiera skutek po upływie roku od otrzymania zawiadomienia przez Sekretarza Generalnego.
2. Wypowiedzenie nie zwalnia Państwa Strony od jego zobowiązań na mocy niniejszej konwencji za wszelkie działania lub zaniechania, które miały miejsce przed datą wywarcia skutku przez wypowiedzenie; wypowiedzenie nie stoi na przeszkodzie sprawie, która była już w Komitecie rozpatrywana przed wywarcieniem skutku przez wypowiedzenie.
3. Po wywarceniu skutku przez wypowiedzenie w odniesieniu do Państwa Strony Komitet nie rozpatruje nowych spraw dotyczących tego Państwa.

Artykuł 32

Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekazuje wszystkim państwom członkowskim Organizacji Narodów Zjednoczonych i wszystkim państwom, które podpisały niniejszą konwencję lub do niej przystąpiły, informacje dotyczące:

- a) podpisania, ratyfikacji i przystąpień zgodnie z artykułami 25 i 26;
- b) daty wejścia w życie niniejszej konwencji zgodnie z artykułem 27 i daty wejścia w życie wszelkich poprawek stosownie do artykułu 29;
- c) wypowiedzeń dokonanych zgodnie z artykułem 31.

Artykuł 33

1. Niniejsza konwencja, której teksty w językach angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim są jednakowo autentyczne, zostanie złożona do depozytu Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaze uwierzytelnione odpisy niniejszej konwencji wszystkim państwom.

Dz.U.91.120.526

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

**przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych
dnia 20 listopada 1989 r.**

(Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 r.)

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 20 listopada 1989 r. została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencja o prawach dziecka w następującym brzmieniu:

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA

PREAMBUŁA

Państwa-Strony niniejszej konwencji,

uważając, że zgodnie z zasadami zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych uznanie wrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków rodziny ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości oraz pokoju na świecie,

mając na uwadze, że ludy Narodów Zjednoczonych potwierdziły w Karcie swą wiarę w podstawowe prawa człowieka oraz w godność i wartość jednostki ludzkiej i postanowiły sprzyjać postępowi społecznemu oraz osiągnięciu lepszego poziomu życia w warunkach większej wolności,

uznając, że Narody Zjednoczone w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz w Międzynarodowych Paktach Praw Człowieka zgodziły się i proklamowały, iż każdy człowiek uprawniony jest do korzystania z zawartych w nich praw i wolności, bez względu na jakiekolwiek różnice wynikające z przynależności rasowej, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych lub innych, narodowego lub społecznego pochodzenia, cenzusu majątkowego, urodzenia oraz jakichkolwiek innych,

przypominając, że w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka Narody

Zjednoczone proklamowały, iż dzieci mają prawo do szczególnej troski i pomocy, wyrażając przekonanie, że rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie,

uznając, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia,

uważając, że dziecko powinno być w pełni przygotowane do życia w społeczeństwie jako indywidualnie ukształtowana jednostka, wychowana w duchu ideałów zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych, a w szczególności w duchu pokoju, godności, tolerancji, wolności, równości i solidarności,

mając na uwadze, że potrzeba otoczenia dziecka szczególną troską została wyrażona w Genewskiej Deklaracji Praw Dziecka z 1924 r. oraz Deklaracji Praw Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne 20 listopada 1959 r. i uznanej w Ogólnej Deklaracji Praw Człowieka, w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych (w szczególności w artykułach 23 i 24), w Międzynarodowym Pakcie Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (w szczególności w artykule 10), jak również w statutach i stosownych dokumentach wyspecjalizowanych agencji i międzynarodowych organizacji zajmujących się zapewnieniem dobrobytu dzieciom,

mając na uwadze, że - jak wskazano w Deklaracji Praw Dziecka - "dziecko, z uwagi na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową, wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu",

przypominając postanowienia Deklaracji Zasad Społecznych i Prawnych odnoszących się do ochrony i dobra dziecka, ze szczególnym odniesieniem do umieszczania w rodzinie zastępczej oraz adopcji w wymiarze krajowym i międzynarodowym, podstawowe minimum zasad Narodów Zjednoczonych odnośnie do wymierzania sprawiedliwości wobec nieletnich ("Zasady Pekin-skie") oraz Deklarację o ochronie kobiet i dzieci w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie konfliktów zbrojnych,

uznając, że we wszystkich krajach świata są dzieci żyjące w wyjątkowo trudnych warunkach i że wymagają one szczególnej troski,

biorąc w należyty sposób pod uwagę znaczenie tradycji i wartości kulturowych każdego narodu dla ochrony i harmonijnego rozwoju dziecka, uznając wagę międzynarodowej współpracy dla poprawy warunków życia dzieci w każdym kraju, szczególnie w krajach rozwijających się, uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej konwencji "dziecko" oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność.

Artykuł 2

1. Państwa-Strony w granicach swojej jurysdykcji będą respektowały i gwarantowały prawa zawarte w niniejszej konwencji wobec każdego dziecka, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, niezależnie od rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego, niepełnosprawności, cenzusu urodzenia lub jakiegokolwiek innego tego dziecka albo jego rodziców bądź opiekuna prawnego.

2. Państwa-Strony będą podejmowały właściwe kroki dla zapewnienia ochrony dziecka przed wszelkimi formami dyskryminacji lub karania ze względu na status prawny, działalność, wyrażane poglądy lub przekonania religijne rodziców dziecka, opiekunów prawnych lub członków rodziny.

Artykuł 3

1. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

2. Państwa-Strony działają na rzecz zapewnienia dziecku ochrony i opieki w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla jego dobra, biorąc pod uwagę prawa i obowiązki jego rodziców, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie za nie odpowiedzialnych, i w tym celu będą podejmowały wszelkie

właściwe kroki ustawodawcze oraz administracyjne.

3. Państwa-Strony czuwają, aby instytucje, służby oraz inne jednostki odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności w dziedzinach bezpieczeństwa, zdrowia, jak również dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

Artykuł 4

Państwa-Strony podejmą wszelkie właściwe działania ustawodawczo-administracyjne oraz inne dla realizacji praw uznanych w niniejszej konwencji. Odnośnie do praw ekonomicznych, socjalnych oraz kulturalnych Państwa-Strony będą podejmowały takie działania przy maksymalnym wykorzystaniu środków będących w ich dyspozycji oraz - gdy okaże się to konieczne - w ramach współpracy międzynarodowej.

Artykuł 5

Państwa-Strony będą szanowały odpowiedzialność, prawo i obowiązek rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, członków dalszej rodziny lub środowiska, zgodnie z miejscowymi obyczajami, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie odpowiedzialnych za dziecko, do zapewnienia mu, w sposób odpowiadający rozwojowi jego zdolności, możliwości ukierunkowania go i udzielenia mu rad przy korzystaniu przez nie z praw przyznanych mu w niniejszej konwencji.

Artykuł 6

1. Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.

2. Państwa-Strony zapewnią, w możliwie maksymalnym zakresie, warunki życia i rozwoju dziecka.

Artykuł 7

1. Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do otrzymania imienia, uzyskania obywatelstwa oraz, jeśli to możliwe, prawo do poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką.

2. Państwa-Strony zapewnią, aby te prawa stały się zgodne z ich prawem wewnętrznym oraz z ich międzynarodowymi zobowiązaniami w tej dziedzinie, w szczególności w przypadkach, gdyby brak tych uregulowań spowodował, iż dziecko zostałoby bezpaństwowcem.

Artykuł 8

1. Państwa-Strony podejmują działania mające na celu poszanowanie prawa dziecka do zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych, zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji.

2. W przypadku gdy dziecko zostało bezprawnie pozbawione części lub wszystkich elementów swojej tożsamości, Państwa-Strony okażą właściwą pomoc i ochronę w celu jak najszybszego przywrócenia jego tożsamości.

Artykuł 9

1. Państwa-Strony zapewnią, aby dziecko nie zostało oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli, z wyłączeniem przypadków, gdy kompetentne władze, podlegające nadzorowi sądowemu, zdecydują zgodnie z obowiązującym prawem oraz stosowanym postępowaniem, że takie oddzielenie jest konieczne ze względu na najlepiej pojęte interesy dziecka. Taka decyzja może być konieczna szczególnie w przypadkach nadużyć lub zaniedbań ze strony rodziców, gdy każde z rodziców mieszka oddzielnie, a należy podjąć decyzję odnośnie do miejsca pobytu lub zamieszkania dziecka.

2. W każdym postępowaniu podejmowanym stosownie do ustępu 1 niniejszego artykułu należy umożliwić wszystkim zainteresowanym stronom uczestnictwo w tym postępowaniu oraz wyrażenie przez nie swoich opinii.

3. Państwa-Strony będą szanowały prawo dziecka odseparowanego od jednego lub obojga rodziców do utrzymywania regularnych stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka.

4. W przypadku gdy tego rodzaju separacja jest wynikiem działania podjętego przez Państwo-Stronę, takiego jak zatrzymanie, uwięzienie, wygnanie, deportacja lub śmierć (w tym śmierć spowodowana jakąkolwiek przyczyną podczas zatrzymania przez państwo) jednego lub obojga rodziców dziecka lub dziecka, państwo zapewni, na żądanie, rodzicom dziecka, dziecku lub - jeżeli

będzie to właściwe - innemu członkowi rodziny podanie istotnych informacji dotyczących miejsca pobytu nieobecnego(ych) członka(ów) rodziny, jeśli treść tej informacji nie przyniesie szkody dobru dziecka. Ponadto Państwa-Strony zapewnią, aby wniesienie takiej prośby samo przez się nie pociągało żadnych ujemnych następstw dla osoby (osób), której(ych) dotyczy.

Artykuł 10

1. Zgodnie z wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 1 obowiązkiem Państw-Stron wnioski składane przez dziecko lub przez jego rodziców odnośnie do wjazdu lub opuszczenia Państwa-Strony w celu łączenia rodziny będą rozpatrywane przez Państwa-Strony w sposób przychylny, humanitarny i w szybkim trybie. Państwa-Strony ponadto zapewnią, aby złożenie takiego wniosku nie pociągało za sobą ujemnych skutków dla wnioskodawców oraz członków ich rodzin.

2. Dziecko, którego rodzice przebywają w różnych państwach, będzie miało prawo do utrzymywania regularnych, z wyjątkiem okoliczności nadzwyczajnych, osobistych stosunków i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców. W tym celu oraz zgodnie z obowiązkiem Państw-Stron wynikającym z postanowienia artykułu 9 ustęp 2 Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka oraz jego rodziców do opuszczenia każdego kraju, w tym własnego, oraz powrotu do ich własnego kraju. Prawo do opuszczenia dowolnego kraju będzie podlegać tylko takim ograniczeniom, które są określone przez prawo i które są niezbędne dla ochrony bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego, zdrowia i moralności społecznej lub praw i swobód innych osób, zgodnych z pozostałymi prawami uznanymi w niniejszej konwencji.

Artykuł 11

1. Państwa-Strony będą podejmowały kroki dla zwalczania nielegalnego transferu dzieci oraz ich nielegalnego wywozu za granicę.

2. W tym celu Państwa-Strony będą popierały zawieranie odpowiednich umów dwustronnych lub wielostronnych albo przystępowanie do istniejących już umów.

Artykuł 12

1. Państwa-Strony zapewniają dziecku, które jest zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących dziecka, przyjmując je z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałość dziecka.

2. W tym celu dziecko będzie miało w szczególności zapewnioną możliwość wypowiadania się w każdym postępowaniu sądowym i administracyjnym, dotyczącym dziecka, bezpośrednio lub za pośrednictwem przedstawiciela bądź odpowiedniego organu, zgodnie z zasadami proceduralnymi prawa wewnętrznego.

Artykuł 13

1. Dziecko będzie miało prawo do swobodnej wypowiedzi; prawo to ma zawierać swobodę poszukiwania, otrzymywania i przekazywania informacji oraz idei wszelkiego rodzaju, bez względu na granice, w formie ustnej, pisemnej bądź za pomocą druku, w formie artystycznej lub z wykorzystaniem każdego innego środka przekazu według wyboru dziecka.

2. Wykonywanie tego prawa może podlegać pewnym ograniczeniom, lecz tylko takim, które są przewidziane przez prawo i które są konieczne:

- a) dla poszanowania praw lub reputacji innych osób albo
- b) do ochrony bezpieczeństwa narodowego lub porządku publicznego, bądź zdrowia albo moralności społecznej.

Artykuł 14

1. Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania.

2. Państwa-Strony będą respektowały prawa i obowiązki rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, opiekunów prawnych odnośnie do ukierunkowania dziecka w korzystaniu z jego prawa w sposób zgodny z rozwijającymi się zdolnościami dziecka.

3. Swoboda wyrażania wyznawanej religii lub przekonań może podlegać tylko takim ograniczeniom, które są przewidziane prawem i są konieczne do ochrony bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego, zdrowia lub moralności społecznej bądź podstawowych praw i wolności innych osób.

Artykuł 15

1. Państwa-Strony uznają prawa dziecka do swobodnego zrzeszania się oraz wolności pokojowych zgromadzeń.

2. Na wykonywanie tych praw nie mogą być nakładane jakiegokolwiek ograniczenia, z wyjątkiem tych, które są zgodne z prawem i które są konieczne w społeczeństwie demokratycznym do zapewnienia interesów bezpieczeństwa narodowego, porządku publicznego, ochrony zdrowia bądź moralności społecznej lub ochrony praw i wolności innych osób.

Artykuł 16

1. Żadne dziecko nie będzie podlegało arbitralnej lub bezprawnej ingerencji w sferę jego życia prywatnego, rodzinnego lub domowego czy w korespondencję ani bezprawnym zamachom na jego honor i reputację.

2. Dziecko ma prawo do ochrony prawnej przeciwko tego rodzaju ingerencji lub zamachom.

Artykuł 17

Państwa-Strony uznają ważną rolę spełnianą przez środki masowego przekazu i zapewniają, aby dziecko miało dostęp do informacji oraz materiałów pochodzących z różnorodnych źródeł krajowych i międzynarodowych, szczególnie do tych, które mają na uwadze jego dobro w wymiarze społecznym, duchowym i moralnym oraz jego zdrowie fizyczne i psychiczne. W tym celu Państwa-Strony będą:

- a) zachęcały środki masowego przekazu do rozpowszechniania informacji i materiałów, korzystnych dla dziecka w wymiarze społecznym oraz kulturalnym, zgodnie z duchem artykułu 29;
- b) zachęcały do rozwoju współpracy międzynarodowej w dziedzinie wytwarzania, wymiany oraz rozpowszechniania tego rodzaju informacji i materiałów, pochodzących z różnorodnych kulturowych źródeł krajowych oraz międzynarodowych;
- c) zachęcały do wydawania i rozpowszechniania książek dla dzieci;
- d) zachęcały środki masowego przekazu, aby w szczególny sposób uwzględniały potrzeby językowe dzieci należących do mniejszości narodowych lub do rdzennej społeczności;

- e) zachęcały do rozwijania odpowiednich kierunków działalności dla ochrony dzieci przed informacjami i materiałami szkodliwymi z punktu widzenia ich dobra, mając na względzie postanowienia artykułów 13 i 18.

Artykuł 18

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe starania dla pełnego uznania zasady, że oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Rodzice lub w określonych przypadkach opiekunowie prawni ponoszą główną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka ma być przedmiotem ich największej troski.

2. W celu zagwarantowania i popierania praw zawartych w niniejszej konwencji Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

3. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia dzieciom pracujących rodziców prawa do korzystania z usług instytucji i zakładów w zakresie opieki nad dziećmi, do których są one uprawnione.

Artykuł 19

1. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych, dzieci pozostających pod opieką rodzica(ów), opiekuna(ów) prawnego(ych) lub innej osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem.

2. Tego rodzaju środki ochronne powinny obejmować, tam gdzie jest to właściwe, skuteczne przedsięwzięcia w celu stworzenia programów socjalnych dla realizacji pomocy dziecku oraz osobom sprawującym opiekę nad dzieckiem, jak również innych form działań prewencyjnych dla ustalania, informowania, wszczywania i prowadzenia śledztwa, postępowania, notowania wymienionych wyżej przypadków niewłaściwego traktowania dzieci oraz tam, gdzie jest to właściwe - ingerencję sądu.

Artykuł 20

1. Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa.

2. Państwa-Strony zgodnie ze swym prawem wewnętrznym zapewnią takiemu dziecku opiekę zastępczą.

3. Tego rodzaju opieka może obejmować, między innymi, umieszczenie w rodzinie zastępczej, Kafala w prawie islamskim, adopcję lub - gdy jest to niezbędne - umieszczenie w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi. Przy wyborze odpowiednich rozwiązań należy w sposób właściwy uwzględnić wskazania w zachowaniu ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej i językowej.

Artykuł 21

Państwa-Strony uznające i/lub dopuszczające system adopcji zapewnią, aby dobro dziecka było celem najwyższym, i będą:

- a) czuwać, aby adopcja dziecka odbywała się tylko z upoważnienia kompetentnych władz, które będą decydować - zgodnie z obowiązującym prawem i postępowaniem oraz na podstawie wszelkich stosownych i wiarygodnych informacji - o tym, że adopcja jest dopuszczalna ze względu na sytuację dziecka w odniesieniu do rodziców, krewnych i opiekunów prawnych, oraz - w przypadku gdy jest to wymagane - aby osoby zainteresowane świadomie wyraziły zgodę na adopcję po przeprowadzeniu z nimi niezbędnych konsultacji;
- b) traktować adopcję związaną z przeniesieniem dziecka do innego kraju jako zastępczy środek opieki nad dzieckiem, jeżeli nie może być ono umieszczone w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej albo nie można mu zapewnić w żaden inny odpowiedni sposób opieki w kraju jego pochodzenia;
- c) dbać o to, aby dziecko adoptowane do innego kraju miało zabezpieczenie gwarancyjne i poziom życia odpowiednie do tych, które byłyby zapewnione w przypadku adopcji krajowej;
- d) podejmować wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia, aby w przypadku adopcji do innego kraju osoby w niej zaangażowane nie uzyskały z tego powodu nie stosownych korzyści finansowych;

- e) sprzyjać osiągnięciu celów niniejszego artykułu, tam gdzie jest to stosowne, przez zawieranie dwustronnych lub wielostronnych porozumień lub umów, a także dążyć w ich ramach do zapewnienia, aby umieszczenie dziecka w innym kraju odbywało się za pośrednictwem kompetentnych władz lub organów.

Artykuł 22

1. Państwa-Strony podejmą właściwe kroki dla zapewnienia, aby dziecko, które ubiega się o status uchodźcy bądź jest uważane za uchodźcę w świetle odpowiednich przepisów prawa międzynarodowego lub wewnętrznego stosowanego postępowania, w przypadku gdy występuje samo lub towarzyszą mu rodzice bądź inna osoba, otrzymało odpowiednią ochronę i pomoc humanitarną przy korzystaniu z odpowiednich praw zawartych w niniejszej konwencji lub innych międzynarodowych aktach dotyczących praw człowieka oraz innych dokumentach w sprawach humanitarnych, których wspomniane Państwa są Stronami.

2. W tym celu Państwa-Strony zapewnią, w stopniu, jaki uznają za właściwy, współdziałanie w wysiłkach podejmowanych przez Narody Zjednoczone i inne kompetentne organizacje międzyrządowe oraz pozarządowe, współpracujące z Narodami Zjednoczonymi, dla udzielenia ochrony i pomocy takiemu dziecku oraz odnalezienia jego rodziców lub innych członków rodziny dziecka uchodźcy w celu uzyskania informacji niezbędnych do ponownego połączenia go z rodziną. W przypadkach gdy nie można odnaleźć rodziców ani innych członków rodziny, dziecko zostanie otoczone taką samą opieką, jak dziecko pozbawione stale bądź czasowo swojego otoczenia rodzinnego z jakichkolwiek przyczyn, zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji.

Artykuł 23

1. Państwa-Strony uznają, że dziecko psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne powinno mieć zapewnioną pełnię normalnego życia w warunkach gwarantujących mu godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa.

2. Państwa-Strony uznają prawo dziecka niepełnosprawnego do szczególnej troski i będą sprzyjały oraz zapewniały, stosownie do dostępnych środków, rozszerzanie pomocy udzielanej uprawnionym do niej dzieciom

oraz osobom odpowiedzialnym za opiekę nad nimi. Pomoc taka będzie udzielana na wniosek tych osób i będzie stosowna do warunków dziecka oraz sytuacji rodziców lub innych osób, które się nim opiekują.

3. Uznając szczególne potrzeby dziecka niepełnosprawnego, pomoc, o której mowa w ustępie 2 niniejszego artykułu, będzie udzielana bezpłatnie tam, gdzie jest to możliwe, z uwzględnieniem zasobów finansowych rodziców bądź innych osób opiekujących się dzieckiem, i ma zapewnić, aby niepełnosprawne dziecko posiadało skuteczny dostęp do oświaty, nauki, opieki zdrowotnej, opieki rehabilitacyjnej, przygotowania zawodowego oraz możliwości rekreacyjnych, realizowany w sposób prowadzący do osiągnięcia przez dziecko jak najwyższego stopnia zintegrowania ze społeczeństwem oraz osobistego rozwoju, w tym jego rozwoju kulturalnego i duchowego.

4. Państwa-Strony będą sprzyjać, w duchu współpracy międzynarodowej, wymianie odpowiednich informacji w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz leczenia medycznego, psychologicznego i funkcjonalnego dzieci niepełnosprawnych, w tym rozpowszechnianiu i umożliwianiu dostępu do informacji dotyczących metod rehabilitacji oraz kształcenia i przygotowania zawodowego, w celu umożliwienia Państwom-Stronom poprawy ich możliwości i kwalifikacji oraz w celu wzbogacenia ich doświadczeń w tych dziedzinach. W związku z tym potrzeby krajów rozwijających się będą uwzględniane w sposób szczególny.

Artykuł 24

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej. Państwa-Strony będą dążyły do zapewnienia, aby żadne dziecko nie było pozbawione prawa dostępu do tego rodzaju opieki zdrowotnej.

2. Państwa-Strony będą dążyły do pełnej realizacji tego prawa, a w szczególności podejmą niezbędne kroki w celu:

- a) zmniejszenia śmiertelności wśród noworodków i dzieci;
- b) zapewnienia udzielania koniecznej pomocy oraz opieki zdrowotnej wszystkim dzieciom, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju podstawowej opieki zdrowotnej;
- c) zwalczania chorób i niedożywienia, w tym - w ramach podstawowej opieki zdrowotnej - przez wykorzystanie między innymi łatwo dostępnych technik

oraz przez dostarczanie odpowiednich pożywnych produktów żywnościowych i wody pitnej, z uwzględnieniem niebezpieczeństwa oraz ryzyka zanieczyszczenia środowiska naturalnego;

- d) zapewnienia matkom właściwej opieki zdrowotnej w okresie przed i po urodzeniu dziecka;
- e) zapewnienia, aby wszystkie grupy społeczne, w szczególności rodzice oraz dzieci, były informowane i posiadały dostęp do oświaty oraz otrzymywały wsparcie w korzystaniu z podstawowej wiedzy w zakresie zdrowia dziecka i karmienia, korzyści z karmienia piersią, higieny i warunków zdrowotnych otoczenia, a także zapobiegania wypadkom;
- f) rozwoju profilaktycznej opieki zdrowotnej, poradnictwa dla rodziców oraz wychowania i usług w zakresie planowania rodziny.

3. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe i skuteczne kroki na rzecz zniesienia tradycyjnych praktyk przynoszących szkodę zdrowiu dziecka.

4. Państwa-Strony zobowiązują się działać na rzecz sprzyjania i zachęcania do rozwoju współpracy międzynarodowej w celu stopniowego osiągnięcia pełnej realizacji praw uznanych w niniejszym artykule. W związku z tym szczególna uwaga będzie zwrócona na potrzeby krajów rozwijających się.

Artykuł 25

Państwa-Strony uznają prawo dziecka, umieszczonego przez kompetentne władze w zakładzie w celach opieki, ochrony bądź leczenia w zakresie zdrowia fizycznego lub psychicznego, do okresowego przeglądu leczenia dziecka i wszelkich innych okoliczności odnoszących się do jego umieszczenia w zakładzie.

Artykuł 26

1. Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych, oraz będą podejmowały niezbędne kroki do osiągnięcia pełnej realizacji tego prawa zgodnie z ich prawem wewnętrznym.

2. Tam gdzie jest to możliwe, powyższe świadczenia powinny być zabezpieczone z uwzględnieniem zasobów i warunków życia dziecka oraz osób odpowiedzialnych za jego utrzymanie, jak również wszelkich innych okoliczności, odnoszących się do stosowania realizacji świadczeń wnioskowanych przez dziecko lub w jego imieniu.

Artykuł 27

1. Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu i społecznemu.

2. Rodzice (rodzic) lub inne osoby odpowiedzialne za dziecko ponoszą główną odpowiedzialność za zabezpieczenie, w ramach swych możliwości, także finansowych, warunków życia niezbędnych do rozwoju dziecka.

3. Państwa-Strony, zgodnie z warunkami krajowymi oraz odpowiednio do swych środków, będą podejmowały właściwe kroki dla wspomagania rodziców lub innych osób odpowiedzialnych za dziecko w realizacji tego prawa oraz będą udzielały, w razie potrzeby, pomocy materialnej oraz innych programów pomocy, szczególnie w zakresie żywności, odzieży i mieszkań.

4. Państwa-Strony podejmą wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia łożenia na utrzymanie dziecka ze strony rodziców lub innych osób ponoszących odpowiedzialność finansową za dziecko, zarówno na terenie Państwa-Strony, jak i za granicą. W szczególnych wypadkach, gdy osoba ponosząca odpowiedzialność finansową za dziecko mieszka w państwie innym niż dziecko, Państwa-Strony będą dążyły do przystąpienia do umów międzynarodowych lub do zawarcia takich umów, jak również do zawierania odpowiednich porozumień.

Artykuł 28

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki i w celu stopniowego realizowania tego prawa na zasadzie równych szans, w szczególności:

- a) uczynią nauczanie podstawowe obowiązkowym i bezpłatnym dla wszystkich;
- b) będą popierać rozwój różnorodnych form szkolnictwa średniego, zarówno ogólnokształcącego, jak i zawodowego, uczynią je dostępnymi dla każdego dziecka oraz podejmą odpowiednie kroki, takie jak wprowadzenie bezpłatnego nauczania oraz udzielanie w razie potrzeby pomocy finansowej;
- c) za pomocą wszelkich właściwych środków uczynią szkolnictwo wyższe dostępnym dla wszystkich na zasadzie zdolności;
- d) udostępnią wszystkim dzieciom informacje i poradnictwo szkolne i zawodowe;

- e) podejmą kroki na rzecz zapewnienia regularnego uczęszczania do szkół oraz zmniejszenia wskaźnika porzucania nauki.

2. Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe środki zapewniające, aby dyscyplina szkolna była stosowana w sposób zgodny z ludzką godnością dziecka i z niniejszą konwencją.

3. Państwa-Strony będą popierały i rozwijały międzynarodową współpracę w dziedzinie oświaty, w szczególności w celu przyczyniania się do zlikwidowania ignorancji i analfabetyzmu na świecie oraz ułatwienia dostępu do wiedzy naukowo-technicznej i nowoczesnych metod nauczania. W tym zakresie należy w szczególności uwzględnić potrzeby krajów rozwijających się.

Artykuł 29

1. Państwa-Strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na:

- a) rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka;
- b) rozwijanie w dziecku szacunku dla praw człowieka i podstawowych swobód oraz dla zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych;
- c) rozwijanie w dziecku szacunku dla jego rodziców, jego tożsamości kulturowej, języka i wartości, dla wartości narodowych kraju, w którym mieszka dziecko, kraju, z którego dziecko pochodzi, jak i dla innych kultur;
- d) przygotowanie dziecka do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równości płci oraz przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami, grupami etnicznymi, narodowymi i religijnymi oraz osobami rdzennego pochodzenia;
- e) rozwijanie w dziecku poszanowania środowiska naturalnego.

2. Żadne postanowienie niniejszego artykułu lub artykułu 28 nie może być interpretowane w sposób naruszający wolność osób fizycznych lub ciał zbiorowych do zakładania i prowadzenia instytucji oświatowych, z zastrzeżeniem przestrzegania zasad wyrażonych w ustępie 1 niniejszego artykułu oraz wymogów, aby kształcenie w tego typu instytucjach odpowiadało minimalnym standardom, które określi dane państwo.

Artykuł 30

W tych państwach, w których istnieją mniejszości etniczne, religijne lub językowe bądź osoby pochodzenia rdzennego, dziecku należącemu do takiej mniejszości lub dziecku pochodzenia rdzennego nie można odmówić prawa do posiadania i korzystania z własnej kultury, do wyznawania i praktykowania swojej religii lub do używania własnego języka, łącznie z innymi członkami jego grupy.

Artykuł 31

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, stosownych do wieku dziecka, oraz do nieskrępowanego uczestniczenia w życiu kulturalnym i artystycznym.

2. Państwa-Strony będą przestrzegały oraz popierały prawo dziecka do wszechstronnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym oraz będą sprzyjały tworzeniu właściwych i równych sposobności dla działalności kulturalnej, artystycznej, rekreacyjnej oraz w zakresie wykorzystania czasu wolnego.

Artykuł 32

1. Państwa-Strony uznają prawo dziecka do ochrony przed wyzyskiem ekonomicznym, przed wykonywaniem pracy, która może być niebezpieczna lub też może kolidować z kształceniem dziecka, bądź może być szkodliwa dla zdrowia dziecka lub jego rozwoju fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego lub społecznego.

2. Państwa-Strony będą podejmowały kroki ustawodawcze, administracyjne, socjalne oraz środki w dziedzinie oświaty dla zapewnienia realizacji postanowień niniejszego artykułu. W tym celu, mając na uwadze odnośne postanowienia innych dokumentów międzynarodowych, Państwa-Strony w szczególności:

- a) ustanowią minimalny poziom lub poziomy wiekowe dla ubiegania się o podjęcie pracy;
- b) ustanowią właściwe przepisy odnośnie do wymiaru czasowego oraz warunków zatrudnienia;

- c) ustanowią odpowiednie kary lub inne sankcje do zapewnienia skutecznego stosowania niniejszego artykułu.

Artykuł 33

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie odpowiednie kroki, w tym środki ustawodawcze, administracyjne, socjalne oraz środki w dziedzinie oświaty, w celu zapewnienia ochrony dzieci przed nielegalnym używaniem środków narkotycznych i substancji psychotropowych, zgodnie z ich zdefiniowaniem w odpowiednich umowach międzynarodowych, oraz w celu zapobiegania wykorzystywaniu dzieci do nielegalnej produkcji tego typu substancji i handlu nimi.

Artykuł 34

Państwa-Strony zobowiązują się do ochrony dzieci przed wszelkimi formami wyzysku seksualnego i nadużyć seksualnych. Dla osiągnięcia tych celów Państwa-Strony podejmą w szczególności wszelkie właściwe kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania:

- a) nakłanianiu lub zmuszaniu dziecka do jakichkolwiek nielegalnych działań seksualnych;
- b) wykorzystywaniu dzieci do prostytucji lub innych nielegalnych praktyk seksualnych;
- c) wykorzystywaniu dzieci w pornograficznych przedstawieniach i materiałach.

Artykuł 35

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie kroki o zasięgu krajowym, dwustronnym oraz wielostronnym dla przeciwdziałania uprowadzeniom, sprzedaży bądź handlowi dziećmi, dokonywanych dla jakichkolwiek celów i w jakiegokolwiek formie.

Artykuł 36

Państwa-Strony będą bronić dziecko przed wszelkimi innymi formami wyzysku, w jakimkolwiek aspekcie naruszającymi dobro dziecka,

Artykuł 37

Państwa-Strony zapewnią, aby:

- a) żadne dziecko nie podlegało torturowaniu bądź okrutnemu, niehumanitarnemu czy poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Ani kara śmierci, ani kara dożywotniego więzienia bez możliwości wcześniejszego zwolnienia nie może zostać orzeczona wobec osoby w wieku poniżej osiemnastu lat za popełnione przez nią przestępstwa;
- b) żadne dziecko nie zostało pozbawione wolności w sposób bezprawny lub arbitralny. Aresztowanie, zatrzymanie lub uwięzienie dziecka powinno być zgodne z prawem i może być zastosowane jedynie jako środek ostateczny i na możliwie najkrótszy czas;
- c) każde dziecko pozbawione wolności było traktowane humanitarnie i z poszanowaniem wrodzonej godności jednostki ludzkiej, w sposób uwzględniający potrzeby osoby w danym wieku. W szczególności każde dziecko pozbawione wolności zostanie odseparowane od osób dorosłych, jeśli tylko rozwiązanie odwrotne nie będzie uznane za zgodne z najwyższym dobrem dziecka, oraz będzie miało prawo utrzymywać kontakty ze swoją rodziną poprzez korespondencję i wizyty, z wyłączeniem sytuacji wyjątkowych;
- d) każde dziecko pozbawione wolności miało prawo do uzyskania niezwłocznego dostępu do prawnej lub innej odpowiedzialnej pomocy, jak również prawo do kwestionowania legalności pozbawienia go wolności przed sądem lub inną kompetentną, niezawisłą i bezstronną władzą oraz domagania się uzyskania szybkiej decyzji w tej sprawie.

Artykuł 38

1. Państwa-Strony zobowiązują się respektować i nakazać respektowanie norm międzynarodowego prawa humanitarnego mających zastosowanie do nich w przypadku konfliktu zbrojnego i odnoszących się do dzieci.

2. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe kroki dla zapewnienia, aby osoby, które nie osiągnęły wieku piętnastu lat, nie brały bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych.

3. Państwa-Strony będą powstrzymywały się przed rekrutowaniem do swoich sił zbrojnych jakiejkolwiek osoby, która nie osiągnęła wieku piętnastu lat. Przeprowadzając rekrutację spośród osób, które osiągnęły wiek piętnastu lat, lecz nie osiągnęły jeszcze osiemnastu lat, Państwa-Strony będą

starały się brać pod uwagę w pierwszej kolejności osoby starsze wiekiem.

4. Zgodnie ze swoimi zobowiązaniami, wynikającymi z międzynarodowego prawa humanitarnego do ochrony ludności cywilnej w konfliktach zbrojnych, Państwa-Strony będą stosowały wszelkie możliwe do realizacji środki dla zapewnienia ochrony i opieki nad dziećmi dotkniętymi przez konflikt zbrojny.

Artykuł 39

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki dla ułatwienia przebiegu rehabilitacji fizycznej i psychicznej oraz reintegracji społecznej dziecka, które padło ofiarą jakiegokolwiek formy zaniedbania, wyzysku lub wykorzystania, torturowania lub jakiegokolwiek innej formy okrutnego, niehumanitarnego czy poniżającego traktowania albo karania bądź konfliktu zbrojnego. Taka rehabilitacja czy reintegracja przebiegać będzie w środowisku, które sprzyja zdrowiu, zapewnieniu własnego szacunku i godności dziecka.

Artykuł 40

1. Państwa-Strony uznają prawo każdego dziecka podejrzanego, oskarżonego bądź uznanego winnym pogwałcenia prawa karnego do traktowania w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości dziecka, które umacnia w nim poszanowanie podstawowych praw i wolności innych osób oraz uwzględnia wiek dziecka i celowość sprzyjania jego reintegracji dla podjęcia przez nie konstruktywnej roli w społeczeństwie.

2. W tym celu, a także uwzględniając odpowiednie postanowienia dokumentów międzynarodowych, Państwa-Strony zapewnią w szczególności:

- a) aby żadne dziecko nie było podejrzanego, oskarżanego bądź uznawane winnym pogwałcenia prawa karnego poprzez działanie lub zaniechanie, które nie było zabronione przez prawo wewnętrzne bądź międzynarodowe w momencie jego dokonania;
- b) każdemu dziecku, które podejrzewa się, oskarża lub uznaje winnym pogwałcenia prawa karnego, przynajmniej następujące gwarancje:
 - i) przyznanie domniemania niewinności do chwili udowodnienia winy zgodnie z prawem;
 - ii) niezwłoczne bezpośrednie poinformowanie go o stawianych mu zarzutach lub, w odpowiednich przypadkach, za pośrednictwem jego

- rodziców albo opiekuna prawnego oraz zapewnienie prawnej lub innej pomocy w przygotowaniu i prezentowaniu jego obrony;
- iii) rozpatrzenie sprawy bez zwłoki i przez niezawisłą i bezstronną władzę bądź organ sądowy w uczciwym procesie, przeprowadzonym zgodnie z prawem, zabezpieczeniem prawnej lub innej właściwej pomocy oraz w obecności jego rodziców lub opiekunów prawnych, jeśli tylko nie będzie to uważane za niezgodne z najwyższym interesem dziecka z uwagi na jego wiek lub sytuację;
 - iv) niestosowanie przymusu do składania zeznań lub przyznania się do winy; przesłuchiwanie świadków ze strony przeciwnej i równoprawne uczestniczenie w przesłuchiowaniu świadków w jego imieniu;
 - v) w przypadku uznania winnym pogwałcenia prawa karnego, posiadanie prawa odwołania się od tego orzeczenia oraz innych związanych z nim środków do wyższej, kompetentnej, niezawisłej i bezstronnej władzy lub organu sądowego, zgodnie z prawem;
 - vi) zapewnienie bezpłatnej pomocy tłumacza, jeśli dziecko nie rozumie bądź nie mówi w danym języku;
 - vii) pełne poszanowanie spraw z zakresu życia osobistego we wszystkich etapach procesowych.

3. Państwa-Strony będą sprzyjały tworzeniu praw, procedur organów oraz instytucji odnoszących się specjalnie do dzieci podejrzanych, oskarżonych bądź uznawanych winnymi pogwałcenia prawa karnego, a w szczególności:

- a) ustanowieniu minimalnej granicy wieku, poniżej której dzieci będą posiadały domniemanie niezdolności do naruszenia prawa karnego;
- b) w przypadku gdy jest to właściwe i celowe, stosowaniu innych środków postępowania z takimi dziećmi, bez uciekania się do postępowania sądowego, pod warunkiem pełnego poszanowania praw człowieka i gwarancji prawnych.

4. Różnorodność przedsięwzięć, takich jak opieka, poradnictwo, nadzór, probacja, umieszczenie w rodzinie zastępczej, programy edukacyjne i szkolenia zawodowego, oraz inne rozwiązania alternatywne do opieki instytucjonalnej będą dostępne dla zapewnienia właściwego postępowania z dziećmi, w sposób właściwy dla ich dobra, a także proporcjonalny zarówno w stosunku do okoliczności, jak i do popełnionego wykroczenia.

Artykuł 41

Niniejsza konwencja w żaden sposób nie narusza postanowień, które w większym stopniu sprzyjają realizacji praw dziecka i które mogą być zawarte w:

- a) prawie Państwa-Strony lub
- b) prawie międzynarodowym obowiązującym to Państwo.

CZĘŚĆ II

Artykuł 42

Państwa-Strony zobowiązują się do szerzenia informacji o zasadach i postanowieniach niniejszej konwencji zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci, wykorzystując do tego celu będące w ich dyspozycji środki.

Artykuł 43

1. W celu badania postępów dokonywanych przez Państwa-Strony w realizacji zobowiązań przewidzianych w niniejszej konwencji ustanawia się Komitet Praw Dziecka, który będzie wykonywał wskazane niżej funkcje.

2. ⁽¹⁾ Komitet będzie składał się z osiemnastu ekspertów, reprezentujących wysoki poziom moralny i posiadających uznane kompetencje w dziedzinie, której dotyczy niniejsza konwencja. Członkowie Komitetu będą wybierani przez Państwa-Strony spośród ich obywateli i będą występowali osobiście, z uwzględnieniem sprawiedliwego podziału geograficznego oraz zasadniczych systemów prawnych.

3. Członkowie Komitetu będą wybierani w tajnym głosowaniu z listy osób wyznaczonych przez Państwa-Strony. Każde Państwo może wyznaczyć jedną osobę spośród swoich obywateli.

4. Wstępne wybory do Komitetu odbędą się nie później niż po upływie sześciu miesięcy od daty wejścia w życie niniejszej konwencji, a następnie co dwa lata. Co najmniej na cztery miesiące przed terminem każdych wyborów Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych wystosuje list do Państw-Stron, prosząc je o podanie nazwisk wyznaczonych przez nie osób w ciągu dwóch miesięcy. Sekretarz Generalny przygotowuje następnie listę wszystkich osób w ten sposób wyznaczonych, ułożoną w porządku alfabetycznym, ze wskazaniem państwa,

przez które zostali wyznaczeni, i przedłoży ją Państwom-Stronom niniejszej konwencji.

5. Wybory będą się odbywały na spotkaniach Państw-Stron, zwołanych przez Sekretarza Generalnego w siedzibie Narodów Zjednoczonych. Na tych spotkaniach, na których quorum będzie stanowiło dwie trzecie Państw-Stron, osoby, które otrzymają największą liczbę głosów oraz absolutną większość głosów obecnych i biorących udział w głosowaniu przedstawicieli Państw-Stron, zostaną wybrane na członków Komitetu.

6. Członkowie Komitetu wybierani będą na okres czterech lat. Będą oni mogli zostać wybrani ponownie, jeśli znów zostaną wyznaczeni. Kadencja pięciu spośród członków wybranych w pierwszych wyborach wygaśnie po upływie dwóch lat; niezwłocznie po pierwszych wyborach nazwiska owych pięciu członków zostaną wybrane drogą losowania przez przewodniczącego spotkania.

7. W przypadku śmierci członka Komitetu, jego rezygnacji lub jego oświadczenia, że z jakiegokolwiek innego powodu nie może wypełnić obowiązków członka Komitetu, Państwo-Strona, które wyznaczyło danego członka, wyznaczy za zgodą Komitetu innego eksperta spośród swoich obywateli na okres pozostały do końca kadencji.

8. Komitet ustanowi swoje własne zasady procedury.

9. Komitet wybiera swych funkcjonariuszy na okres dwóch lat.

10. Posiedzenia Komitetu będą odbywały się zwykle w siedzibie Narodów Zjednoczonych lub w innym dogodnym miejscu określonym przez Komitet. Komitet będzie odbywał posiedzenia zasadniczo corocznie. Czas trwania posiedzeń Komitetu będzie określony oraz poddawany weryfikacji, gdy zajdzie taka potrzeba, na spotkaniu Państw-Stron niniejszej konwencji, za zgodą Zgromadzenia Ogólnego.

11. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych zapewni niezbędny personel oraz warunki do skutecznego wypełniania przez Komitet funkcji nałożonych przez niniejszą konwencję.

12. Za zgodą Zgromadzenia Ogólnego członkowie Komitetu utworzonego na mocy niniejszej konwencji otrzymywać będą honoraria z funduszy Narodów Zjednoczonych na okres i na warunkach określanych przez Zgromadzenie.

Artykuł 44

1. Państwa-Strony zobowiązują się do przedkładania Komitetowi za pośrednictwem Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych sprawozdań odnośnie do środków stosowanych przez nie do realizacji praw zawartych w konwencji oraz postępów w korzystaniu z tych praw:

- a) w ciągu dwóch lat po wejściu w życie konwencji dla danego państwa;
- b) następnie co pięć lat.

2. Sprawozdania przedkładane na mocy niniejszego artykułu wskazywać będą na czynniki oraz na ewentualne trudności wpływające na stopień wypełnienia zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji. Sprawozdania będą zawierały także odpowiednie informacje zapewniające Komitetowi pełną wiedzę na temat wprowadzenia w życie postanowień konwencji w danym kraju.

3. Państwo-Strona, które przedłożyło Komitetowi wszechstronne sprawozdanie pierwotne, nie musi już w swoich następnych sprawozdaniach, przedkładanych zgodnie z ustępem 1 pkt b), powtarzać podstawowych informacji, które podane były uprzednio.

4. Komitet może zażądać od Państw-Stron dalszych informacji odnoszących się do wprowadzenia w życie konwencji.

5. Komitet będzie przedkładał Zgromadzeniu Ogólnemu Narodów Zjednoczonych za pośrednictwem Rady Gospodarczo-Społecznej, co dwa lata, sprawozdania ze swojej działalności.

6. Państwa-Strony będą szeroko udostępniały opinii publicznej swych krajów te sprawozdania.

Artykuł 45

Dla ułatwienia skutecznego wprowadzenia w życie niniejszej konwencji oraz stworzenia korzystnych warunków do współpracy międzynarodowej w dziedzinie, której ona dotyczy:

- a) agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci oraz inne organy Narodów Zjednoczonych będą uprawnione do uczestniczenia poprzez swoich przedstawicieli przy omawianiu wprowadzania w życie tych postanowień niniejszej konwencji, które wchodzą w zakres ich kompetencji. Komitet może poprosić agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i inne kompetentne organy, jeśli uzna to za stosowne, o udzielenie specjalistycznych porad

odnośnie do wprowadzania w życie konwencji w kwestiach wchodzących w zakres ich kompetencji. Komitet może poprosić agencje wyspecjalizowane, Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i inne organy Narodów Zjednoczonych o przedłożenie sprawozdań dotyczących wprowadzenia w życie konwencji w tych dziedzinach, które wchodzą w zakres ich działalności;

- b) Komitet będzie przekazywał, jeśli uzna to za stosowne, agencjom wyspecjalizowanym, Funduszowi Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci i innym właściwym organom wszelkie sprawozdania Państw-Stron, zawierające prośbę lub wskazujące na potrzebę w zakresie doradztwa technicznego bądź pomocy, łącznie z ewentualnymi uwagami i sugestiami Komitetu odnośnie do owych prośb lub wskazań;
- c) Komitet może zalecić Zgromadzeniu Ogólnemu zwrócenie się do Sekretarza Generalnego o zainicjowanie w jego imieniu badań konkretnych problemów odnoszących się do praw dziecka;
- d) Komitet może uczynić sugestie i ogólne zalecenia w oparciu o otrzymywane informacje, zgodnie z artykułem 44 i 45 niniejszej konwencji. Sugestie te i ogólne zalecenia będą przekazywane zainteresowanemu Państwu-Stronie i podawane do wiadomości Zgromadzenia Ogólnego, łącznie z ewentualnymi uwagami Państw-Stron.

CZĘŚĆ III

Artykuł 46

Niniejsza konwencja będzie otwarta do podpisania przez wszystkie państwa.

Artykuł 47

Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne składane będą u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 48

Każde państwo będzie mogło przystąpić do niniejszej konwencji. Dokumenty przystąpienia będą składane u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 49

1. Niniejsza konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia, licząc od daty złożenia u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. W stosunku do każdego Państwa, które dokona ratyfikacji lub przystąpienia do konwencji, po złożeniu dwudziestego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia, licząc od daty złożenia przez dane Państwo swojego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł 50

1. Każde Państwo-Strona może zaproponować poprawkę i wnieść ją do Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny zakomunikuje następnie o zaproponowanej poprawce Państwom-Stronom, łącznie z wnioskiem o wskazanie, czy są one za zwołaniem konferencji Państw-Stron, mającej na celu rozważenie i przeprowadzenie głosowania nad propozycją. W przypadku gdy w ciągu czterech miesięcy od daty takiego powiadomienia co najmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła taką konferencję pod auspicjami Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta większością głosów Państw-Stron obecnych i biorących udział w głosowaniu podlegać będzie zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych.

2. Poprawka przyjęta w sposób zgodny z ustępem 1 niniejszego artykułu wchodzi w życie po zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych i przyjęciu większością dwóch trzecich Państw-Stron.

3. Poprawka, po wejściu w życie, będzie miała moc wiążącą dla tych Państw-Stron, które się za nią opowiedziały; pozostałe Państwa-Strony natomiast obowiązują nadal postanowienia konwencji oraz wszelkie wcześniejsze poprawki, jeśli zostały one przez te Państwa przyjęte.

Artykuł 51

1. Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych będzie przyjmować oraz rozsyłać do wszystkich Państw-Stron teksty zastrzeżeń dokonanych przez Państwa podczas ratyfikacji lub przystąpienia.

2. Nie będzie dopuszczalne zastrzeżenie pozostające w sprzeczności z przedmiotem i celem niniejszej konwencji.

3. Zastrzeżenie może zostać wycofane w dowolnym czasie w drodze notyfikacji tego faktu, złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych, który następnie powiadomi o tym wszystkie Państwa-Strony konwencji. Taka notyfikacja odniesie skutek w dniu otrzymania jej przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 52

Państwo-Strona może wypowiedzieć konwencję w drodze pisemnej notyfikacji złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych. Wypowiedzenie nabiera mocy po upływie jednego roku od daty przyjęcia notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 53

Depozytariuszem niniejszej konwencji jest Sekretarz Generalny Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 54

Oryginał niniejszej konwencji, którego teksty sporządzone w językach angielskim, arabskim, chińskim, francuskim, hiszpańskim oraz rosyjskim są jednakowo autentyczne, zostanie zdeponowany u Sekretarza Generalnego Narodów Zjednoczonych.

Na dowód czego niżej podpisani pełnomocnicy, w należyty sposób upoważnieni przez swe Rządy, złożyli podpis pod niniejszą konwencją.

Po zaznajomieniu się z powyższą konwencją w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- została ona uznana za słuszną w całości,
- jest ona przyjęta, ratyfikowana i potwierdzona, z zastrzeżeniami wskazanymi w załączniku do niniejszego aktu,
- będzie ona niezmiennie zachowywana.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 30 kwietnia 1991 r.

Załącznik

Zastrzeżenia

Ratyfikując Konwencję o prawach dziecka, przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., Rzeczpospolita Polska w oparciu o postanowienie artykułu 51 ustęp 1 tej konwencji zgłasza następujące zastrzeżenia:

- W odniesieniu do artykułu 7 konwencji: Rzeczpospolita Polska zastrzega, że prawo dziecka przysposobionego do poznania rodziców naturalnych będzie podlegało ograniczeniu poprzez obowiązywanie rozwiązań prawnych umożliwiających przysposabiającym zachowanie tajemnicy pochodzenia dziecka.
- O granicy wieku, od której dopuszczalne jest powoływanie do służby wojskowej lub podobnej oraz uczestnictwo w działaniach zbrojnych, rozstrzyga prawo Rzeczypospolitej Polskiej. Granica ta nie może być niższa niż przewidziana w artykule 38 konwencji.

Deklaracje:

- Rzeczpospolita Polska uważa, że wykonania przez dziecko jego praw określonych w konwencji, w szczególności praw określonych w artykułach od 12 do 16, dokonuje się z poszanowaniem władzy rodzicielskiej, zgodnie z polskimi zwyczajami i tradycjami dotyczącymi miejsca dziecka w rodzinie i poza rodziną.
- W odniesieniu do artykułu 24 ustęp 2 litera f) konwencji Rzeczpospolita Polska uważa, że poradnictwo dla rodziców oraz wychowanie w zakresie planowania rodziny powinno pozostawać w zgodzie z zasadami moralności.

**Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach
dziecka w sprawie angażowania dzieci
w konflikty zbrojne**

**ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH,
ROK 2000**

Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne

Państwa-Strony niniejszego Protokołu,

zachęcone ogromnym poparciem dla *Konwencji o prawach dziecka*, wskazującym na istnienie powszechnego zaangażowania w promowanie i ochronę praw dziecka;

przyznając, że prawa dziecka wymagają szczególnej ochrony, a także wzywając do ciągłej poprawy sytuacji dzieci bez żadnego różnicowania między nimi, jak również do ich rozwoju i edukacji w warunkach pokoju i bezpieczeństwa;

zaniepokojone szkodliwym, szerokim oddziaływaniem konfliktów zbrojnych na dzieci, a także długoterminowymi konsekwencjami tego oddziaływania dla trwałego pokoju, bezpieczeństwa i rozwoju;

potępiając celowanie do dzieci w sytuacjach konfliktów zbrojnych, jak również bezpośrednich ataków na obiekty chronione prawem międzynarodowym, w tym miejsca, gdzie z reguły znajduje się znaczna liczba dzieci, takie jak szkoły i szpitale;

mając na uwadze przyjęcie statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego a w szczególności uwzględnienie w nim jako zbrodni wojennej poboru lub werbowania dzieci poniżej 15-go roku życia lub wykorzystywania ich do aktywnego uczestnictwa w działaniach zbrojnych zarówno w międzynarodowych jak i nie-międzynarodowych konfliktach zbrojnych;

uważając w związku z powyższym, że w celu dalszej poprawy realizacji praw uznanych w *Konwencji o prawach dziecka* należy w większym stopniu chronić dzieci przed angażowaniem w konflikty zbrojne;

mając na uwadze, iż artykuł 1 Konwencji o prawach dziecka określa, że dla celów Konwencji termin „dziecko” oznacza każdego człowieka w wieku poniżej 18 lat, chyba że na mocy prawa stosującego się do danego dziecka osiąga ono dorosłość wcześniej;

żywiąc przekonanie, że Protokół fakultatywny do Konwencji, podnoszący granicę wieku możliwej rekrutacji osób do sił zbrojnych oraz ich uczestnictwa w działaniach zbrojnych efektywnie przyczyni się do wdrożenia zasady, że we wszelkich działaniach dotyczących dzieci podstawowym celem musi być najlepiej pojęty interes dziecka;

mając na uwadze, że dwudziesta szósta międzynarodowa konferencja Czerwonego Krzyża oraz Czerwonego Półksiężycy w grudniu 1995 r. zaleciła między innymi, aby strony konfliktu podejmowały wszelkie możliwe środki w celu zapewnienia, by dzieci poniżej 18-go roku życia nie brały udziału w działaniach zbrojnych;

z zadowoleniem przyjmując jednogłośnie przyjęcie przez Międzynarodową Organizację Pracy w czerwcu 1999 r. Konwencji nr 182 w sprawie zakazu i natychmiastowego działania w celu eliminacji najgorszych form pracy dzieci, zakazującej między innymi prowadzenia przymusowej lub obowiązkowej rekrutacji dzieci w celu udziału w konfliktach zbrojnych;

potępiając z największym niepokojem rekrutację, szkolenie i wykorzystywanie dzieci do działań zbrojnych w ramach granic państw jak i w skali międzypaństwowej, przez grupy zbrojne inne niż państwowe siły zbrojne, a także uznając odpowiedzialność prowadzących taką rekrutację i szkolenie oraz wykorzystujących dzieci w tym zakresie;

przypominając, iż każda ze stron konfliktu zbrojnego ma obowiązek przestrzegania postanowień międzynarodowego prawa humanitarnego;

podkreślając, że niniejszy Protokół nie narusza celów ani postanowień zawartych w Karcie Organizacji Narodów Zjednoczonych, w tym jej Artykułu 51 ani też stosownych norm prawa humanitarnego;

pamiętając, że do pełnej ochrony dzieci nieodzowne są warunki pokoju i bezpieczeństwa opartego o pełne poszanowanie celów i zasad zawartych w Karcie oraz o przestrzeganie stosownych instrumentów w zakresie praw

człowieka, w szczególności podczas konfliktów zbrojnych i okupacji przez obce państwo;

uznając szczególne potrzeby dzieci szczególnie narażonych na rekrutację oraz wykorzystywanie w działaniach zbrojnych w sprzeczności z niniejszym Protokołem, z powodu ich statusu ekonomicznego, społecznego lub płci;

pamiętając o konieczności brania pod uwagę podstawowych przyczyn ekonomicznych, społecznych i politycznych angażowania dzieci w konflikty zbrojne;

przekonani o konieczności wzmocnienia współpracy międzynarodowej w zakresie realizacji niniejszego Protokołu jak również rehabilitacji fizycznej i psychospołecznej oraz społecznej reintegracji dzieci – ofiar konfliktów zbrojnych;

zachęcając do uczestnictwa społeczeństwa, a w szczególności dzieci i dzieci-ofiar w rozpowszechnianiu informacji oraz programach szkoleniowych dotyczących realizacji niniejszego protokołu, *uzgodniły* co następuje:

Artykuł 1

Państwa-Strony niniejszego Protokołu podejmą wszelkie możliwe środki dla zapewnienia, aby członkowie ich sił zbrojnych, którzy nie osiągnęli 18-go roku życia nie brali bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych.

Artykuł 2

Państwa-Strony niniejszego Protokołu zapewnią, by osoby, które nie osiągnęły 18-go roku życia nie były objęte obowiązkowym poborem do ich sił zbrojnych.

Artykuł 3

1. Państwa-Strony podniosą granicę minimalnego wieku ochotniczego wstępowania osób do ich narodowych sił zbrojnych z granicy określonej Artykułem 38 ust. 3 *Konwencji o prawach dziecka*, uwzględniając zasady zawarte w tymże artykule oraz uznając, że w świetle Konwencji osoby poniżej 18-go roku życia uprawnione są do szczególnej ochrony.
2. Każde z Państw-Stron złoży podczas ratyfikacji niniejszego Protokołu lub przystąpienia do niego wiążącą deklarację określającą minimalny

dopuszczalny wiek ochotniczego wstępowania do swoich narodowych sił zbrojnych, wraz z opisem zabezpieczeń przyjętych w celu zapewnienia, że rekrutacja taka nie będzie prowadzona siłą ani pod przymusem.

3. Państwa-Strony dopuszczające ochotnicze wstępowanie do swoich narodowych sił zbrojnych osób poniżej 18-go roku życia utrzymują zabezpieczenia, mające – jako minimum – zapewnić, że:
 - a) wstąpienie takie jest rzeczywiście dobrowolne;
 - b) wstąpienie takie odbywa się za świadomą zgodą rodziców lub opiekunów prawnych osoby wstępującej;
 - c) osoby takie są w pełni poinformowane o obowiązkach związanych z taką służbą wojskową;
 - d) osoby takie przed ich przyjęciem do narodowych sił zbrojnych przedstawiły wiarygodną metrykę urodzenia.
4. Każde z Państw-Stron może w dowolnym czasie złożyć deklarację, informującą o dodatkowych środkach w celu pełniejszej ochrony praw dziecka, o której mowa w tym artykule, w drodze powiadomienia skierowanego do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który poinformuje wszystkie Państwa-Strony o tym fakcie. Powiadomienie takie wchodzi w życie w dniu jego otrzymania przez Sekretarza Generalnego.
5. Wymóg podniesienia wieku, o którym mowa w ust. 1 niniejszego artykułu nie dotyczy szkół prowadzonych przez lub pod kontrolą sił zbrojnych Państw-Stron zgodnie z Artykułami 28 i 29 *Konwencji o prawach dziecka*.

Artykuł 4

1. Grupy zbrojne inne niż siły zbrojne danego państwa nie powinny w żadnych okolicznościach prowadzić naboru lub wykorzystywać w działaniach zbrojnych osób poniżej 18-go roku życia.
2. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe środki, aby zapobiec takiemu naborowi oraz wykorzystywaniu, w tym przyjmą środki prawne konieczne do zakazania i karania takich praktyk.
3. Stosowanie niniejszego artykułu tego Protokołu nie będzie mieć wpływu na status prawny żadnej ze stron konfliktu zbrojnego.

Artykuł 5

Żaden element niniejszego Protokołu nie będzie interpretowany jako wykluczający postanowienia prawa Państwa-Strony lub instrumentów międzynarodowych i międzynarodowego prawa humanitarnego, mające na celu pełniejszą realizację praw dziecka.

Artykuł 6

1. Każde z Państw-Stron podejmie wszelkie konieczne środki prawne, administracyjne i inne mające na celu efektywną realizację i egzekwowanie postanowień niniejszego protokołu na obszarze objętym swoją jurysdykcją.
2. Państwa-Strony zobowiązują się szeroko upowszechniać i promować zasady i postanowienia niniejszego Protokołu za pomocą odpowiednich środków, zarówno wśród dorosłych jak i wśród dzieci.
3. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe środki w celu zapewnienia demobilizacji lub innego zwolnienia ze służby osób podlegających ich jurysdykcji, wcielonych lub wykorzystywanych w działaniach zbrojnych niezgodnie z niniejszym Protokołem. Państwa-Strony tam, gdzie to konieczne udzielą takim osobom wszelkiej właściwej pomocy w odzyskaniu zdrowia fizycznego oraz psychicznego a także społecznej reintegracji.

Artykuł 7

1. Państwa-Strony będą współpracować ze sobą we wdrażaniu niniejszego Protokołu, w tym w zapobieganiu wszelkim działaniom niezgodnym z niniejszym Protokołem oraz w rehabilitacji i społecznej reintegracji osób – ofiar czynów sprzecznych z niniejszym Protokołem, między innymi poprzez współpracę techniczną i pomoc finansową. Taka pomoc i współpraca podejmowane będą w porozumieniu z odpowiednimi Państwami-Stronami oraz właściwymi organizacjami międzynarodowymi.
2. Państwa-Strony mające takie możliwości udzielą takiej pomocy poprzez istniejące programy wielostronne, dwustronne i inne lub, między innymi, poprzez dobrowolny fundusz utworzony zgodnie z zasadami Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

Artykuł 8

1. Każde Państwo-Strona złoży, w ciągu dwóch lat od wejścia w życie w tym państwie niniejszego Protokołu, raport do Komitetu Praw Dziecka przedstawiający wyczerpujące informacje na temat środków, jakie państwo to podjęło w celu wdrożenia postanowień niniejszego Protokołu, w tym na temat środków podjętych w celu urzeczywistnienia postanowień w zakresie uczestnictwa i rekrutacji.
2. Po przedstawieniu takiego wyczerpującego raportu każde z Państw-Stron w raportach składanych Komitetowi Praw Dziecka zgodnie z artykułem 44 Konwencji będzie umieszczać wszelkie dalsze informacje dotyczące wdrażania niniejszego Protokołu. Inne Państwa-Strony niniejszego Protokołu będą składać raport co pięć lat.
3. Komitet Praw Dziecka może zażądać od Państw-Stron dalszych informacji odnoszących się do implementacji niniejszego Protokołu.

Artykuł 9

1. Niniejszy Protokół jest otwarty do podpisu dla wszystkich Państw będących Stronami Konwencji lub Państw, które ją podpisały.
2. Niniejszy Protokół podlega ratyfikacji i jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich państw. Dokumenty ratyfikacji lub przystąpienia zostaną złożone u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.
3. Sekretarz Generalny, działając jako depozytariusz Konwencji oraz Protokołu, poinformuje wszystkie Państwa-Strony Konwencji oraz Państwa, które podpisały Konwencję, o każdej deklaracji, zgodnie z Artykułem 13.

Artykuł 10

1. Niniejszy Protokół wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.
2. Dla każdego Państwa ratyfikującego niniejszy Protokół lub przystępującego do niego po jego wejściu w życie, niniejszy Protokół wejdzie w życie po upływie miesiąca od daty złożenia dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia przez to Państwo.

Artykuł 11

1. Każde z Państw-Stron może wypowiedzieć niniejszy Protokół w dowolnej chwili w drodze pisemnej notyfikacji złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który poinformuje o tym fakcie pozostałe Państwa-Strony Konwencji jak również wszystkie Państwa, które podpisały Konwencję. Wypowiedzenie wejdzie w życie po upływie jednego roku od daty przyjęcia notyfikacji przez Sekretarza Generalnego. Jeżeli jednak w momencie upływu tego rocznego okresu wypowiadające Państwo-Strona zaangażowane będzie w konflikt zbrojny, to wypowiedzenie nie wejdzie w życie przed zakończeniem tego konfliktu.
2. Wypowiedzenie takie nie zwalnia Państwa-Strony z wynikających z niniejszego Protokołu obowiązków w zakresie wszelkich przestępstw, które miały miejsce przed terminem wejścia w życie wypowiedzenia. Wypowiedzenie takie w żaden sposób nie będzie mieć wpływu na dalsze rozpatrywanie jakichkolwiek spraw znajdujących się w trakcie rozpatrywania przez Komitet przed terminem wejścia w życie wypowiedzenia.

Artykuł 12

1. Każde z Państw-Stron może zaproponować poprawkę i wnieść ją do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny zakomunikuje następnie o zaproponowanej poprawce Państwom-Stronom, łącznie z wnioskiem o wskazanie, czy są one za zwołaniem konferencji Państw-Stron, mającej na celu rozważenie i przeprowadzenie głosowania nad tą propozycją. przypadku, gdy w ciągu czterech miesięcy od daty takiego powiadomienia co najmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła taką konferencję pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Każda poprawka przyjęta większością głosów Państw-Stron obecnych i biorących udział w głosowaniu podlegać będzie zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne.
2. Poprawka przyjęta w sposób zgodny z ust. 1 niniejszego artykułu wejdzie w życie po jej zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych i przyjęciu większością dwóch trzecich Państw-Stron.

3. Po wejściu w życie poprawka będzie miała moc wiążącą dla tych Państw-Stron, które ją przyjęły; pozostałe Państwa-Strony pozostają związane postanowieniami Protokołu oraz wszelkimi wcześniejszymi poprawkami, jeśli zostały one przez te Państwa przyjęte.

Artykuł 13

1. Niniejszy Protokół, którego teksty sporządzone w językach arabskim, chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim są jednakowo autentyczne, zostanie złożony w archiwum Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaze uwierzytelnione kopie niniejszego Protokołu wszystkim Państwom-Stronom Konwencji oraz Państwom, które podpisały Konwencję.

Niniejszym potwierdzam, że powyższy tekst stanowi wierną kopię Protokołu fakultatywnego do „Konwencji o prawach dziecka” w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych dnia 25 maja 2000 r., którego oryginał złożony jest u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

W imieniu Sekretarza Generalnego Asystent Sekretarza Generalnego kierujący
Biurem ds. Prawnych Ralph Zacklin

Organizacja Narodów Zjednoczonych dnia 1 czerwca 2000 r.

Za zgodność tłumaczenia z oryginałem: Franciszek Potulski Sekretarz Stanu
w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu

**Protokół fakultatywny do Konwencji
o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi,
dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii**

**ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH,
ROK 2000**

***Protokół fakultatywny
do Konwencji o prawach dziecka
w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji
i dziecięcej pornografii***

Państwa-Strony niniejszego Protokołu,

zważywszy, że w celu dalszego osiągnięcia celów Konwencji o prawach dziecka oraz dalszej realizacji jej postanowień, a w szczególności postanowień artykułów 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 i 36 właściwym byłoby poszerzenie zakresu środków, jakie Państwa-Strony niniejszego Protokołu powinny podejmować w celu zagwarantowania ochrony dzieci przed handlem dziećmi, dziecięcą prostytucją oraz dziecięcą pornografią,

zważywszy, że Konwencja o prawach dziecka uznaje prawo dziecka do ochrony przed wyzyskiem ekonomicznym oraz przed wykonywaniem wszelkiej pracy, która mogłaby być niebezpieczna lub mogłaby stanowić przeszkodę w kształceniu dziecka lub też mogłaby być szkodliwa dla zdrowia dziecka lub jego rozwoju fizycznego, umysłowego, duchowego, moralnego lub społecznego,

poważnie zaniepokojone znaczącym i wciąż rozwijającym się międzynarodowym obrotem dziećmi mającym na celu handel dziećmi, dziecięcą prostytucję i dziecięcą pornografię,

głęboko zaniepokojone szeroko rozpowszechnionym i rozwijającym się zjawiskiem seks- turystyki, na które szczególnie narażone są dzieci, gdyż przyczynia się ono w bezpośredni sposób do handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii,

uznając, że wiele szczególnie narażonych grup, w tym dziewczynki, stoi w obliczu większego ryzyka wykorzystywania seksualnego, jak również, że dziewczynki stanowią zdecydowaną większość wśród osób wykorzystywanych seksualnie,

zaniepokojone rosnącą dostępnością dziecięcej pornografii w Internecie i innych rozwijających się technologiach, odwołując się do „Międzynarodowej konferencji w sprawie zwalczania dziecięcej pornografii w Internecie” (Wiedeń, 1999), a w szczególności do jej wniosku końcowego wzywającego do globalnego uznania produkcji, rozpowszechniania, eksportu, transmitowania, importu, celowego posiadania i reklamowania dziecięcej pornografii za przestępstwa kryminalne; podkreślając wagę bliższej współpracy i partnerstwa między rządami a przemysłem internetowym,

żywiąc przekonanie, że eliminacja handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii zostałaby ułatwiona przez przyjęcie podejścia holistycznego, poprzez zwrócenie się na przyczyny, w tym: niedorozwój, ubóstwo, gospodarcze nierówności, niesprawiedliwą strukturę społeczno-gospodarczą, rodziny dysfunkcyjne, brak wykształcenia, migrację z terenów wiejskich do miast, dyskryminację płciową, nieodpowiedzialne zachowania seksualne dorosłych, szkodliwe praktyki wynikające z tradycji, konflikty zbrojne oraz handel dziećmi,

żywiąc przekonanie o potrzebie wysiłków mających na celu zwiększenie świadomości społecznej, tak, aby obniżyć popyt na handel dziećmi, dziecięcą prostytucję i dziecięcą pornografię, a także żywiąc przekonanie o znaczeniu wzmocnienia globalnego partnerstwa pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami oraz o znaczeniu lepszego egzekwowania prawa na szczeblu krajowym,

mając na uwadze postanowienia międzynarodowych instrumentów prawnych dotyczących ochrony dzieci, w tym „Konwencji Haskiej o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego”, „Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzania dzieci za granicę”, „Konwencji o właściwości organów i prawie właściwym w zakresie ochrony małoletnich”, „Konwencji Haskiej w sprawie jurysdykcji, stosowanego prawa, uznawania i wykonywania prawa oraz współpracy w odniesieniu do odpowiedzialności rodzicielskiej a także w sprawie środków ochrony dzieci”, „Konwencji nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci”,

zachęcone ogromnym poparciem dla „Konwencji o prawach dziecka”, wskazującym na istnienie powszechnego zaangażowania w promowanie i ochronę praw dziecka,

uznając wagę wdrażania postanowień „Programu działań na rzecz zapobiegania handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii” oraz „Deklaracji” i „Planu działań” przyjętych na światowym kongresie przeciwko komercyjnemu seksualnemu wykorzystywaniu dzieci, który odbył się w Sztokholmie w dniach 27-31 sierpnia 1996 roku, a także innych odnośnych decyzji i zaleceń właściwych instytucji międzynarodowych,

przywiązując należytą wagę do znaczenia tradycji i wartości kulturowych każdego narodu dla ochrony i harmonijnego rozwoju dziecka,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Państwa-Strony niniejszego Protokołu wprowadzą zakaz handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, tak jak jest to określone w niniejszym Protokole.

Artykuł 2

Dla celów niniejszego Protokołu:

- a) handel dziećmi oznacza jakiekolwiek działanie lub transakcję, w drodze której dziecko przekazywane jest przez jakąkolwiek osobę lub grupę osób innej osobie lub grupie za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek inną rekompensatą;
- b) dziecięca prostytucja oznacza wykorzystywanie dzieci do czynności seksualnych za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek rekompensatą w innej formie;
- c) dziecięca pornografia oznacza jakiekolwiek pokazywanie, za pomocą dowolnych środków, dziecka uczestniczącego w rzeczywistych lub symulowanych ewidentnie czynnościach seksualnych lub też jakiekolwiek pokazywanie organów płciowych w celach przede wszystkim seksualnych.

Artykuł 3

1. Każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu zapewni, jako minimum, pełne objęcie swoim prawem kryminalnym lub karnym następujących

czynności i działań, bez względu na to, czy przestępstwa takie popełnione zostały w tym kraju czy też za granicą, przez pojedyncze osoby lub w sposób zorganizowany:

- a) w kontekście handlu dziećmi, zgodnego z definicją zawartą w artykule 2:
 - i) oferowanie, dostarczenie lub przyjęcie dziecka w jakikolwiek sposób w celu:
 - a. seksualnego wykorzystywania dziecka;
 - b. przekazania organów dziecka dla zysku;
 - c. angażowania dziecka do pracy przymusowej.
 - i) nakłanianie w niewłaściwy sposób, jako pośrednik, do udzielenia zgody na adopcję dziecka, z naruszeniem stosownych międzynarodowych instrumentów prawnych dotyczących adopcji;
 - b) oferowanie, uzyskiwanie, nabycie lub dostarczenie dziecka w celu prostytucji zgodnie z definicją zawartą w artykule 2;
 - c) produkcja, dystrybucja, rozpowszechnianie, import, eksport, oferowanie, handel lub posiadanie dla wyżej wymienionych celów dziecięcej pornografii, zgodnie z definicją zawartą w artykule 2.
2. Zgodnie z postanowieniami prawa krajowego Państw-Stron niniejszego Protokołu powyższe dotyczy również próby popełnienia któregośkolwiek z wyżej wymienionych czynów, a także współudziału lub udziału w którymkolwiek z tych czynów.
 3. Każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu wprowadzi karalność tych przestępstw odpowiednimi sankcjami uwzględniającymi ich niezwykle poważny charakter.
 4. Zgodnie z postanowieniami prawa krajowego każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu wprowadzi, tam gdzie to właściwe, środki dla ustanowienia odpowiedzialności osób prawnych za przestępstwa określone w ustępie pierwszym niniejszego artykułu. Zgodnie z zasadami prawa Państwa-Strony, taka odpowiedzialność osób prawnych może mieć charakter karny, cywilny lub administracyjny.
 5. Państwa-Strony podejmą wszelkie stosowne środki prawne i administracyjne, by zapewnić, że wszystkie osoby zaangażowane w adopcję dziecka działają w zgodzie z odnośnymi międzynarodowymi instrumentami prawnymi.

Artykuł 4

1. Każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu podejmie środki konieczne do objęcia swoją jurysdykcją przestępstw, o których mowa w artykule

- 3 ust. 1 w przypadku, gdy przestępstwa takie popełnione zostały na jego terytorium lub na pokładzie statku lub samolotu zarejestrowanego w tym Państwie.
2. Każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu może podjąć środki konieczne do objęcia swoją jurysdykcją przestępstw, o których mowa w artykule 3 ust. 1 w następujących przypadkach:
 - a) gdy domniemany przestępca jest obywatelem tego państwa lub osobą stale zamieszkującą na jego terytorium;
 - b) gdy ofiara jest obywatelem tego Państwa.
 3. Każde z Państw-Stron niniejszego Protokołu podejmie również środki konieczne do objęcia swoją jurysdykcją wyżej wymienionych przestępstw w sytuacji, gdy domniemany przestępca znajduje się na jego terytorium, a Państwo to nie dokonuje jego ekstradycji do innego Państwa-Strony niniejszego Protokołu z racji faktu, że przestępstwo zostało popełnione przez jednego z jego obywateli.
 4. Niniejszy Protokół nie wyklucza jakiegokolwiek jurysdykcji karnej wykonywanej zgodnie z prawem wewnętrznym.

Artykuł 5

1. Przestępstwa, o których mowa w artykule 3 ust. 1 zostaną uznane za przestępstwa podlegające ekstradycji, we wszelkich umowach o ekstradycji istniejących pomiędzy Państwami-Stronami niniejszego Protokołu, jak również zostaną uznane za przestępstwa podlegające ekstradycji w każdej umowie o ekstradycji, jaka zostanie zawarta pomiędzy takimi Państwami-Stronami w przyszłości, zgodnie z warunkami ustanowionymi w tych traktatach.
2. Jeżeli Państwo-Strona niniejszego Protokołu, uzależniające ekstradycję od istnienia umowy, zostanie poproszone o dokonanie ekstradycji przez inne Państwo-Stronę, z którym nie ma podpisanej umowy o ekstradycji, to może ono uznać niniejszy Protokół za podstawę prawną do dokonania ekstradycji w odniesieniu do takich przestępstw. Ekstradycja będzie uwarunkowana postanowieniami prawa Państwa, do którego wystąpiono z prośbą.
3. Państwa-Strony nie uzależniają ekstradycji od istnienia umowy, uznają takie przestępstwa jako podlegające wzajemnej ekstradycji, z zastrzeżeniem postanowień przewidzianych prawa Państwa, do którego wystąpiono z prośbą.
4. Przestępstwa takie dla celów ekstradycji pomiędzy Państwami-Stronami traktowane będą jako popełnione nie tylko w miejscu, w którym zostały

popelnione, lecz także na terytorium państw, od których wymaga się ustanowienia jurysdykcji zgodnie z artykułem 4.

5. Jeżeli prośba o ekstradycję dotyczy przestępstwa określonego w artykule 3 ust. 1 i jeżeli Państwo-Strona, do którego wystąpiono nie dokona ekstradycji na podstawie narodowości przestępcy, Państwo występujące o ekstradycję podejmie odpowiednie środki w celu przedstawienia sprawy swoim właściwym władzom w celu ścigania sprawy.

Artykuł 6

1. Państwa-Strony udzielą sobie wzajemnie w jak największym stopniu pomocy w prowadzeniu śledztw lub postępowań karnych lub ekstradycyjnych wszczętych w związku z przestępstwami określonymi w artykule 3 ust. 1, w tym pomocy w zbieraniu pozostających w ich dyspozycji dowodów niezbędnych dla tych postępowań.
2. Państwa-Strony będą wykonywać swoje zobowiązania przewidziane w ust. 1 niniejszego artykułu zgodnie z wszelkimi istniejącymi pomiędzy nimi umowami lub innymi ustaleniami dotyczącymi wzajemnej pomocy prawnej. W braku takich umów lub ustaleń, Państwa-Strony udzielą sobie wzajemnie pomocy zgodnie z ich prawem krajowym.

Artykuł 7

Państwa-Strony zgodnie z postanowieniami swojego prawa krajowego:

- a) wprowadzą środki przewidujące odpowiednio zajęcie i konfiskatę:
 - i) dóbr takich jak materiały, aktywa i inne środki pomocnicze wykorzystane do popełnienia lub do ułatwienia przestępstw określonych niniejszym Protokołem;
 - ii) przychodów osiągniętych z tych przestępstw;
- b) wykonają wnioski innego Państwa-Strony o zajęcie lub konfiskatę dóbr lub przychodów, o których mowa w podpunkcie a) i);
- c) podejmą kroki mające na celu zamknięcie, czasowe lub definitywne, obiektów wykorzystywanych do popełniania tych przestępstw.

Artykuł 8

1. Państwa-Strony podejmą odpowiednie kroki w celu ochrony praw i interesów dzieci - ofiar praktyk zakazanych niniejszym Protokołem, na wszystkich etapach postępowania karnego, w szczególności poprzez:
 - a) uznanie szczególnej wrażliwości dzieci-ofiar oraz dostosowanie procedur, aby uwzględnić ich szczególne potrzeby, w tym wynikające z roli świadków;

- b) informowanie dzieci-ofiar o ich prawach, roli oraz o zakresie, czasie trwania i przebiegu postępowań jak również o rozstrzygnięciu ich spraw;
 - c) umożliwienie przedstawienia i uwzględnienia opinii, potrzeb i trosk dzieci-ofiar w postępowaniach, które dotyczą ich osobistych interesów, w sposób zgodny z zasadami postępowania przewidzianymi prawem krajowym;
 - d) zapewnienie w ciągu całego procesu sądowego wsparcia odpowiednich służb dla dzieci-ofiar;
 - e) właściwą ochronę prywatności i tożsamości dzieci-ofiar oraz podjęcie środków, zgodnych z prawem krajowym, w celu uniknięcia niewłaściwego rozpowszechnienia informacji, mogących doprowadzić do identyfikacji dzieci-ofiar;
 - f) zapewnienie, w odpowiednich przypadkach, ochrony dzieciom-ofiarom a także ich rodzinom i świadkom występujących w ich imieniu, przed zastraszaniem i zemstą;
 - g) unikanie zbędnych opóźnień w rozstrzyganiu spraw i wykonywaniu wyroków lub postanowień przyznających rekompensatę dzieciom-ofiarom.
2. Państwa-Strony zapewnią, że niepewność co do faktycznego wieku ofiary nie będzie wstrzymywać rozpoczęcia postępowania karnego, w tym postępowania mającego na celu ustalenie wieku ofiary;
 3. Państwa-Strony zapewnią, że w traktowaniu dzieci - ofiar przestępstw określonych niniejszym Protokołem, będzie przez system prawa karnego podstawowym celem będzie najlepiej pojęty interes dziecka.
 4. Państwa-Strony podejmą środki, by zapewnić odpowiednie szkolenie, w szczególności prawne i psychologiczne, osób pracujących z ofiarami przestępstw zakazanych niniejszym Protokołem.
 5. Państwa-Strony w odpowiednich przypadkach zastosują środki mające na celu ochronę bezpieczeństwa i integralności osób i/lub organizacji zaangażowanych w zapobieganie takim przestępstwom i/lub ochronę oraz rehabilitację ofiar takich przestępstw.
 6. Żaden element niniejszego artykułu nie będzie interpretowany jako naruszający prawa oskarżonego do sprawiedliwego i bezstronnego procesu lub jako niezgodny z tymi prawami.

Artykuł 9

1. Państwa-Strony przyjmą lub wzmocnią, wdrożą i upowszechnią prawa, środki administracyjne, politykę społeczną oraz programy mające

na celu zapobieganie przestępstwom, o których mowa w niniejszym Protokole. Szczególną uwagę poświęcą one ochronie dzieci, które są szczególnie narażone na takie praktyki.

2. Państwa-Strony będą prowadzić działania uświadamiające wśród ogółu społeczeństwa, w tym wśród dzieci, za pomocą wszelkich właściwych środków, edukacji i szkoleń dotyczących środków zapobiegawczych oraz szkodliwości przestępstw, o których mowa w niniejszym Protokole. Spełniając swoje zobowiązania wynikające z niniejszego artykułu, Państwa-Strony będą promować uczestnictwo społeczeństwa, a w szczególności dzieci i dzieci-ofiar, w takich działaniach informacyjnych i edukacyjnych oraz programach szkoleniowych, również na szczeblu międzynarodowym.
3. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe środki w celu zapewnienia wszelkiej możliwej pomocy ofiarom takich przestępstw, w tym ich pełnej reintegracji społecznej jak również pełnej rekonwalescencji fizycznej i psychicznej.
4. Państwa-Strony zapewnią wszystkim dzieciom-ofiarom przestępstw określonych niniejszym Protokołem dostęp do odpowiednich procedur mających na celu dochodzenie, bez żadnej dyskryminacji, odszkodowania za szkody od osób prawnie za nie odpowiedzialnych.
5. Państwa-Strony podejmą odpowiednie środki mające na celu efektywny zakaz produkcji i rozpowszechniania materiałów reklamujących przestępstwa określone w niniejszym Protokole.

Artykuł 10

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie niezbędne kroki w celu wzmocnienia współpracy międzynarodowej poprzez wielostronne, regionalne i dwustronne umowy dotyczące zapobiegania, wykrywania, dochodzenia, ścigania i karania osób odpowiedzialnych za czyny związane z handlem dziećmi, dziecięcą prostytutką, dziecięcą pornografią i seks-turystką. Państwa-Strony będą również promować międzynarodową współpracę i koordynację pomiędzy swoimi władzami, krajowymi i międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi oraz organizacjami międzynarodowymi.
2. Państwa-Strony będą promować międzynarodową współpracę mającą na celu pomoc dzieciom w ich fizycznej i psychicznej rekonwalescencji, reintegracji społecznej oraz repatriacji.
3. Państwa-Strony będą promować wzmacnianie międzynarodowej współpracy, by zająć się podstawowymi przyczynami, takimi jak

ubóstwo i niedorozwój, przyczyniającymi się do narażenia dzieci na handel dziećmi, dziecięcą prostytutkę, dziecięcą pornografię i dziecięcą seks-turystykę.

4. Państwa-Strony mające takie możliwości udzielą pomocy finansowej, technicznej i innej poprzez istniejące programy wielostronne, regionalne, dwustronne i inne.

Artykuł 11

Żaden element niniejszego Protokołu nie będzie miał wpływu na jakiegokolwiek postanowienia mające na celu pełniejszą realizację praw dziecka, które mogą być zawarte w:

- a) prawie Państwa-Strony;
- b) prawie międzynarodowym obowiązującym to Państwo.

Artykuł 12

1. Każde z Państw-Stron w ciągu dwóch lat od wejścia w życie w tym Państwie niniejszego Protokołu przedstawi Komitetowi Praw Dziecka raport zawierający wyczerpujące informacje na temat środków, jakie państwo to podjęło w celu wdrożenia postanowień niniejszego Protokołu.
2. Po przedstawieniu takiego wyczerpującego raportu każde z Państw-Stron w raportach, składanych Komitetowi Praw Dziecka zgodnie z artykułem 44 Konwencji, będzie umieszczać wszelkie dalsze informacje dotyczące wdrażania niniejszego Protokołu. Inne Państwa-Strony niniejszego Protokołu będą składać raport co pięć lat.
3. Komitet Praw Dziecka może zażądać od Państw-Stron dalszych informacji odnośnie wdrażania niniejszego Protokołu.

Artykuł 13

1. Niniejszy Protokół jest otwarty do podpisu dla wszystkich Państw będących Stronami Konwencji lub Państw, które ją podpisały.
2. Niniejszy Protokół podlega ratyfikacji i jest otwarty do przystąpienia dla wszystkich Państw będących Stronami Konwencji lub Państw, które ją podpisały. Dokumenty ratyfikacyjne lub przystąpienia będą składane u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 14

1. Niniejszy Protokół wejdzie w życie po upływie trzech miesięcy, licząc od daty złożenia dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.
2. Dla każdego Państwa ratyfikującego niniejszy Protokół lub przystępującego do niego po jego wejściu w życie, niniejszy Protokół wejdzie w życie po upływie jednego miesiąca, licząc od daty złożenia dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia przez to Państwo.

Artykuł 15

1. Każde z Państw-Stron może wypowiedzieć niniejszy Protokół w dowolnej chwili w drodze pisemnej notyfikacji złożonej na ręce Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który poinformuje o tym fakcie pozostałe Państwa-Strony Konwencji jak również wszystkie Państwa, które podpisały Konwencję. Wypowiedzenie wejdzie w życie po upływie jednego roku, licząc od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Wypowiedzenie takie nie zwalnia Państwa-Strony z wynikających z niniejszego Protokołu obowiązków w zakresie wszelkich przestępstw, które miały miejsce przed terminem wejścia w życie wypowiedzenia. Wypowiedzenie takie w żaden sposób nie będzie mieć również wpływu na dalsze rozpatrywanie jakichkolwiek spraw znajdujących się w trakcie rozpatrywania przez Komitet przed terminem wejścia w życie wypowiedzenia.

Artykuł 16

1. Każde z Państw-Stron może zaproponować poprawkę do niniejszego Protokołu i wnieść ją do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych. Sekretarz Generalny zakomunikuje następnie o proponowanej poprawce Państwom-Stronom, z prośbą o wskazanie, czy są one za zwołaniem konferencji Państw-Stron, mającej na celu rozważenie i przeprowadzenie głosowania nad propozycją. W przypadku, gdy w ciągu czterech miesięcy od daty takiego powiadomienia co najmniej jedna trzecia Państw-Stron wypowie się za zwołaniem takiej konferencji, Sekretarz Generalny zwoła taką konferencję pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wszelkie poprawki przyjęte większością głosów Państw-Stron obecnych i biorących udział w głosowaniu zostaną przedstawione Zgromadzeniu Ogólnemu do zatwierdzenia.

2. Poprawka przyjęta zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu wejdzie w życie po jej zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych i przyjęciu większością dwóch trzecich Państw-Stron.
3. Po wejściu w życie poprawka jest wiążąca dla Państw-Stron, które ją przyjęły, a pozostałe Państwa-Strony pozostają związane postanowieniami Protokołu w jego obecnym kształcie oraz wszelkimi wcześniejszymi poprawkami, jeżeli zostały one przez te Państwa przyjęte.

Artykuł 17

1. Niniejszy Protokół, którego teksty sporządzone w językach: arabskim, chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim są jednakowo autentyczne, zostanie zdeponowany w archiwum Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych przekaze uwierzytelnione kopie niniejszego Protokołu wszystkim Państwom-Stronom Konwencji oraz Państwom, które podpisały Konwencję.

Niniejszym potwierdzam, że powyższy tekst stanowi wierną kopię Protokołu fakultatywnego do „Konwencji o prawach dziecka” w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych dnia 25 maja 2000 r., którego oryginał złożony jest u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

w imieniu Sekretarza Generalnego Asystent Sekretarza Generalnego kierujący
Biurem ds. Prawnych Ralph Zacklin

Organizacja Narodów Zjednoczonych dnia 1 czerwca 2000 r.
Za zgodność tłumaczenia z oryginałem: Adam Giersz

Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Edukacji Narodowej i Sportu

ISBN 978-83-68172-02-7

9 788368 172003